

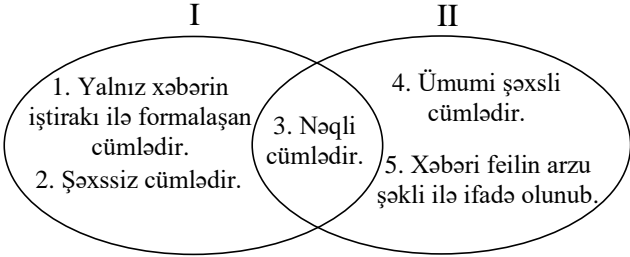
**ALİ TƏHSİL MÜƏSSISƏLƏRİNİN BAKALAVRIAT SƏVIYYƏSİNƏ 5 İYUL
2026-Cİ İL TARİXİNDƏ 3-CÜ İXTİSAS QRUPU ÜZRƏ KEÇİRİLƏN QƏBUL
İMTAHANINDA İSTİFADƏ OLUNAN TEST TAPŞIRIQLARININ İZAHI**

Azərbaycan dili

- A variantı 1 sayılı test tapşırığı**
B variantı 11 sayılı test tapşırığı
C variantı 17 sayılı test tapşırığı
D variantı 10 sayılı test tapşırığı

Nümunələrə əsasən Eylər-Venn diaqramındakı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

I Binanın təmirini iki aya başa çatdıracaqlarına söz verdilər.
II Yıxılana balta çalmaq.

- A) 1, 4   B) 2, 3, 5   C) 2, 3, 4   D) 1, 2, 5   E) 1, 3

Mövzu: Sadə cümlənin şəxsə görə növləri

Sınıf: 8

İzah: Verilən cümlələrdən biri qeyri-müəyyən (*Binanın təmirini iki aya başa çatdıracaqlar*), digəri (*Yıxılana balta çalmaq*) ümumi şəxslə cümlədir. Deməli, bu cümlələrin hər ikisi xəbər əsasında formalaşmış. Hər iki cümlə feili xəbərlidir. Hər iki cümlə nəqli cümlədir. Ona görə də 1-ci və 2-ci fikirlər yanlış, 3-cü və 4-cü fikirlər doğrudur. İkinci cümlənin xəbəri arzu şəkli ilə deyil, xəbər şəkli ilə ifadə olunub. Ona görə 5-ci fikir yanlıştır.

Doğru cavab: 1, 2, 5

- A variantı 2 sayılı test tapşırığı**
B variantı 20 sayılı test tapşırığı
C variantı 13 sayılı test tapşırığı
D variantı 13 sayılı test tapşırığı

Verilmiş cümlələr əsasında cədvəldəki uyğun fikirləri müəyyən edin.

- Qalaya hücum edən əsgərlər çox ehtiyatla irəliləməyə çalışsalar da, keşikçilər onları görmüş, müdafiəçiləri oyatmışdılar.*
- Məhəmməd onları Sahibqranın bir qədər aralıda qurulmuş çadırına gətirdi, Teymurləng Misir Xocanı və müşayiətçiləri çadırın yanında qarşıladı.*

1-ci cümlədəki feillərlə bağlı doğru fikirdir	2-ci cümlədəki feillərlə bağlı yanlış fikirdir
1. Təsriflənməyən feillər tərkib əmələ gətirmişdir.	4. Təsriflənməyən feil məchul növdədir.
2. Təsriflənən feillərdən biri şəklinə görə digərlərindən fərqlənir.	5. Müstəqil cümlə üzvü olan feillərin quruluşca növləri fərqlidir.
3. İki nitq hissəsinin xüsusiyyətini daşıyan feillər quruluşca eynidir.	6. Düzəltmə feillər eyni nitq hissəsindən yaranmışdır.

- A) 1, 4, 5   B) 2, 3, 4, 6   C) 1, 2, 6
D) 2, 3, 5, 6   E) 1, 3, 4, 5

Mövzu: Feil

Sınıf: 6-7

İzah: Birinci cümlədəki təsriflənməyən feillər tərkib yaradıb, lakin onlardan biri quruluşca mürəkkəb (*hücum etmək*), digəri isə düzəltmədir (*irəliləmək*). Təsriflənən feillərdən biri şərt (*çalışsa*), digər ikisi isə xəbər şəklindədir (*görmüşdü, oyatmışdı*). Ona görə də 1-ci və 2-ci fikirlər doğru, 3-cü fikir yanlıştır. İkinci cümlə haqqında 4-cü və 5-ci fikirlər doğrudur (*qurulmuş məchul növdədir, gətirdi sadə, qarşı-la-dı isə düzəltmədir*). 6-cı fikir yanlıştır, çünki *qurulmuş* feili qurmaq feilindən, *qarşıladı* feili isə addan əmələ gəlib.

Doğru cavab: 1, 2, 6

A variantı 3 sayılı test tapşırığı

B variantı 1 sayılı test tapşırığı

C variantı 16 sayılı test tapşırığı

D variantı 8 sayılı test tapşırığı

Müqayisə cədvəlinə və nümunələrə əsasən doğru fikirləri müəyyən edin.

▲ *Əgər onlarda sənin düşündüyün məlumat varsa, narahat olmağa ehtiyac yoxdur.*

■ *Harada ki insanlara qarşı sevgi yoxdur, oradan uzaqlaşmaq lazımdır.*

▲	■
1. Həm budaq cümlənin, həm də baş cümlənin tərkibində suala cavab verməyən cümlə üzvü var.	3. Budaq cümlə baş cümləyə bağlayıcı sözlə bağlanıb.
2. Budaq cümlə baş cümləyə tabelilik bağlayıcısı və şərt şəkilçisi ilə bağlanıb.	4. Baş cümlənin tərkibində ikincidərəcəli üzv iştirak etməyib.
5. Baş cümlədə həm ismin, həm də feilin xüsusiyyətini daşıyan sözdən istifadə edilib.	
6. Budaq cümlədəki təyin ismi birləşmə ilə ifadə olunub.	

- A) 1, 5, 6   B) 3, 4, 5   C) 2, 4, 5
D) 1, 2, 3   E) 2, 3, 6

Mövzu: Tabeli mürəkkəb cümlə

Sınıf: 9

İzah: 1-ci fikir yanlıştır. Çünki hər iki cümlədə suala cavab verməyən cümlə üzvləri var: *var, yoxdur, yoxdur, lazımdır*. 2-ci fikir yanlıştır, çünki burada tabelilik bağlayıcısı olsa da (*əgər*), şərt şəkilçisi yoxdur, *isə* hissəciyi var (*varsə*) (Şərt şəkilçisi feilə qoşulur). 3-cü fikir doğrudur: budaq cümlə baş cümləyə *harada* bağlayıcı sözü ilə bağlanıb və birinci budaq cümlə gəlib. 4-cü fikir doğrudur: *oradan uzaqlaşmaq* mübtədə, *lazımdır* xəbərdir, yəni burada ikincidərəcəli üzv yoxdur. Hər iki cümlənin baş cümləsində isə məsdər işləndiyi üçün (*narahat olmaq, uzaqlaşmaq*)

5-ci fikir doğrudur. Birinci nümunədə təyin feili birləşmə ilə ifadə olunduğu halda, ikinci nümunədə təyin işlənməmişdir. Deməli, 6-cı fikir doğru hesab edilə bilməz.

Doğru cavab: 3, 4, 5

- A variantı 4 sayılı test tapşırığı**
B variantı 15 sayılı test tapşırığı
C variantı 10 sayılı test tapşırığı
D variantı 12 sayılı test tapşırığı

Hansı nümunələrdə həm ədat, həm də ədatla omonim olan əsas nitq hissəsi işlənmişdir?

1. Ayrılıqımı çəkib, boynu əyridir?
Heç yerdə görmədim düz bənövşəni. (Qurbani)
2. Evin bütün lampaları kimi, bu axşam həyətin bu tək fənəri də yandırılmamışdı. (Ə. Əbülhəsən)
3. Bəs özün deyirdin ki, elə yazma, belə yaz, indi nə istəyirsən?
4. Bu kənddə nə işıq görünür, nə də həyat səsi eşidilirdi.
5. Cavan oğlan, yaxın gəl, ətrafına lap yaxşı bax, sənin qismətimdə, deyəsən, bir gözəl var.
6. Fikrimcə, bu sənə ziyandan başqa nəşə verməz.

- A) 2, 4, 6   B) 1, 3, 5   C) 1, 5, 6
D) 2, 3, 4   E) 1, 2, 5

Mövzu: Mövzulararası əlaqə

Sinif: 5-7

İzah: Birinci cümlədə *mi* ədatı, *düz* zərfi var. *Düz* sözü isə həm də ədat kimi işlənir. Deməli, 1 doğrudur. 2-ci, 4-cü və 6-cı cümlələrdə, ümumiyyətlə, ədat yoxdur. 3-cü cümlədə *bəs* ədat, *elə*, *belə* sözləri isə ədatla omonimlik yaradan əvəzlilərdir. 5-cü cümlədə *lap* ədat, *bax*, *gör* sözləri isə ədatla omonim olan feillərdir.

Doğru cavab: 1, 3, 5

- A variantı 5 sayılı test tapşırığı**
B variantı 21 sayılı test tapşırığı
C variantı 19 sayılı test tapşırığı
D variantı 9 sayılı test tapşırığı

Mücərrəd mənalı düzəltmə isimlər cərgəsini müəyyən edin.

- A) işlək, əmanətçi, baxış
- B) vətənpərvərlik, azadlıq, mərdlik
- C) qaraltı, əkinçi, iblisənə
- D) xəyalpərvər, çıxırtı, ovçu
- E) sənətkar, çiçəklik, dənizçilik

Mövzu: İsim

Sinif: 6

İzah: *işlək*, *iblisənə*, *xəyalpərvər* sözləri isim olmadığı üçün onların yerləşdiyi sözlər sırası doğru cavab hesab edilə bilməz. Bundan əlavə, *əmanətçi*, *əkinçi*, *qaraltı*, *ovçu*, *sənətkar*, *çiçəklik* sözləri konkret isimlərdir. *vətənpərvərlik*, *azadlıq*, *mərdlik* sözləri mücərrəd isim olmaqla yanaşı, həm də düzəltmə sözlərdir: vətənpərvərlik, azadlıq, mərdlik.

Doğru cavab: vətənpərvərlik, azadlıq, mərdlik

- A variantı 6 sayılı test tapşırığı**
B variantı 9 sayılı test tapşırığı
C variantı 11 sayılı test tapşırığı
D variantı 3 sayılı test tapşırığı

“Səhərin ala-qaranlığında şəhli yarpaqlar günəşin ilk şəfəqləri ilə yuyunur, təbiətin oyanış nəğməsini sükutla dinləyirdi” cümləsindəki feillərlə bağlı **yanlış** fikirlərdir:

1. Hər ikisi xəbər şəklindədir, quruluşca düzəltmədir.
2. Biri indiki zamanda, digəri keçmiş zamandadır.
3. Kökləri və başlanğıc formaları fərqli nitq hissəsidir.
4. Biri qayıdış, digəri məlum növdədir.
5. Kökləri isimlə omonimlik təşkil edir.
6. Hər ikisi təsdiqdədir.

- A) 1, 2, 4, 5   B) 2, 3, 6   C) 1, 2, 3, 5
D) 3, 4, 6   E) 1, 5, 6

Mövzu: Feil

Sinif: 6, 7

İzah: Cümlədə iki feil var. *Yu-yun-ur* (düzəltmə), *dinlə-yir-di* (sadə). Hər iki feil xəbər şəklində (indiki zamanda) və təsdiqdədir. *Yuyunur* qayıdış, *dinləyirdi* məlum növdədir. Hər iki feilin həm kökü, həm də başlanğıc forması feildir. Belə olan halda, 1-ci, 2-ci və 3-cü fikirlər yanlıştır. Bu sözlərin köklərinin isimlə omonimliyi olmadığı üçün 5-ci fikir də yanlıştır.

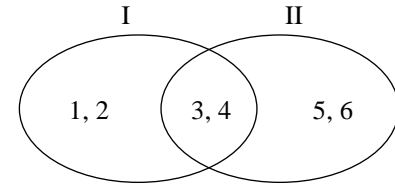
Doğru cavab: 1, 2, 3, 5

- A variantı 7 sayılı test tapşırığı**
B variantı 18 sayılı test tapşırığı
C variantı 5 sayılı test tapşırığı
D variantı 17 sayılı test tapşırığı

Nümunələrə əsasən Eyler-Venn diaqramındakı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

I *O gündən kənd nəğmə oxuyan, yem dalınca uçub gələn quşlarla doldu.*

II *Bayat qalası güllü-çiçəkli, axar-baxarlı düzənlikdə tikilmişdir.*

1. Bütün cümlə üzvləri işlənmişdir.
  2. Hər iki baş üzv nitq hissəsi ilə ifadə olunub.
  3. Həmcins üzvlü sadə cümlədir.
  4. İki cümlə üzvü söz birləşməsi ilə ifadə olunub.
  5. Həmcins üzvlər nitq hissəsi ilə ifadə olunub.
  6. Uzlaşma əlaqəsindən istifadə olunub.
- A) 2, 5, 6   B) 1, 2, 3   C) 1, 3, 4   D) 4, 5   E) 4, 6

Mövzu: Sintaksis

Sinif: 8

İzah: *O gündən kənd nəğmə oxuyan, yem dalınca uçub gələn quşlarla doldu* cümləsi haqqında 1-ci fikir doğrudur, çünki burada bütün cümlə üzvləri işlənib – zərflilik, mübtəda, təyin, təyin, tamamlıq, xəbər. Lakin ikinci cümlədə tamamlıq işlənməyib. 2-ci fikir də doğrudur. Çünki *kənd* mübtədası isim, *doldu* xəbəri isə feillə ifadə olunub. 3-cü fikir doğrudur, çünki hər iki cümlə bir qrammatik əsasdan ibarət olduğu üçün sadə cümlədir.

4-cü fikir isə ona görə yanlıştır ki, ikinci cümlədə yalnız bir cümlə üzvü – mübtəda söz birləşməsi ilə ifadə olunub (*Bayat qalası*).

Bayat qalası güllü-çiçəkli, axar-baxarlı düzənlikdə tikilmişdir cümləsində həmcins üzvlər nitq hissəsi ilə ifadə olunmuşdur (*güllü-çiçəkli, axar-baxarlı*) Uzlaşma əlaqəsi isə hər iki cümlədə var, çünki nümunələrdə baş üzvlərin hər ikisi iştirak edir.

Doğru cavab: 4, 6

- A variantı 8 sayılı test tapşırığı**
B variantı 14 sayılı test tapşırığı
C variantı 14 sayılı test tapşırığı
D variantı 22 sayılı test tapşırığı

Cümlələrdən birinin xəbəri sifətdən düzələn feillə ifadə olunub:

- A) Ocaq yavaş-yavaş alovlanırdı.
- B) Doktor, siz çox xeyirxahsınız.

- C) Sizinlə söhbət etmək çox xoşdur.
D) Yaz günəşi doğanda hava yaxşılaşır.
E) Çayın suyu getdikcə azalırdı.

Mövzu: Mövzulararası

Sınıf: 5-8

İzah: *Yaz günəşi doğanda hava yaxşılaşır* cümləsində *yaxşılaşır* xəbərinin ifadə vasitəsi *yaxşı* sifətindən yarandığı üçün bu cümlə doğru cavabdır. *Azalır* xəbəri saydan (az-al-ır-dı) əmələ gələn feillə, *alovlanır* xəbəri isə isimdən (alov-lan) əmələ gələn feillə ifadə olub. Digər iki xəbər isə (*xeyirxahsınız*, *xoşdur*) ismi xəbərdir.

Doğru cavab: Yaz günəşi doğanda hava yaxşılaşır.

A variantı 9 sayılı test tapşırığı

B variantı 3 sayılı test tapşırığı

C variantı 7 sayılı test tapşırığı

D variantı 4 sayılı test tapşırığı

Uyğunluğu müəyyən edin.

- Sadə sözlərin birləşməsi yolu ilə yaranan mürəkkəb söz işlənib.
  - Sadə və düzəltmə sözün birləşməsi yolu ilə yaranan mürəkkəb söz işlənib.
    - Baban istiqanlı insandır, hamıya qayğı ilə yanaşır.
    - Özü ilə gətirdiyi kəklikotunun ətri hər tərəfə yayılmışdı.
    - Enlikürək oğlanları seçib xüsusi alaya apardılar.
    - Həkimlər itburnu bitkisinin əhəmiyyətindən çox danışırlar.
    - Deyirlər ki, Səməd bəy çox açıqürəkli və dürüst adamdır.
- A) 1 – b, e; 2 – a, c   B) 1 – a, c; 2 – d, e
C) 1 – c, e; 2 – a, b   D) 1 – b, c; 2 – a, d
E) 1 – b, d; 2 – a, c

Mövzu: Söz yaradıcılığı

Sınıf: 5-6

İzah: *Kəklikotu* və *itburnu* sözləri iki sadə sözün birləşməsindən yaranıb, ona görə də 1-ci fəkrə b və d nümunələri uyğun gəlir, *istiqlanlı* və *enlikürək* sözləri isə bir sadə (*isti*, *kürək*) və bir düzəltmə sözün (*enli*, *qanlı*) iştirakı ilə yarandığı üçün 2-ci fəkrə a və c nümunələri uyğun gəlir. *Açıqürəkli* sözü isə iki düzəltmə sözün iştirakı ilə yaranıb (aç-ıq, ürək-li). Ona görə də heç bir fəkrə uyğun gəlmir.

Doğru cavab: 1 – b, d; 2 – a, c

A variantı 10 sayılı test tapşırığı

B variantı 8 sayılı test tapşırığı

C variantı 1 sayılı test tapşırığı

D variantı 19 sayılı test tapşırığı

Uyğunluğu müəyyən edin.

- İsimlə omonim olan köməkçi nitq hissəsi işlənib.
  - Köməkçi nitq hissəsi ilə omonim olan isim işlənib.
    - Əfsus ki, ox hədəfə dəymədi, hətta yaxınlaşmadı da.
    - İstəyirdi, uşaqların əlindən tutub düz məktəbdə aparsın.
    - Ay camaat, niyə durub baxırsınız, niyə kömək etmirsiniz?
    - Dedi ki, onun bu il əkdikləri də doluya görə məhv oldu.
    - Tərəflər tezliklə razılığa gəldilər.
- A) 1 – b, e; 2 – a, d   B) 1 – d, e; 2 – a, b
C) 1 – a, b; 2 – d, e   D) 1 – a, c; 2 – d, e
E) 1 – b, c; 2 – a, e

Mövzu: Nitq hissələri

Sınıf: 6-7

İzah: *Əfsus ki, ox hədəfə dəymədi, hətta yaxınlaşmadı da* cümləsindəki *ox* isimdir, *ox* nidası ilə omonimlik təşkil edir. *Tərəflər tezliklə razılığa gəldilər* cümləsindəki *tərəf* isimdir, *tərəf* qoşması ilə omonimlik təşkil edir. Ona görə də 2-ci fəkrə a və e uyğun gəlir. *İstəyirdi, uşaqların əlindən tutub düz məktəbə qədər aparsın* cümləsində *düz* ədatdır, bu söz həm də isim kimi işlənir. *Ay camaat, niyə durub baxırsınız, niyə kömək etmirsiniz?* cümləsində *ay* sözü nidadır, lakin bu söz həm də isimlə omonimlik təşkil edir. Deməli, 1-ci fəkrə b, c nümunələri uyğun gəlir. *Dedi ki, onun bu il əkdikləri də doluya görə məhv oldu* cümləsi isə verilən tələblərə uyğun deyil, çünki buradakı *ki, də* köməkçi nitq hissələri isimlə omonimlik yaratmır, eləcə də burada köməkçi nitq hissələri ilə omonimlik yaranan isim yoxdur.

Doğru cavab: 1 – b, c 2 – a, e

A variantı 11 sayılı test tapşırığı

B variantı 12 sayılı test tapşırığı

C variantı 18 sayılı test tapşırığı

D variantı 18 sayılı test tapşırığı

Verilmiş nümunədə buraxılmış durğu işarələrini müəyyən edin.

Eldar həyəcanının səbəbini dostundan gizlətməyərk Aslan bugünkü danışıqlar dedi bizim işimizi o qədər də asanlaşdırmadı. (M. Hüseyn)

A) qoşa nöqtə, dırnaqlar, 4 tire, 3 vergül

B) qoşa nöqtə, 3 tire, 5 vergül

C) qoşa nöqtə, dırnaqlar, 2 tire, 2 vergül

D) qoşa nöqtə, 3 tire, 3 vergül

E) dırnaqlar, 3 tire, 2 vergül

Mövzu: Durğu işarələri

Sınıf: 9

İzah: Birinci cümlə müəllif sözüdür, ondan sonra qoşa nöqtə qoyulmalıdır. İkinci cümlə vasitəsiz nitq cümləsi olduğu üçün onun əvvəlində tire, *Aslan* xitab olduğu üçün ondan sonra vergül, *dedi* müəllif sözü hər iki tərəfdən vasitəsiz nitqlə əhatə olunduğu üçün onun hər iki tərəfindən vergül və tire işarəsi qoyulur.

Doğru cavab: qoşa nöqtə, 3 tire, 3 vergül

A variantı 12 sayılı test tapşırığı

B variantı 10 sayılı test tapşırığı

C variantı 2 sayılı test tapşırığı

D variantı 16 sayılı test tapşırığı

Leksik normanın pozulduğu cümlələri müəyyən edin.

- Ağır və məşəqqətli uşaqlıq illəri onun yaddaşında iri, silinməz xatirələr buraxmışdı.
  - Xəstəni diqqətlə müayinə edən həkim təlaşla: – Xəstəni təcili əməliyyata hazırlayın! – dedi.
  - Qonşuluqdakı balaca qız o qədər hazırcavabdır ki, ona söz çatdırmaq olmur.
  - Uğura gedən yolda gərək yüksək addımlarla irəliləyəsən.
  - Keçmiş dəyişə bilməzsən, lakin gələcək sən öz əlindədir.
- A) 3, 5   B) 3, 4   C) 1, 2   D) 1, 4   E) 2, 5

Mövzu: Ədəbi dilin normaları

Sınıf: 10

İzah: *Ağır və məşəqqətli uşaqlıq illəri onun yaddaşında iri, silinməz xatirələr buraxmışdı* cümləsində *iri* sözü, *Uğura gedən yolda gərək yüksək addımlarla irəliləyəsən* də *yüksək* sözü leksik normanı pozur. Digər cümlələrdə leksik normanın pozulması faktı yoxdur.

Doğru cavab: 1, 4

A variantı 13 sayılı test tapşırığı

B variantı 22 sayılı test tapşırığı

C variantı 20 sayılı test tapşırığı

D variantı 20 sayılı test tapşırığı

Yazılışı düzgün olan sözləri müəyyən edin.

1. fəvqəladə	2. füzəyəyi	3. natürmort
4. sintizator	5. kəhrəbə	
A) 2, 4, 5	B) 2, 3, 4	C) 1, 3, 4
D) 1, 2, 5	E) 1, 3, 5	

Mövzu: Orfoqrafiya

Sinif: 5-11

İzah: *füzəyəyi* sözü ü ilə deyil, i ilə yazılır – füzəyəyi.

Sintizator sözü isə sintezator şəklində yazılır. Digər sözlərin yazılışı doğrudur.

Doğru cavab: 1, 3, 5

A variantı 14 sayılı test tapşırığı

B variantı 2 sayılı test tapşırığı

C variantı 22 sayılı test tapşırığı

D variantı 11 sayılı test tapşırığı

Hansı cümlədə tərzi-hərəkət zərfliyi feili bağlama ilə ifadə olunmuşdur?

- Aslan gülə-gülə otaqdan çıxdı.
- Biz kəndə girəndə Xədicə ilə qarşılaşdıq.
- Ana övladlarını təkbaşına böyütmüşdü.
- Səməd səbirsizliklə mükafat gözləyirdi.
- Qaranlıq düşükcə sərin meh güclənirdi.

Mövzu: Cümlə üzvləri

Sinif: 7-8

İzah: *Aslan gülə-gülə otaqdan çıxdı* cümləsində *gülə-gülə* feili bağlamadır və tərzi-hərəkət zərfliyi rolunda çıxış edir.

Ana övladlarını təkbaşına böyütmüşdü və

Səməd səbirsizliklə mükafat gözləyirdi cümlələrindəki *təkbaşına* və *səbirsizliklə* sözləri də tərzi-hərəkət zərfliyi rolunda çıxış etsə də, onlar zərflə ifadə olunub, feili bağlama ilə deyil. *Biz kəndə girəndə Xədicə ilə qarşılaşdıq*, *Qaranlıq düşükcə sərin meh güclənirdi* cümlələrində tərzi-hərəkət zərfliyi yoxdur. Hər iki cümlədə zaman zərfliyi işlənib.

Doğru cavab: Aslan gülə-gülə otaqdan çıxdı.

A variantı 15 sayılı test tapşırığı

B variantı 16 sayılı test tapşırığı

C variantı 6 sayılı test tapşırığı

D variantı 1 sayılı test tapşırığı

Klasteri tamamlayan nümunələri müəyyən edin.

Altından xətt çəkilmiş hissə
bir leksik, bir qrammatik
şəkilçidən ibarətdir: Günəş şüası adamı qaraldır.

- Onu niyə danladın?
  - Onun təsir gücünü azaldın.
  - Vaxt gələr, biz də qocalarıq.
  - Yundan xalça toxudular.
  - Anbardarın işi çoxalmışdı.
- A) 2, 3, 4   B) 1, 3, 5   C) 1, 4, 5
D) 1, 2, 4   E) 2, 3, 5

Mövzu: Söz yaradıcılığı

Sinif: 5-6

İzah: 1-ci cümlədəki *danladın* sözü feilin xəbər şəklində olduğu üçün *-di* və *-n* qrammatik şəkilçilərdir. 2-ci cümlədəki *azaldın* sözü əmr şəklindədir, ona görə də buradakı *-d (t)* leksik, *-in*

qrammatik şəkilçidir. Eləcə də *qocalarıq* sözündəki *-l* adlardan feil düzəldən leksik, *-ar* isə qrammatik şəkilçidir. *Toxudular* sözündəki *-d (t)* leksik, *-ar* qrammatik şəkilçidir. Sonuncu cümlədəki *-dar* isə bütövlükdə isim düzəldən leksik şəkilçi kimi çıxış edir.

Doğru cavab: 2, 3, 4

A variantı 16 sayılı test tapşırığı

B variantı 17 sayılı test tapşırığı

C variantı 3 sayılı test tapşırığı

D variantı 21 sayılı test tapşırığı

Verilmiş sözlərin tələffüzündəki fərqli məqamlarla bağlı uyğunluğu müəyyən edin.

- Bir fərqli məqam var.
  - İki fərqli məqam var.
  - Üç fərqli məqam var.
- a. kədərli
b. qonmaq
c. addım
d. kilidləmək
e. daldalanmaq
- A) 1 – a; 2 – b; 3 – c, e   B) 1 – a; 2 – b, e; 3 – d
C) 1 – c; 2 – a, b; 3 – d   D) 1 – b; 2 – a, d; 3 – e
E) 1 – a, c; 2 – d; 3 – b

Mövzu: Fonetik təhlil

Sinif: 5

İzah: Burada *kədərli* [kədərri] (1 fərq), *qonmaq* [qommax] (2 fərq), *addım* [addım] (olduğu kimi qalır), *kilidlənmək* [kilitdəmməx] (3 fərq), *daldalanmaq* da [daldalammax] (2 fərq) şəklində tələffüz edilir.

Doğru cavab: 1 – a; 2 – b, e; 3 – d

A variantı 17 sayılı test tapşırığı

B variantı 19 sayılı test tapşırığı

C variantı 4 sayılı test tapşırığı

D variantı 5 sayılı test tapşırığı

Cədvələ əsasən uyğun cümlələri müəyyən edin.

<i>Təsriflənməyən feil tərkib əmələ gətirmişdir</i>	<i>Təsriflənməyən feil tərkib əmələ gətirməmişdir</i>
1. Aydındır ki, insan arzu etdiklərinə hər zaman nail ola bilmir.	4. O, yenə də meydançada dövrə vurdu, adamları oynamağa çağırdı.
2. Qətibə başını əlləri arasına alıb Hüsaməddini diqqətlə dinləyirdi.	5. Qəfildən dabanlarından başlayan ağrı bütün bədəninə sızıldıtdı.
3. Oğlan başını yana əyərək yanındakı dostuna nəsə dedi.	6. Tənəffüsdə Şərif çəkinə-çəkinə Banugilin sinfinə tərəf getdi.

- A) 1, 3, 5   B) 2, 3, 4, 6   C) 1, 2, 4, 5
D) 1, 4, 5, 6   E) 2, 3, 5

Mövzu: Söz birləşmələri

Sinif: 8

İzah: *Qətibə başını əlləri arasına alıb Hüsaməddini diqqətlə dinləyirdi* (*başını əlləri arasına alıb*) və *Oğlan başını yana əyərək yanındakı dostuna nəsə dedi* (*başını yana əyərək*) cümlələrində təsriflənməyən feil tərkib əmələ gətirmişdir. *Aydındır ki, insan arzu etdiklərinə hər zaman nail ola bilmir* (*arzu etdikləri* feili birləşmə deyil, mürəkkəb feildir) cümləsində təsriflənməyən feil tərkib yaratmayıb. *Qəfildən dabanlarından başlayan ağrı bütün bədəninə sızıldıtdı* (*qəfildən dabanlarından başlayan*)

cümləsində təsriflənməyən feil tərkib əmələ gətirmişdir, digər iki cümlədəki feillər isə müstəqil (*oynamağa, çəkin-çəkinə*) cümlə üzvüdür.

Doğru cavab: 2, 3, 4, 6

A variantı 18 sayılı test tapşırığı

B variantı 5 sayılı test tapşırığı

C variantı 15 sayılı test tapşırığı

D variantı 2 sayılı test tapşırığı

Verilmiş cümlələrin hər üçünə aid olan fikirləri müəyyən edin.

- *Bu sözləri eşidərkən diksindim, dediklərinə inanmadım.*
  - *İl yağıntılı keçdiyindən düzlər, zəmilər yamyaşıldı.*
  - *Pəncərə qabağında dayanıb yağan qara baxırdı.*
1. Qrammatik əsası təşkil edən üzvlərdən yalnız biri iştirak etmişdir.
  2. Zərflinin ifadə vasitəsi feili birləşmədir.
  3. Xəbəri nitq hissəsi ilə ifadə olunmuşdur.
  4. İkincidərəcəli cümlə üzvlərindən təyin və zərflilik iştirak etmişdir.
  5. Sintaktik əlaqənin hər iki növündən istifadə edilmişdir.
  6. Müəyyən şəxslə cümlədir.
- A) 2, 3, 6   B) 2, 4, 6   C) 1, 2, 5
D) 1, 4, 6   E) 3, 4, 5

Mövzu: Sintaktik təhlil

Sınıf: 8

İzah: *Bu sözləri eşidərkən diksindim, dediklərinə inanmadım və Pəncərə qabağında dayanıb yağan qara baxırdı* cümlələrində qrammatik əsasdan yalnız xəbər iştirak edib. Hər iki cümlədə mübtədə buraxılıb (*mən, o*). *İl yağıntılı keçdiyindən düzlər, zəmilər yamyaşıldı* cümləsində isə hər iki baş üzv işlənmişdir (*düzlər, zəmilər, yamyaşıldı*). Ona görə də 1-ci fikir hər üç cümlə üçün ortaq fikir sayıla bilməz. Lakin 2-ci fikir ortaqdır. Çünki hər üç cümlədə zərflilik vəzifəsində işlənən feili birləşmə var (*bu sözləri eşidərkən, il yağıntılı keçdiyindən, pəncərə qabağında dayanıb*). Hər üç cümlənin xəbəri nitq hissəsi ilə ifadə olunub (*inanmadım, yamyaşılıb, baxırdı*). Hər üç cümlə müəyyən şəxslidir – birində hər iki baş üzv işlənmişdir, digər ikisində mübtədə olmasa da, onu asanlıqla bərpa etmək mümkündür. Birinci və ikinci cümlədə həmcins üzvlər var (*Bu sözləri eşidərkən diksindim, dediklərinə inanmadım. İl yağıntılı keçdiyindən düzlər, zəmilər yamyaşıldı*), ona görə də bu iki cümlədə həm tabelilik, həm də tabesizlik əlaqəsi var. Lakin 3-cü cümlədə yalnız tabelilik əlaqəsi var.

Doğru cavab: 2, 3, 6

A variantı 19 sayılı test tapşırığı

B variantı 6 sayılı test tapşırığı

C variantı 8 sayılı test tapşırığı

D variantı 14 sayılı test tapşırığı

Hansı cümlələrdə söz birləşməsi ilə ifadə olunmuş həmcins tamamlıqlar işlənib?

1. “Qızlar bulağı” əsərini “Xudafərin körpüsü” romanından sonra oxudum.
2. Gəncin səliqəli geyimindən, hətta ayaqqabısının parıltısından danışdı.
3. Üst-üstə qalaqlanmış odun parçalarına, bir tərəfə yığılmış kömür torbalarına nəzər saldıq.
4. Məktəb direktorları və bağça müdirləri ilə görüş keçirildi.

5. İnsan nə qədər təmkinli, səbirli olsa, bu onun sağlamlığına da xeyirdir.

6. Məmməd xana, Gülpəriyə deyiləcək sözlərim var idi.

A) 1, 6   B) 2, 5   C) 2, 3, 4   D) 3, 4, 6   E) 1, 3, 5

Mövzu: Həmcins üzvlər

Sınıf: 8

İzah: 1-ci və 5-ci cümlədə yalnız bir tamamlıq var (“*Qızlar bulağı*”-ni və onun sağlamlığına). 6-cı cümlədə tamamlıq yoxdur. 2-ci, 3-cü və 4-cü cümlələrdə isə həmcins tamamlıqlar işlənib – *gəncin geyimindən, ayaqqabısının parıltısından, odun parçalarına, kömür torbalarına, məktəb direktorları ilə, bağça müdirləri ilə*.

Bu tamamlıqlar eyni suala cavab verdiyi və eyni cümlə üzvü ilə bağlı olduğu üçün həmcins üzv hesab edilir.

Doğru cavab: 2, 3, 4

A variantı 20 sayılı test tapşırığı

B variantı 7 sayılı test tapşırığı

C variantı 21 sayılı test tapşırığı

D variantı 6 sayılı test tapşırığı

Hansı cümlədə əlavə zaman zərfliyinə aiddir?

- A) O, kəndə çatanda axşamüstü idi – saat səkkiz idi.
- B) Zalda əyləşənlərin çoxu – onuncular bu təklifi qəbul etmədi.
- C) Aşağıda – Kür çayının kənarında gözəl istirahət guşəsi var.
- D) Həsən müəllim yaşa dolanda Dərələyəzə – doğma ocağa qayıtdı.
- E) Biz istirahətə, adətən, ilin ən isti vaxtında – yay aylarında gedirdik.

Mövzu: Cümlə üzvünün əlavəsi

Sınıf: 8

İzah: *Biz istirahətə, adətən, ilin ən isti vaxtında – yay aylarında gedirik*. Burada *yay aylarında* birləşməsi *ilin ən isti vaxtında* zərfliyini izah edib aydınlaşdırır. *Zalda əyləşənlərin çoxu – onuncular bu təklifi qəbul etmədi* cümləsindəki əlavə isə mübtədanın əlavəsidir. *Aşağıda – Kür çayının kənarında gözəl istirahət guşəsi var və Həsən müəllim yaşa dolanda Dərələyəzə – doğma ocağa qayıtdı* cümlələrində isə əlavə yer zərfliyinə aiddir. *O, kəndə çatanda axşamüstü idi – saat səkkiz idi* cümləsində isə əlavə xəbərə aiddir.

Doğru cavab: Biz istirahətə, adətən, ilin ən isti vaxtında – yay aylarında gedirdik.

A variantı 21 sayılı test tapşırığı

B variantı 13 sayılı test tapşırığı

C variantı 12 sayılı test tapşırığı

D variantı 15 sayılı test tapşırığı

Frazeoloji birləşmələrin sinonimliyi ilə bağlı uyğunluğu müəyyən edin.

1. gözünün odunu almaq
2. gözünün kökü saralmaq
3. həyata keçmək
- a. yerinə yetmək
- b. gözü yolda qalmaq
- c. nəfəsi kəsilmək
- d. gözünü qırmaq
- e. yol gözləmək

- A) 1 – d; 2 – b, e; 3 – a   B) 1 – a; 2 – b, c; 3 – d
C) 1 – d; 2 – c, e; 3 – a   D) 1 – e; 2 – a, d; 3 – c
E) 1 – c; 2 – a, b; 3 – d

Mövzu: Frazeoloji birləşmələr

Sinif: 5

İzah: *gözünün odunu almaq gözünü qırmaq* frazeoloji birləşməsi ilə sinonimlik təşkil edir. *Gözünün kökünü saralmaq, gözü yolda qalmaq və yol gözləmək* frazeoloji birləşmələri ilə sinonimlik yaradır. *Həyata keçmək isə yerinə yetmək* frazeoloji birləşməsi ilə sinonimdir. *Nəfəsi kəsilmək* yorulmaq deməkdir, bu birləşmənin verilənlər arasında sinonimi olmadığı üçün verilənlərin heç birinə uyğun gəlmir.

Doğru cavab: 1 – d; 2 – b, e; 3 – a

A variantı 22 sayılı test tapşırığı

B variantı 4 sayılı test tapşırığı

C variantı 9 sayılı test tapşırığı

D variantı 7 sayılı test tapşırığı

Məsdərin tamamlıq vəzifəsində işləndiyi cümləni müəyyən edin.

- A) Yaşamaq yanmaqdır, yanasan gərək. (B. Vahabzadə)
 B) Tanrım, mənə dünyaya doyunca baxmağa möhlət ver.
 C) Dünyanı nəğmə ilə dolaşmaq üçün mənə Bozat, Qırat gərəkdir.
 D) Arxayın ömür sürmək məgər çox böyük hünərdir?
 E) Fikirləşməkdən bezmişdi, ona görə də təklifə düşünmədən cavab verdi.

Mövzu: Cümlə üzvləri

Sinif: 8

İzah: “*Fikirləşməkdən bezmişdi, ona görə də təklifə düşünmədən cavab verdi*” cümləsində *fikirləşməkdən* sözü cümlənin tamamlığıdır. *Yaşamaq yanmaqdır, yanasan gərək və Arxayın ömür sürmək məgər çox böyük hünərdir?* cümlələrində məsdər və məsdər tərkibi mübtədə, *Dünyanı nəğmə ilə dolaşmaq üçün mənə Bozat, Qırat gərəkdir*, eləcə də *Tanrım, mənə dünyaya doyunca baxmağa möhlət ver* cümlələrindəki məsdər tərkibi isə zərflik vəzifəsindədir.

Doğru cavab: Fikirləşməkdən bezmişdi, ona görə də təklifə düşünmədən cavab verdi.

A variantı 23 sayılı test tapşırığı

B variantı 25 sayılı test tapşırığı

C variantı 25 sayılı test tapşırığı

D variantı 24 sayılı test tapşırığı

Nümunə ilə bağlı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

Bircə şamama da bitirmədi yer.

Çayır yorğan kimi örtüdü torpağı.

Sədri muradına yetirmədi yer.

Qazancı nə oldu? – Elin danlağı. (Ə. Kürçaylı)

- Müxtəlif köməkçi nitq hissələrinə aid nümunə işlənib.
- Bütün feillər məlum növdə, xəbər şəklində, keçmiş zamandadır.
- Mənsubiyyət şəkilçisi qəbul etdiyi üçün saiti düşən isim işlənib.
- Sözlərdən yalnız ikisi quruluşca düzəltmədir.
- İsimlərdən dördü təsirlik haldadır.

Mövzu: Mövzulararası

Sinif: 6-7

İzah: 1-ci fikir doğrudur, çünki burada qoşma (*kimi*), ədat (*ca*), bağlayıcı (*da*) kimi köməkçi nitq hissələri işlənib. Nümunədəki feillər keçmiş zamanda, xəbər şəklində, məlum növdədir. Cümlədə saiti itirmiş söz yoxdur (*sədir* yox, *sədr* şəklində yazılır). Nümunədə düzəltmə sözlərin sayı 2-dən

çoxdur. İsimlərdən dördü deyil, üçü (*şamama, sədri, torpağı*) təsirlik haldadır.

Doğru cavab: 3, 4, 5

A variantı 24 sayılı test tapşırığı

B variantı 24 sayılı test tapşırığı

C variantı 26 sayılı test tapşırığı

D variantı 23 sayılı test tapşırığı

Verilmiş cümlələrdə zərflə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

▲ *Gülər irəli atılaraq həyəcanla anasını səslədi.*

■ *Əkindən sonra yağan yağışlar məhsuldarlığı xeyli artırdı.*

● *İndi uzaq üfüqdə dağlar qaralır, səmanın rəngi getdikcə dəyişirdi.*

▲	■	●
1. Yer zərfi şəxsə və kəmiyyətə görə dəyişə bilməyən feilə aiddir.	3. Zaman zərfi quruluşca sadə olan feili izah edir.	5. Zaman zərfi məlum növdə olan feilə aiddir.
2. Tərzi-hərəkət zərfi quruluşca sadədir.	4. Kəmiyyət zərfi düzəltmə feili izah edir.	6. Cümlədəki hər iki zərf düzəltmə feilə aiddir.

Mövzu: Zərf

Sinif: 7

İzah: Birinci cümlədə (▲) 2 zərf var – *irəli* və *həyəcanla*. *İrəli* sözü *atılaraq* feilini izah edir. *Həyəcanla* zərfi isə sadə yox, düzəltmədir.

Ona görə də buradakı 1-ci fikir doğru, 2-ci fikir isə yanlışdır. İkinci cümlədə (■) 1 zərf var: *xeyli*. Bu kəmiyyət zərfi düzəltmə feili (*artırmaq*) izah edir. Buradakı *sonra* sözü zərf yox, zaman mənalı qoşmadır. Üçüncü cümlədə (●) zaman zərfi *indi* məlum növdə olan feilə (dəyişirdi) aiddir. 6-cı fikir cümlə ilə bağlı yanlış fikirdir.

Doğru cavab: 1, 4, 5

A variantı 25 sayılı test tapşırığı

B variantı 26 sayılı test tapşırığı

C variantı 23 sayılı test tapşırığı

D variantı 26 sayılı test tapşırığı

Nümunələrdən hansında fərqli mənə növlərində olan əvəzlilər fərqli nitq hissələrini əvəz ediblər?

- Məsmə iki əli ilə dizlərinə elə çırpdı ki, səsini hamı eşitdi. (Mir Cəlal)
- O, dəstəsi ilə bacardığı hər işə qoşula bilirdi.
- Həmzəyev əmr verdi ki, Hidayət Sənubərin layihəsini şəxsən ona, baş memara təqdim eləsin. (B. Bayramov)
- Yeddi kənd, üç şəhər görürəm ancaq, Bu dağın başından bir baxışla mən. (B. Vahabzadə)
- Elə səni kənd bələdiyyəsində sədrliyə namizəd seçmişik.
- O, xanı görəndə sakitcə baş endirdi, amma xan heç ona tərəf baxmadı da.

Mövzu: Əvəzlilik

Sinif: 5

İzah: *Məsmə iki əli ilə dizlərinə elə çırpdı ki, səsini hamı eşitdi*. Bu cümlədə iki fərqli mənə növündə olan əvəzlilik var: *elə* işarə əvəzliyi (zərfi əvəz edib) və *hamı* qeyri-müəyyən əvəzlilik (ismi əvəz edib). Demək, bu nümunədə doğru cavablardan biridir. *O, dəstəsi ilə bacardığı hər işə qoşula bilirdi* cümləsində də iki fərqli mənə növünə aid əvəzlilik var: *o* şəxs əvəzliyi, *hər* təyini əvəzlilik, bu əvəzlilər fərqli nitq

hissələrini (isim və sifəti) əvəz ediblər. Bu nümunə də doğru cavab nümunəsidir. *Həmzəyəv əmr verdi ki, Hidayət Sənubərin layihəsini şəxsən ona, baş memara təqdim eləsin (ona) və Elə səni kənd bələdiyyəsində sədrliyə namizəd seçmişik (səni) (buradakı elə sözü ədatdır) cümlələrində bir əvəzlik var. Ona görə də bunlar doğru cavab kimi qəbul edilmir*

Yeddi kənd, üç şəhər görürəm ancaq,

Bu dağın başından bir baxışla mən nümunəsində isə iki əvəzlik: bu – işarə (sifəti əvəz edib), mən – şəxs (ismi əvəz edib) işlənib. Bu nümunə də doğru cavablardandır. O, xanı görəndə sakitcə baş endirdi, amma xan heç ona tərəf baxmadı da cümləsində iki əvəzlik işlənib, lakin onların hər ikisi şəxs əvəzliyidir, yəni fərqli yox, eyni mənə növündədir.

Doğru cavab: 1, 2, 4

A variantı 26 sayılı test tapşırığı

B variantı 23 sayılı test tapşırığı

C variantı 24 sayılı test tapşırığı

D variantı 25 sayılı test tapşırığı

Diksiya və redaksiya sözlərinin fonetik təhlili ilə bağlı düzgün fikirləri müəyyən edin.

1. Hər iki söz yazıldığı kimi tələffüz edilir.
2. Hər iki sözdə bütün hecalar samitlə bitir.
3. Hər iki sözdə [t] və [q] samitlərinin qarşılığı işlənmişdir.
4. Hər iki sözdə qarşılığı olmayan samit işlənib.
5. Hər iki sözdə kar samitlər eyni saydadır.

Mövzu: Fonetik təhlil

Sınıf: 5

İzah: Verilən hər iki söz yazıldığı kimi tələffüz edilir. Hər ikin sözdə kar samitlərin sayı bərabərdir. Hər iki sözdə həm [t], həm də [q] samitlərinin qarşılığı ([d], [k']) var. *Diksiya* sözündə bütün samitlərin qarşılığı olsa da, *redaksiya* sözündə [r] samitinin qarşılığı yoxdur.

Doğru cavab: 1, 3, 5

A variantı 27 sayılı test tapşırığı

B variantı 27 sayılı test tapşırığı

C variantı 27 sayılı test tapşırığı

D variantı 27 sayılı test tapşırığı

Sadə cümlənin şəxsə görə növləri ilə bağlı uyğunluğu müəyyən edin.

1. adlıq cümlə
2. qeyri-müəyyən şəxslı cümlə
3. müəyyən şəxslı cümlə

- a. Mavi Xəzərdən qopub gələn ilıq səhər mehi.
- b. Onun bu sözləri sanki hamını ovsunlamışdı.
- c. Şirniyyat süfrəsi açmaq üçün müxtəlif çeşidli qənnadı məhsullarından istifadə etdilər.
- d. Komissiyanın yekun qərarını açıqlamaq üçün Əli müəllimə söz verdilər.
- e. Soyuq qış günlərindən biri idi.

Mövzu: Sadə cümlənin şəxsə görə növləri.

Sınıf: 8

İzah: *Mavi Xəzərdən qopub gələn ilıq səhər mehi* cümləsi mübtədə əsasında formalaşan adlıq cümlədir. *Onun bu sözləri sanki hamını ovsunlamışdı* cümləsi isə hər iki qrammatik əsas iştirak etdiyi müəyyən şəxslı cümlədir.

Şirniyyat süfrəsi açmaq üçün müxtəlif çeşidli qənnadı məhsullarından istifadə etdilər və Komissiyanın yekun qərarını açıqlamaq üçün Əli müəllimə söz verdilər cümlələri isə xəbər əsasında formalaşan qeyri-müəyyən şəxslı cümlələrdir. Bu cümlələrdə mübtədə iştirak etmir və işin kim tərəfindən icra edildiyi aydın şəkildə bilinmir. *Soyuq qış günlərindən biri idi* cümləsi isə şəxssiz cümlədir. Mübtədə iştirak etmir, onun təsəvvür etmək belə mümkünsüzdür.

Doğru cavab: 1 – a; 2 – c, d; 3 – b

Sizə təqdim olunmuş mətni diqqətlə oxuyun və 28 – 30 sayılı tapşırıqları Cavab vərəqində yerinə yetirin.

Xilaskar nanorobotlar

Vücudumuzun içində dolaşan, zədəli bölgəni ▲ **aşkar edən**, mikroblarla mübarizə aparan ağıllı nanorobotlar xəyal edin. Artıq bu, fantaziya deyil, alimlərin üzərində çalışdığı layihələrdir.

Bəzi göz xəstəlikləri zamanı edilən əməliyyatlar çox mürəkkəb və risklidir. Tədqiqatçıların hazırladığı nanorobot isə neşter kimi göz oyuğuna daxil olacaq və yenidən oradan çıxma biləcək. Tədqiqatçılar belə halda fəsadların azalacağını və sağalma müddətinin qısalacağını qeyd edirlər.

Alimlər xərcəng şişlərinə qarşı uğurla mübarizə aparan ilk nanorobotlar yaratmağa müvəffəq olublar. Sözügedən nanorobot ölçüsünə görə iynənin ucundan 5000 dəfə kiçikdir.

Nanorobotlar müayinə apararaq şişləri müstəqil şəkildə tapacaq. Bundan sonra ● **təhlükəli** şişin qanla təmini blok ediləcək. Nəticədə şiş bir neçə həftə sonra məhv olmağa başlayacaq. Bu nanorobotlar xərcəng şişi olan siçanlar üzərində ■ **yoxlanılıb**. Bir neçə gün və ya həftə ərzində şişin ölçüsünün xeyli azalması, çox vaxt isə tam məhv olması müşahidə edilib.

Nanorobotların tibbi praktikada əsl inqilab edəcəyi, neyronlara belə nüfuz edə biləcəyi, qan dövrəsinə daxil olaraq qanın tərkibini nəzarətdə saxlayacağı gözlənilir.

Tibb dünyasında böyük həyəcanla qarşılanan bu yeniliklər klinikalarda tətbiq olunacağı və xəstələrin kəməyinə çatacağı günü gözləyir.

A variantı 28 sayılı test tapşırığı

B variantı 28 sayılı test tapşırığı

C variantı 28 sayılı test tapşırığı

D variantı 28 sayılı test tapşırığı

Mətnə əsasən doğru fikri seçin (✓) və seçiminizi əsaslandırın.

Nanorobotların xərcəng xəstəliyinə qarşı effektiv təsiri (✓)	
fakt hesab edilə bilər, ☐	ehtimal hesab edilə bilər, ☐
çünki ...	çünki ...

Mövzu: Mətn

Sınıf: 5-11

Ehtimal edilən doğru cavab variantları:

<i>Nanorobotların xərçəng xəstəliyinə qarşı effektiv təsiri (✓)</i>	
fakt hesab edilə bilər, ☒	ehtimal hesab edilə bilər, ☐
çünki bu nanorobotlar xərçəng şişi olan siçanlar üzərində sınaqdan keçirilib və müsbət nəticə əldə edilib.	çünki ...

A variantı 29 sayılı test tapşırığı

B variantı 29 sayılı test tapşırığı

C variantı 29 sayılı test tapşırığı

D variantı 29 sayılı test tapşırığı

Mətndə əvvəldə işarə qoyulmuş sözlərin qarşılığını (ifadə etdiyi mənanı) kontekstə görə müəyyən edib yazın.

▲ aşkar edən

● təhlükəli

■ yoxlanılıb

Mövzu: Mətn

Sınıf: 5-11

Ehtimal edilən doğru cavab variantları:

▲ müəyyən edən

● qorxulu

■ sınaqdan keçirilib

A variantı 30 sayılı test tapşırığı

B variantı 30 sayılı test tapşırığı

C variantı 30 sayılı test tapşırığı

D variantı 30 sayılı test tapşırığı

Mətnə və cədvələ əsasən tələb olunan boşluqları doldurun.

<i>Səbəbini müəyyən etmək mümkündür (bəli/xeyr)</i>	<i>Səbəb</i>	<i>Nəticə</i>
		Bəzi göz xəstəlikləri riskli və mürəkkəbdir.
		Xərçəng şişləri çox vaxt məhv edilir.
		Göz əməliyyatlarında fəsadlar azalacaq, sağalma müddəti qısalacaq.
		Nanorobotlarla sınaqlara siçanlar cəlb edilmişdir.

Mövzu: Mətn

Sınıf: 5-11

Ehtimal edilən doğru cavab variantları:

<i>Səbəbini müəyyən etmək mümkündür (bəli/xeyr)</i>	<i>Səbəb</i>	<i>Nəticə</i>
Xeyr		Bəzi göz xəstəlikləri riskli və mürəkkəbdir.
Bəli	Nanorobotlar	Xərçəng şişləri çox vaxt

	müayinə apararaq şişləri müstəqil şəkildə tapır, bundan sonra təhlükəli şişin qanla təmini blok edilir.	məhv edilir.
Bəli	Nanorobot neşlər kimi göz oyuğuna daxil olacaq və yenidən oradan çıxma biləcək.	Göz əməliyyatlarında fəsadlar azalacaq, sağalma müddəti qısalacaq.
Xeyr		Nanorobotlarla sınaqlara siçanlar cəlb edilmişdir.

Tarix

A variantı 31 sayılı test tapşırığı

B variantı 36 sayılı test tapşırığı

C variantı 35 sayılı test tapşırığı

D variantı 44 sayılı test tapşırığı

1955-1967-ci illər arasındakı dövrə aid olan ifadələri müəyyən edin.

1. "Böyük sıçrayış"
2. "Folklend böhranı"
3. Avropa İqtisadi Birliyi
4. "Ərəb baharı"
5. "Körfəz müharibəsi"

A) 2, 4 B) 1, 3 C) 4, 5 D) 1, 5 E) 2, 3

Mövzu: Dünya dövlətləri İkinci dünya müharibəsindən sonrakı dövrdə

Sınıf: 9, 11

İzah: "Böyük sıçrayış" (1958-ci ildə) və Avropa İqtisadi Birliyi (1957-ci ildə) ifadələri 1955-1967-ci illər arasındakı dövrə aiddir.

"Folklend böhranı" (1982-ci ildə), "Ərəb baharı" (2010-cu ildə) və "Körfəz müharibəsi" (1990-cı illər) həmin dövrə aid ifadələrdən deyil.

Doğru cavab: 1, 3

A variantı 32 sayılı test tapşırığı

B variantı 39 sayılı test tapşırığı

C variantı 34 sayılı test tapşırığı

D variantı 48 sayılı test tapşırığı

X əsrin ikinci yarısında Azərbaycanda meydana gələn müstəqil feodal dövlətlərdən biri idi. Paytaxtı Gəncə şəhəri idi. Azərbaycanın qərb torpaqlarının xristian dövlətlərinin hücumlarından müdafiə olunmasında mühüm rol oynadı.

Mətnə bəhs olunan dövlətdən fərqli olaraq Salarilər dövləti:

1. XI əsrdə süquta uğradılmışdır
2. Gürcülərə qarşı mübarizə aparmışdır
3. Azərbaycan torpaqlarını vahid dövlətdə birləşdirmişdir
4. Azərbaycanın cənubunda meydana gəlmişdir

A) 1, 4 B) 2, 4 C) 2, 3 D) 3, 4 E) 1, 2

Mövzu: Azərbaycan IX əsrin ikinci yarısı – XI əsrin birinci yarısında

Sınıf: 7, 10

İzah: Mətnə verilən xüsusiyyətlər Şəddadilər dövlətinə aiddir. Salarilər dövləti Şəddadilər dövlətindən fərqli olaraq Azərbaycan torpaqlarını vahid dövlətdə birləşdirmişdir və Azərbaycanın cənubunda meydana gəlmişdir.

Doğru cavab: 3, 4

A variantı 33 sayılı test tapşırığı

B variantı 42 sayılı test tapşırığı

C variantı 42 sayılı test tapşırığı

D variantı 37 sayılı test tapşırığı

XX əsrin əvvəlləri Şimali və Cənubi Azərbaycanın mədəniyyət tarixinə aid ümumi cəhət:

- A) milli teatrın yaranması
- B) ilk rus-Azərbaycan məktəbinin açılması
- C) ilk "Üsuli-cədid" məktəbinin açılması
- D) ilk ibtidai kənd məktəbinin açılması
- E) Azərbaycan türkcəsində qəzet və jurnalların çap edilməsi

Mövzu: Azərbaycan XX əsrin əvvəllərində

Sınıf: 9, 11

İzah: XX əsrin əvvəllərində həm Şimali Azərbaycanda (Bakıda), həm də Cənubi Azərbaycanda (Təbrizdə) Azərbaycan türkcəsində qəzet və jurnallar çap edilmişdir. İlk ibtidai kənd məktəbi, ilk üsuli-cədid məktəbi, və ilk rus-Azərbaycan məktəbi XIX əsrdə açılmışdır. Milli teatrın yaranması Şimali Azərbaycanda XIX əsrin 70-ci illərinə, Cənubi Azərbaycanda isə XX əsrin əvvəllərinə aiddir.

Doğru cavab: Azərbaycan türkcəsində qəzet və jurnalların çap edilməsi

A variantı 34 sayılı test tapşırığı

B variantı 43 sayılı test tapşırığı

C variantı 45 sayılı test tapşırığı

D variantı 34 sayılı test tapşırığı

Uyğunluq gözlənilmişdir.

- A) Frank kralı Hlodviq Roma imperiyasına qalib gəlmişdi – Suasson döyüşündə
- B) Frank imperatoru Böyük Karlın qələbəsi ilə bitmişdir – Puatye döyüşü
- C) İtaliyanı tamamilə Frank dövlətinin tərkibinə qatmışdır – imperator Karl Martel
- D) Frank dövlətində ilk qanunlar toplusunu yaratmışdır – Böyük Karl
- E) Kordova dövləti ilə müharibə aparmışdır – Frank hökmdarı Böyük Karl

Mövzu: Avropa ölkələri orta əsrlərdə

Sınıf: 7, 10

İzah: Frank hökmdarı Böyük Karl Kordova dövləti ilə müharibə aparmışdır və Pireney yarımadasında ərazi ələ keçirmişdi. Puatye döyüşü 732-ci ildə baş verdiyi üçün Frank imperatoru Böyük Karlın (768-814) fəaliyyətinə aid deyil. Frank dövlətində ilk qanunlar toplusunu Hlodviq yaratmışdı. Frank kralı Hlodviq Suasson döyüşündə Roma imperiyasına deyil Qalliya canişininə qarşı mübarizə aparmışdı.

Karl Martelin hakimiyyəti İtaliyanı tamamilə Frank dövlətinin tərkibinə qatmamışdır.

Doğru cavab: Kordova dövləti ilə müharibə aparmışdır – Frank hökmdarı Böyük Karl

A variantı 35 sayılı test tapşırığı**B variantı 38 sayılı test tapşırığı****C variantı 36 sayılı test tapşırığı****D variantı 39 sayılı test tapşırığı**

Makedoniyalı İsgəndərin hakimiyyəti dövrü üçün xarakterik deyil:

1. Yunan şəhər-dövlətlərinin azadlığına son qoyulması
2. Makedoniya dövlətinin imperiyaya çevrilməsi
3. Əhəməni dövlətinin süquta uğradılması
4. Atropatena dövlətinə hərbi yürüşün təşkil edilməsi
5. Müqavimətə baxmayaraq bütün Hindistanın işğal edilməsi

- A) 1, 4, 5   B) 1, 3, 4   C) 1, 2, 3
D) 2, 4, 5   E) 2, 3, 5

Mövzu: Avropa qədim dövrlərdə

Sınıf: 6, 10

İzah: Əksər yunan şəhər-dövlətlərinin azadlığına son qoyulması – Makedoniya hökmdarı II Filippə aiddir. Atropatena dövləti M. İsgəndərin imperiyasının dağılmasından sonra yaranmışdır və M. İsgəndər Atropatena dövlətinə hərbi yürüş etməmişdir. Müqavimətə rast gələn M. İsgəndər bütün Hindistanı işğal edə bilməmişdir. Makedoniya dövlətinin imperiyaya çevrilməsi və Əhəməni dövlətinin süquta uğradılması Makedoniyalı İsgəndərin fəaliyyətinə aiddir. Beləliklə, 1, 4 və 5-də verilən hadisələr M. İsgəndərə aid deyildir.

Doğru cavab: 1, 4, 5

A variantı 36 sayılı test tapşırığı**B variantı 52 sayılı test tapşırığı****C variantı 51 sayılı test tapşırığı****D variantı 47 sayılı test tapşırığı**

I. Yeni sülalə və dövlətin əsasını qoydu. 1160-cı ildən etibarən "Böyük Atabəy" adlandırılırdı.

II. 1186-cı ildə hakimiyyətə gəldi. Həmədan döyüşündə qələbə qazandı. Tabelikdən çıxan vilayətləri mərkəzi hakimiyyətə tabe etdi.

I və II abzasda haqqında bəhs edilən hökmdarların ümumi cəhət(lər)i:

1. Şirvanşahların tabe edilməsi
  2. Sultan titulu daşması
  3. Dəbil əmirliyinin dövlətə birləşdirilməsi
  4. Monqol qoşunlarına qarşı mübarizə aparılması
- A) 2, 4   B) 1, 2   C) 2, 3
D) yalnız 4   E) yalnız 1

Mövzu: Azərbaycan Böyük Səlcuq İmperatorluğunun tərkibində, Atabəylər dövləti

Sınıf: 7, 10

İzah: I abzasda Şəmsəddin Eldəniz, II abzasda Qızıl Arslan haqqında bəhs edilir. Şirvanşahların tabe edilməsi hər iki hökmdara aid ümumi cəhətdir. Digər xüsusiyyətlər Şəmsəddin Eldəniz və Qızıl Arslana aid ümumi cəhətlərdən deyil.

Doğru cavab: yalnız 1

A variantı 37 sayılı test tapşırığı**B variantı 40 sayılı test tapşırığı****C variantı 40 sayılı test tapşırığı****D variantı 41 sayılı test tapşırığı**

Kartli-Kaxetiya çarı II İrakli və Qarabağ xanı İbrahimxəlil xanın Gəncə xanlığına hücumu nəticəsində:

- A) Gəncə xanlığı bütövlükdə Gürcüstana birləşdirildi.
- B) Gəncə xanlığı Qazax və Borçalıya olan iddialarından birdəfəlik əl çəkdi.
- C) Gəncə xanlığında ikihakimiyyətlik yarandı.
- D) Şahverdi xan Ziyadoğlu hakimiyyətə gətirildi.
- E) Gəncə xanlığı tamamilə Qarabağ xanlığına birləşdirildi.

Mövzu: Azərbaycan XVIII əsrdə

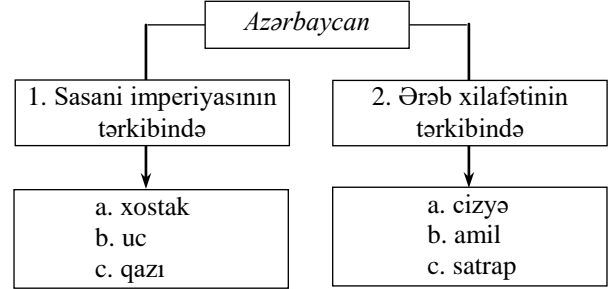
Sınıf: 8, 10

İzah: 1780-ci ildə Kartli-Kaxetiya çarı II İrakli və Qarabağ xanı İbrahimxəlil xanın Gəncə xanlığına hücumu nəticəsində Gəncə xanlığında ikihakimiyyətlik yarandı. Digər bəndlərdə verilmiş hadisələr Kartli-Kaxetiya çarı II İrakli və Qarabağ xanı İbrahimxəlil xanın Gəncə xanlığına hücumunun nəticəsi deyildir.

Doğru cavab: Gəncə xanlığında ikihakimiyyətlik yarandı.

A variantı 38 sayılı test tapşırığı**B variantı 37 sayılı test tapşırığı****C variantı 47 sayılı test tapşırığı****D variantı 40 sayılı test tapşırığı**

Uyğunluğu müəyyən edin.

- A) 1 – a; 2 – a, b   B) 1 – c; 2 – a   C) 1 – c; 2 – b
D) 1 – a, b; 2 – a, c   E) 1 – b; 2 – c

Mövzu: Azərbaycan III-VII əsrin I yarısında

Sınıf: 7, 10

İzah: Azərbaycanın Sasani imperiyasının tərkibində olduğu dövrdə xostak adlı torpaq mülkiyyəti növü mövcud olmuşdur. Ərəb xilafətinin tərkibində olduğu dövrdə isə cizyə adlanan can vergisi və amil adlanan məmur vəzifəsi mövcud olmuşdur.

Doğru cavab: 1 – a; 2 – a, b

A variantı 39 sayılı test tapşırığı**B variantı 41 sayılı test tapşırığı****C variantı 43 sayılı test tapşırığı****D variantı 32 sayılı test tapşırığı**

Dövlətlərin ümumi cəhətlərinin doğru verildiyi sıraları müəyyən edin.

- a. Albaniya dövləti
- b. Avropa Hun dövləti
- c. I Göytürk dövləti
- d. Uyğur dövləti
- e. Ərəb dövləti

	Dövlətlər	Ümumi cəhətlər
1.	c, d	Çin üzərinə uğurlu hərbi yürüş etmələri
2.	a, b, c	Bizans dövləti ilə diplomatik münasibətlər qurmaları
3.	b, e	Aşına nəslindən olan hökmdarlar tərəfindən idarə edilmələri
4.	b, c, e	Sasanilərə qarşı aparılan müharibədə qalib gəlmələri
5.	a, d	Eyni əsrdə süqut etmələri

A) 1, 4 B) 1, 2 C) 3, 4, 5 D) 1, 4, 5 E) 2, 3

Mövzu: Erkən orta əsrlərdə türk dövlətləri

Sinif: 7, 10

İzah: Çin üzərinə uğurlu hərbi yürüş etmişlər – I Göytürk və Uyğur dövlətləri. Bizans dövləti ilə diplomatik münasibətlər qurmuşlar – Albaniya, Avropa Hun dövləti və I Göytürk dövləti. Avropa Hun və Ərəb dövləti Aşına nəslindən olan hökmdarlar tərəfindən idarə edilməmişdir. Albaniya (705-ci ildə) və Uyğur dövləti (IX əsrin 40-cı illərində) eyni əsrdə süqut etməmişdir.

Doğru cavab: 1, 2

A variantı 40 sayılı test tapşırığı

B variantı 35 sayılı test tapşırığı

C variantı 39 sayılı test tapşırığı

D variantı 36 sayılı test tapşırığı

Doğru hadisə-nəticə əlaqəsini müəyyən edin.

- A) Qaraqoyunluların Sədrud döyüşündə Teymurilər məğlub etməsi → Teymurilərin Azərbaycan torpaqlarındakı hakimiyyətinə son qoyuldu
- B) Şirvanşah I İbrahim Qızıl Ordu xanı Toxtamışla ittifaq bağlaması → Şirvanşahlar daxili müstəqilliyini saxladı
- C) Cahanşahın Heratı tutması → Teymurilər dövləti süqut etdi
- D) Uzun Həsənin Venesiya ilə hərbi ittifaq bağlaması → Otluqbeli döyüşündə Bayandurlu qoşunu qalib gəldi
- E) Osmanlıların Konstantinopolu tutması → Ağqoyunlu dövləti Qara dənizə çıxışını itirdi

Mövzu: Azərbaycan XIV əsrin ikinci yarısı, XV əsrdə

Sinif: 7, 10

İzah: 1408-ci ildə Sədrud döyüşündə Qaraqoyunluların qalib gəlməsi nəticəsində Teymurilərin Azərbaycandakı hakimiyyəti başa çatmışdır. Cahanşahın Heratı tutması Teymurilər dövlətinin süqutuna səbəb olmamışdır. Uzun Həsən Otluqbeli döyüşündə məğlub olmuşdur. Osmanlıların Konstantinopolu tutması Ağqoyunlu dövlətinin Qara dənizə çıxışını itirməsi ilə nəticələnməmişdir. Şirvanşah I İbrahim Qızıl Ordu xanı Toxtamışla deyil Əmir Teymurla ittifaq bağlamışdır.

Doğru cavab: Qaraqoyunluların Sədrud döyüşündə Teymuriləri məğlub etməsi → Teymurilərin Azərbaycan torpaqlarındakı hakimiyyətinə son qoyuldu

A variantı 41 sayılı test tapşırığı

B variantı 45 sayılı test tapşırığı

C variantı 50 sayılı test tapşırığı

D variantı 42 sayılı test tapşırığı

Qazan və Həştərxan xanlıqlarının tarixlərinə aid oxşarlıq:

- A) Böyük Monqol dövlətinin qoşunlarının hücumlarına məruz qaldılar.

- B) Teymurilər dövlətindən asılı hala düşdülər.
- C) XIII əsrdə meydana gəldilər.
- D) Qızıl Ordu dövlətinin parçalanması nəticəsində yarandılar.
- E) XV əsrdə Rusiyanın asılılığından azad oldular.

Mövzu: Ərəbistan, Hindistan, Böyük Monqol imperiyası
Sinif: 7, 10

İzah: Qazan və Həştərxan xanlıqları XV əsrdə Qızıl Ordu dövlətinin parçalanması nəticəsində yaranmış, XVI əsrdə Rusiyanın işğalçı hücumları nəticəsində süqut etmişdir. Böyük Monqol dövləti Qazan və Həştərxan xanlıqları ilə eyni dövrdə mövcud olmamışdır. Teymurilər dövləti isə Qazan və Həştərxan xanlıqlarını asılı hala salmamışdır.

Doğru cavab: Qızıl Ordu dövlətinin parçalanması nəticəsində yarandılar.

A variantı 42 sayılı test tapşırığı

B variantı 44 sayılı test tapşırığı

C variantı 46 sayılı test tapşırığı

D variantı 38 sayılı test tapşırığı

Birinci Qarabağ müharibəsi ilə İkinci Qarabağ müharibəsinin oxşar cəhətləri:

1. Azərbaycan Respublikası ərazi bütövlüyünü təmin etdi
2. Rusiyanın vasitəçiliyi ilə hərbi əməliyyatlar dayandırıldı
3. Azərbaycanın yerli istehsalı olan PUA-lardan istifadə edildi
4. Füzuli və Cəbrayıl rayonları ərazisində hərbi əməliyyatlar aparıldı

A) 2, 4 B) 1, 2 C) 3, 4 D) 1, 4 E) 2, 3

Mövzu: Müstəqilliyin bərpası, İkinci Qarabağ müharibəsi
Sinif: 9, 11

İzah: Rusiyanın vasitəçiliyi ilə hərbi əməliyyatların dayandırılması və Füzuli və Cəbrayıl rayonları ərazisində hərbi əməliyyatlar aparılması I Qarabağ müharibəsi və II Qarabağ müharibəsinə aid oxşar cəhətlərdir. Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünü təmin etməsi 2023-cü ildə baş vermiş antiterror əməliyyatının nəticəsinə aiddir. Azərbaycanın yerli istehsalı olan PUA-lardan istifadə edilməsi yalnız İkinci Qarabağ müharibəsi dövrünə aiddir.

Doğru cavab: 2, 4

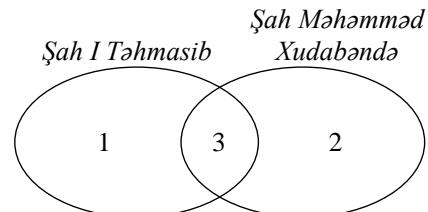
A variantı 43 sayılı test tapşırığı

B variantı 47 sayılı test tapşırığı

C variantı 48 sayılı test tapşırığı

D variantı 33 sayılı test tapşırığı

Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğun bəndləri müəyyən edin.

- a. Paytaxtın yeni şəhərə köçürülməsi
- b. Osmanlı dövləti ilə müharibə aparılması
- c. Osmanlı dövləti ilə sülh müqaviləsi bağlanması
- d. Mollahəsən döyüşündə Krım xanlığının məğlub edilməsi
- e. Səfəvi sülaləsinə mənsub olması

- A) 1 – b, c; 2 – a; 3 – d, e   B) 1 – a, c; 2 – d; 3 – b, e
C) 1 – a; 2 – b, e; 3 – c, d   D) 1 – d; 2 – b, c; 3 – a, e
E) 1 – a, c; 2 – d, e; 3 – b

Mövzu: Azərbaycan Səfəvilər dövləti XVI əsrdə

Sınıf: 7, 8, 10

İzah: Paytaxtın yeni şəhərə köçürülməsi və Osmanlı dövləti ilə sülh müqaviləsi bağlanması Şah I Təhmasibin fəaliyyətinə aiddir. Mollahəsən döyüşündə Krım xanlığının məğlub edilməsi Şah Məhəmməd Xudabəndənin fəaliyyətinə aiddir. Osmanlı dövləti ilə müharibə aparılması və Səfəvi sülaləsinə mənsub olması hər iki hökmdara aid olan ümumi xüsusiyyətlərdir.

Doğru cavab: 1 – a, c; 2 – d; 3 – b, e

A variantı 44 sayılı test tapşırığı

B variantı 31 sayılı test tapşırığı

C variantı 37 sayılı test tapşırığı

D variantı 46 sayılı test tapşırığı

Şimali Azərbaycanın XIX əsrin 50-ci və 70-ci illər tarixinə aid oxşar cəhətlər:

1. Qafqaz canişinliyinin tərkibində olması
2. Yeni quberniyaların yaradılması
3. Kəndlilərdən hərbi verginin alınması
4. Neft emal edən zavodların tikilməsi

- A) 1, 4   B) 1, 3   C) 3, 4   D) 2, 3   E) 1, 2

Mövzu: Azərbaycan XIX əsrin ikinci yarısında

Sınıf: 9, 11

İzah: Şimali Azərbaycan inzibati baxımdan 1844-cü ildə yaradılan və 1883-cü ilə qədər mövcud olan Qafqaz canişinliyinin tərkibində olmuşdur. 1859 və 1873-cü illərdə Bakıda neft emal edən zavodlar tikilmişdir. 1859-cu ildə əvvəlki onillikdən mövcud olan Şamaxı quberniyasının mərkəzi Bakıya köçürülmüşdür, 70-ci illərdə isə yeni quberniya yaradılmamışdır. Kəndlilərdən hərbi verginin alınmasına 1887-ci ildən başlanmışdır.

Doğru cavab: 1, 4

A variantı 45 sayılı test tapşırığı

B variantı 33 sayılı test tapşırığı

C variantı 38 sayılı test tapşırığı

D variantı 43 sayılı test tapşırığı

XIV əsrin birinci yarısına aid olanları müəyyən edin.

1. Şirvanşahlar dövlətində Dərbəndilər sülaləsinin hakimiyyətə gəlməsi
2. Osmanlı dövlətinin yaranması
3. Avropada Yüzlük müharibənin başa çatması
4. Fransada ilk dəfə Baş ştatların çağırılması
5. Kresi döyüşündə fransızların ingilislərə məğlub olması

- A) 1, 3, 4   B) 2, 3, 5   C) 2, 4, 5
D) 1, 2, 4   E) 1, 3, 5

Mövzu: Avropa orta əsrlərdə

Sınıf: 7, 10

İzah: XIV əsrin birinci yarısı 1301-1350-ci illər nəzərdə tutulur:

1. Dərbəndilər sülaləsinin Şirvanşahlar dövlətində hakimiyyətə gəlməsi-1382-ci ildə.
2. Osmanlı dövlətinin yaranması - 1302-ci ildə.
3. Avropada Yüzlük müharibənin başa çatması-1453-cü ildə
4. Fransada ilk dəfə Baş ştatların çağırılması-1302-ci ildə .

5. Kresi döyüşündə fransızların ingilislərə məğlub olması-1346-cı ildə baş vermişdir.

Beləliklə, 2,4 və 5-də verilənlər XIV əsrin birinci yarısında baş vermişdir.

Doğru cavab: 2, 4, 5

A variantı 46 sayılı test tapşırığı

B variantı 48 sayılı test tapşırığı

C variantı 41 sayılı test tapşırığı

D variantı 50 sayılı test tapşırığı

Səbəb-nəticə əlaqələrinin doğru verildiyi bəndi müəyyən edin.

- A) Səbəb – S. Razinin quldur dəstəsinin Dərbənddən Gilana qədər sahilboyu yaşayış məntəqələrini qarət etməsi
Nəticə – Səfəvi və Rusiya dövlətləri arasında hərbi münaqişə başlandı
- B) Səbəb – Şimali Qafqazda Rusiyanın qalalar inşa etməyə başlaması
Nəticə – Rusiya dövləti bütün Xəzəryanı torpaqları işğal etdi
- C) Səbəb – Hindistana gedən dəniz yolunun kəşf edilməsi
Nəticə – Volqa-Xəzər ticarət yolu əhəmiyyətini itirdi
- D) Səbəb – İpək yolunun əhəmiyyətini itirməsi
Nəticə – Səfəvi dövlətində iqtisadi tənəzzül baş verdi
- E) Səbəb – Səfəvi dövlətində idarəçilikdə irsilik prinsipinin mövcudluğu
Nəticə – Qızılbaş əmirlərinin dövlət idarəçiliyindəki mövqeyi zəiflədi

Mövzu: Azərbaycan Səfəvilər dövləti XVII əsrdə

Sınıf: 8, 10

İzah: Böyük coğrafi kəşflərdən sonra İpək yolu tədricən öz əhəmiyyətini itirdi. Bu isə Səfəvi dövlətində iqtisadi tənəzzülə səbəb olan amillərdən biridir. Digər bəndlərdə verilmiş hadisə və nəticələr arasında uyğunluq mövcud deyil.

Doğru cavab: Səbəb – İpək yolunun əhəmiyyətini itirməsi
Nəticə – Səfəvi dövlətində iqtisadi tənəzzül baş verdi

A variantı 47 sayılı test tapşırığı

B variantı 49 sayılı test tapşırığı

C variantı 44 sayılı test tapşırığı

D variantı 51 sayılı test tapşırığı

Şimali Azərbaycanın XX əsrin əvvəlləri tarixinə aid doğru hadisə-nəticə əlaqələrini müəyyən edin.

	Hadisə	Nəticə
1.	Dünya iqtisadi böhranının baş verməsi	Neft sənayesində təmərküzləşmə sürətləndi
2.	Neft sənayesində ilk inhisarın yaranması	Neftli torpaqların hərrac yolu ilə satışı başlandı
3.	1903-cü il Əsasnaməsinin qəbul olunması	Dövlət kəndliləri arasında təbəqələşmə gücləndi
4.	1912-1913-cü illər aqrar qanunlarının qəbul edilməsi	Dövlət kəndliləri feodal asılılıqdan azad edildi

- A) 1, 4   B) 1, 3   C) 2, 3   D) 3, 4   E) 2, 4

Mövzu: Azərbaycan XX əsrin əvvəllərində

Sınıf: 9, 11

İzah: 1900-1903-cü illərdə Dünya iqtisadi böhranının baş verməsi Azərbaycanda neft sənayesində təmərküzləşməni sürətləndirdi. 1903-cü il Əsasnaməsinin qəbul olunması ilə dövlət kəndliləri arasında təbəqələşmə gücləndi. Neft sənayesində ilk inhisar XIX əsrin 90-cı illərində yayırsa da neftli torpaqların hərrac yolu ilə satışı isə 1872-ci ildən başlanmışdı. 1912-1913-cü illər aqrar qanunları dövlət kəndlilərinə şamil olunmamışdı.

Doğru cavab: 1, 3

A variantı 48 sayılı test tapşırığı

B variantı 51 sayılı test tapşırığı

C variantı 32 sayılı test tapşırığı

D variantı 49 sayılı test tapşırığı

Uyğunluğu müəyyən edin.

Azərbaycan Respublikası		
1.	XX yüzilliyin 90-cı illərinin əvvəlləri	Naxçıvan MSSR-in adından "Sovet Sosialist" sözünün götürülməsi
2.	XXI yüzilliyin ilk onilliyi	Bütün çadır şəhərciklərinin ləğv edilməsi
3.	XXI yüzilliyin 10-cu illəri	Qarabağ Dirçəliş Fondunun yaradılması
4.	XXI yüzilliyin 20-ci illəri	Şuşa şəhərində Dünya Azərbaycanlılarının V qurultayının keçirilməsi

A) 3, 4 B) 1, 3 C) 2, 4 D) 2, 3 E) 1, 4

Mövzu: Müstəqilliyin bərpası, XX əsrin sonları, XXI əsrin əvvəllərində Azərbaycanın daxili və xarici siyasəti

Sınıf: 9, 11

İzah: Azərbaycanda dövlətin rəsmən Azərbaycan respublikası olaraq adlandırılması 5 fevral 1991-ci ildən başlayır. 18 oktyabr 1991-ci il tarixində Azərbaycan respublikasının dövlət müstəqilliyi elan edilmişdir. Cədvəldə verilmiş hadisələr müvafiq olaraq bütün çadır şəhərciklərinin ləğv edilməsi (2007-ci il) və Şuşa şəhərində Dünya Azərbaycanlılarının V qurultayının keçirilməsi (2022-ci il) doğru cavablardır

Naxçıvan MSSR-in adından "Sovet Sosialist" sözünün götürülməsi (1990 noyabr) və Qarabağ Dirçəliş Fondunun yaradılması (2021-ci il) yanlış cavablardır.

Doğru cavab: 2, 4

A variantı 49 sayılı test tapşırığı

B variantı 46 sayılı test tapşırığı

C variantı 49 sayılı test tapşırığı

D variantı 52 sayılı test tapşırığı

E.ə. I əsrdə Romaya qarşı Parfiya ilə müttəfiq olan dövlətin paytaxtını müəyyən edin.

A) 1 B) 5 C) 2 D) 3 E) 4

Mövzu: Azərbaycan ərazisində qədim dövlətlər

Sınıf: 6, 10

İzah: E.ə I əsrdə Romaya qarşı mübarizədə Parfiya ilə müttəfiq olan Azərbaycan dövləti Atropatenaadır. Atropatena dövlətinin paytaxtı Urmiya gölündən cənub-şərqdə yerləşən Qazaka şəhəridir. Qazaka şəhəri xəritədə 2 rəqəmi ilə işarə edilmişdir.

Doğru cavab: 2

A variantı 50 sayılı test tapşırığı

B variantı 50 sayılı test tapşırığı

C variantı 52 sayılı test tapşırığı

D variantı 35 sayılı test tapşırığı

Fransada Üçüncü respublikanın mövcud olduğu illərdə Almaniyada:

- A) Müqəddəs Roma İmperiyasına rəsmən son qoyuldu
- B) Konrad Adenauer ilk dəfə Kansler (Baş Nazir) seçildi
- C) Sadova döyüşü baş verdi
- D) Monarxiya devrildi
- E) Şimali Alman ittifaqı təşkil edildi

Mövzu: Dünya dövlətləri XIX – XX əsrin əvvəllərində

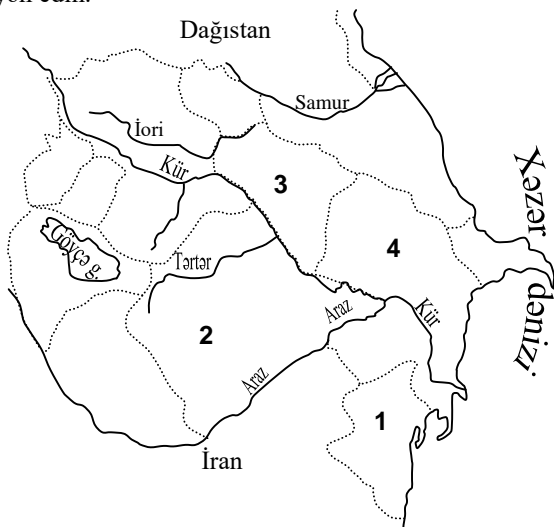
Sınıf: 9, 11

İzah: Fransada Üçüncü respublika 1870-1940-cı illərdə mövcud olmuşdur. Almaniyada 1918-ci ildə monarxiya devrilmiş, ölkə tarixində ilk dəfə respublika yaranmışdır. Konrad Adenauerin ilk dəfə Kansler (Baş Nazir) seçilməsi – 1949-cu ildə, Sadova döyüşü -1866-cı ildə, Müqəddəs Roma İmperiyasına rəsmən son qoyulması - 1806-cı ildə, Şimali Alman ittifaqı təşkil edilməsi – 1867-ci ildə baş vermişdir.

Doğru cavab: Monarxiya devrildi

A variantı 51 sayılı test tapşırığı**B variantı 32 sayılı test tapşırığı****C variantı 31 sayılı test tapşırığı****D variantı 31 sayılı test tapşırığı**

Xəritədə göstərilmiş komendant idarə üsulu dövrünə aid əyalətlərin ümumi cəhətlərinin düzgün verildiyi bəndi müəyyən edin.

	Əyalətlər	Ümumi cəhətlər
I	1, 3	Ərazisində çar Rusiyasının müstəmləkə siyasətinə qarşı üsyan baş vermişdir
II	1, 2	XIX əsrin 20-ci illərində təşkil edilmişdir
III	3, 4	Kürəkçay müqaviləsini imzalamışdır
IV	2, 4	Müəyyən müddət Dərbənd quberniyasının tərkibində olmuşdur

A) III, IV B) I, II C) I, III D) I, IV E) II, IV

Mövzu: Azərbaycan XIX əsrin 30-50-ci illərində

Sinif: 9, 11

İzah: 1804-1840-cı illərdə Şimali Azərbaycanda komendantlar tərəfindən idarə edilən əyalətlər mövcud olmuşdur.

Müvafiq olaraq I sırada 1 rəqəmi ilə işarələnmiş Lənkəran(1831-ci il) və 3 rəqəmi ilə işarələnmiş Şəki (1838-ci il) əyalətlərində çar Rusiyasının müstəmləkə siyasətinə qarşı üsyan baş vermişdir. II sırada 1 rəqəmi ilə işarələnmiş Lənkəran(1826-cı il) və 2 rəqəmi ilə işarələnmiş Qarabağ(1822-ci il) əyalətləri XIX əsrin 20-ci illərində təşkil edilməsi doğru cavablardır.

III sırada 3 rəqəmi ilə işarələnmiş Şəki və 4 rəqəmi ilə işarələnmiş Şirvan əyalətlərində Kürəkçay müqaviləsi imzalanmamışdır. Yalnız 3-Şəki xanlığı Kürəkçay müqaviləsi imzalamışdır. IV sırada 2 rəqəmi ilə işarələnmiş Qarabağ və 4 rəqəmi ilə işarələnmiş Şirvan əyaləti Dərbənd quberniyasının tərkibində olmamışdır.

Doğru cavab: I, II

A variantı 52 sayılı test tapşırığı**B variantı 34 sayılı test tapşırığı****C variantı 33 sayılı test tapşırığı****D variantı 45 sayılı test tapşırığı**

Mehranilər sülaləsinin Albaniyada hakimiyyətdə olduğu dövrə aiddir:

- Maniçilik təliminin yaranması
- Babəkin Xürrəmilər hərəkatına rəhbərlik etməyə başlaması
- Amid döyüşünün baş verməsi
- ərəblərə qarşı Azərbaycanın cənubunda üsyanın baş verməsi
- III Mömin Vaçaqanın xristianlığı yaymağa çalışması

Mövzu: Azərbaycan III-VII əsrlərdə

Sinif: 7, 10

İzah: Mehranilər sülaləsi Albaniyada VII əsrin əvvəllərindən 705-ci ilədək Albaniyanı idarə etmişdir. Ərəblərə qarşı Azərbaycanın cənubunda üsyanın baş verməsi VII əsrin 40-cı illərində, Mehranilərin hakimiyyətdə olduğu dövrdə baş vermişdir. III Mömin Vaçaqanın xristianlığı yaymağa çalışması – V əsrin sonlarına aiddir. Amid döyüşü 359-cu ildə, Babəkin Xürrəmilər hərəkatına rəhbərlik etməyə başlaması isə 816-cı ilə aiddir. Maniçilik təliminin yaranması III əsrə aiddir.

Doğru cavab: Ərəblərə qarşı Azərbaycanın cənubunda üsyanın baş verməsi

A variantı 53 sayılı test tapşırığı**B variantı 56 sayılı test tapşırığı****C variantı 56 sayılı test tapşırığı****D variantı 54 sayılı test tapşırığı**

Heydər Əliyevin Azərbaycan SSR-ə rəhbərliyi dövründə həyata keçirilmiş sosial-iqtisadi tədbirlərə aid **deyil:**

- Bakı metrosunun ilk altı stansiyasının işə salınması
- Bakı Məişət Kondisionerləri zavodunun fəaliyyətə başlaması
- Kolxozçulara pasportun verilməsinə başlanması
- Ağdam-Xankəndi dəmiryolunun çəkilməsi

Mövzu: Azərbaycan XX əsrin 20-80-ci illərində

Sinif: 9, 11

İzah: Heydər Əliyev Azərbaycan SSR-ə 1969-1982-ci illərdə rəhbərlik etmişdir. Bakı Məişət Kondisionerləri zavodu fəaliyyətə başlaması (1975-ci ildə) və Ağdam-Xankəndi dəmiryolunun çəkilməsi (1979-cu ildə) Heydər Əliyevin Azərbaycan SSR-ə rəhbərliyi dövründə həyata keçirilmiş sosial-iqtisadi tədbirlərdəndir.

Bakı metrosunun ilk altı stansiyası işə salınması (1967-ci ildə) və kolxozçulara pasportun verilməsinə başlanması (1950-ci illərdə) Heydər Əliyevin Azərbaycan SSR-ə rəhbərliyi dövründə baş verməmişdir.

Doğru cavab: 1, 3

A variantı 54 sayılı test tapşırığı

B variantı 55 sayılı test tapşırığı**C variantı 53 sayılı test tapşırığı****D variantı 56 sayılı test tapşırığı**

Osmanlı imperiyasında durğunluq və geriləmənin daxili səbəbləri:

1. Mərkəzi hakimiyyətin nüfuzdan düşməsi
2. Beynəlxalq ticarət yollarının dəyişməsi
3. Hərbi-len sisteminin tamamilə ləğv edilməsi
4. Ordu quruculuğunda nöqsanların artması

Mövzu: ABŞ, İngiltərə, Rusiya və Osmanlı XVII-XVIII əsrlərdə

Sınıf: 8, 10

İzah: XVII-XVIII əsrlərdə Osmanlı dövlətində mərkəzi hakimiyyətin nüfuzdan düşməsi və ordu quruculuğunda nöqsanların artması durğunluq və geriləməyə təsir etmiş daxili amillərdəndir. Beynəlxalq ticarət yollarının dəyişməsi isə Osmanlıda baş vermiş böhrana təsir edən xarici səbəblərdəndir. Hərbi-len sisteminin ləğv edilməsi XIX əsrin 20-ci illərində, Osmanlının dağılma dövrünün hadisələrindəndir.

Doğru cavab: 1, 4

A variantı 55 sayılı test tapşırığı**B variantı 53 sayılı test tapşırığı****C variantı 54 sayılı test tapşırığı****D variantı 55 sayılı test tapşırığı**

Osmanlı dövlətinin ələ keçirdiyi ərazilərin xronoloji ardıcılığını müəyyən edin.

Mövzu: Osmanlı dövləti XIV-XVI əsrlərdə

Sınıf: 7, 10

İzah: Xəritədə 1 rəqəmi ilə işarələnmiş ərazi-Konstantinopol şəhəri 1453-cü ildə, 2 rəqəmi ilə işarələnmiş ərazi-Misir Sultan I Səlimin (1512-1520-ci illər) hakimiyyəti dövründə, 3 rəqəmi ilə işarələnmiş ərazi-Şimali Afrika (Tunis) Sultan I Süleymanın (1520-1566-cı illər) hakimiyyəti dövründə işğal edilmişdir

Doğru cavab: 1, 2, 3

A variantı 56 sayılı test tapşırığı**B variantı 54 sayılı test tapşırığı****C variantı 55 sayılı test tapşırığı****D variantı 53 sayılı test tapşırığı**

Azərbaycanda Erkən tunc dövrünə aid olan xarakterik xüsusiyyətləri müəyyən edin.

1. Dulusçuluq və toxuculuq kimi sənət sahələrinin yaranması
2. Dini ayinlərin icrası üçün ibadətgahların tikilməsi
3. Əhalinin dağətəyi və dağlıq zonada məskən salması
4. Metaldan ilk alətlərin hazırlanması
5. Şümləmə zamanı qoşqu heyvanlarından istifadə edilməsi

Mövzu: Azərbaycan İbtidai icma quruluşu dövründə

Sınıf: 6, 10

İzah: Azərbaycanda Erkən tunc dövründə dini ayinlərin icrası üçün ibadətgahlar tikilmiş, əhali dağətəyi və dağlıq zonada məskən salmış və şümləmə zamanı qoşqu heyvanlarından istifadə etmişdir. Dulusçuluq və toxuculuq kimi yeni sənət sahələrinin meydana gəlməsi-Neolit dövrünə, Metaldan ilk alətlərin hazırlanması isə Eneolit dövrünə aiddir.

Doğru cavab: 2, 3, 5

A variantı 57 sayılı test tapşırığı**B variantı 57 sayılı test tapşırığı****C variantı 57 sayılı test tapşırığı****D variantı 57 sayılı test tapşırığı**

Uyğunluğu müəyyən edin.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti:

1. Tiflis dövrü
  2. Gəncə dövrü
  3. Bakı dövrü
- a. Azərbaycan (Türk) dilinin dövlət dili elan edilməsi
  - b. "Azərbaycan parlamentinin yaradılması haqqında" Qanunun qəbul olunması
  - c. Osmanlı dövlətinin AXC-nin dövlət müstəqilliyini tanıması
  - d. Kəndlilərə pulsuz torpaq payının verilməsi
  - e. Konstitusiyanın qəbul edilməsi

Mövzu: Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti

Sınıf: 9, 11

İzah: Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti:

1. Tiflis dövrü (1918-ci il 28 May-16 İyun)
  2. Gəncə dövrü (1918-ci il 16 İyun-17 Sentyabr)
  3. Bakı dövrü (1918-ci il 17 Sentyabr-1920-ci il 28 Aprel)
- a. Azərbaycan (Türk) dili dövlət dili elan edildi – 1918-ci il 27 İyun
  - b. "Azərbaycan parlamentinin yaradılması haqqında" Qanunun qəbul olunması – 1918-ci il 20 Noyabr.
  - c. Osmanlı dövlətinin AXC-nin dövlət müstəqilliyini tanıması – 1918-ci il 4 İyun.
  - d və e bəndlərində verilən faktlar AXC-nin fəaliyyətinə aid deyil.

Doğru cavab: 1-c, 2-a, 3-b

*Sizə təqdim olunmuş mənbə əsasında
58 – 60 sayılı tapşırıqları tarixi bilikləriniz əsasında
Cavab vərəqində cavablandırın.*

İngilis parlamenti “Boston çay qonaqlığı” adlanan hadisədən sonra Boston limanının ticarət fəaliyyətini dayandırdı. “Dözülməz qanunlar” adlanan sənəd İngiltərə parlamentində qəbul edildikdən sonra, 1773-cü ilin sentyabrında 13 koloniyadan 12-si Birinci Kontinental konqresdə toplandı və təcili şəkildə müharibəyə başlamağın zəruriliyi vurğulandı. 2 il sonra başlayan müharibənin əvvəlindəki döyüşlər koloniyalarda ruh yüksəkliyi yaratdı... Saratoqada baş verənlər isə ingilis ordusu üçün əsl faciə idi. Müharibənin gedişində müstəqilliyini elan etmiş dövlət Qərbi Avropanın aparıcı dövlətlərinin köməyi ilə ingilisləri müharibədə məğlub etdi.

A variantı 58 sayılı test tapşırığı

B variantı 58 sayılı test tapşırığı

C variantı 58 sayılı test tapşırığı

D variantı 58 sayılı test tapşırığı

Mənbədə bəhs olunan müharibədə ingilislərə qarşı mübarizə aparan Qərbi Avropa dövlətlərindən ikisinin adını qeyd edin.

Mövzu: ABŞ, İngiltərə, Rusiya, Osmanlı XVII-XVIII əsrlərdə

Sinif: 8, 10

İzah: İstiqlaliyyət müharibəsi dövründə Qərbi Avropa dövlətlərindən İspaniya, Fransa və Hollandiya ABŞ-ni dəstəkləmişdir. Bu dövlətlərdən ikisinin adı yazılırsa cavab doğrudur,

Doğru cavab: Fransa, İspaniya, Hollandiya

A variantı 59 sayılı test tapşırığı

B variantı 59 sayılı test tapşırığı

C variantı 59 sayılı test tapşırığı

D variantı 59 sayılı test tapşırığı

Bəhs edilən müharibədə İngiltərənin məğlub olmasının mənbədə *göstərilməyən* iki səbəbini qeyd edin.

Mövzu: ABŞ, İngiltərə, Rusiya, Osmanlı XVII-XVIII əsrlərdə

Sinif: 8, 10

İzah: 1775-1783-cü illərdə ABŞ və İngiltərə arasında baş vermiş müharibə İngiltərənin məğlubluğu ilə nəticələnmişdir. Buna səbəb olan amillər amerikalıların döyüş motivasiyasının yüksək olması, “partizan müharibəsi” taktikasından istifadə edilməsi, amerikalıların “yandırılmış torpaq” taktikasından istifadə etməsi, İngiltərənin özünə müttəfiqlər tapa bilməməsi və müharibənin İngiltərədən uzaqda aparılması olmuşdur.

Doğru cavab:

1. Amerikalıların döyüş motivasiyasının yüksək olması
2. “Partizan müharibəsi” taktikasından istifadə edilməsi
3. Amerikalıların “yandırılmış torpaq” taktikasından istifadə etməsi
4. Müharibənin İngiltərədən uzaqda aparılması
5. İngiltərənin özünə müttəfiqlər tapa bilməməsi

A variantı 60 sayılı test tapşırığı

B variantı 60 sayılı test tapşırığı

C variantı 60 sayılı test tapşırığı

D variantı 60 sayılı test tapşırığı

Haqqında bəhs olunan müharibənin gedişində müstəqilliyini elan etmiş dövlətin qalib gəlməsinin iki nəticəsini qeyd edin.

Mövzu: ABŞ, İngiltərə, Rusiya, Osmanlı XVII-XVIII əsrlərdə

Sinif: 8, 10

İzah: ABŞ öz istiqlaliyyəti uğrunda İngiltərəyə qarşı apardığı müharibədə qalib gəlmişdir. Müharibədə qazanılan qələbənin ABŞ üçün aşağıdakı nəticələri olmuşdur: İngiltərə tərəfindən Şimali Amerikadakı bəzi koloniyaların – ABŞ-nin müstəqilliyini tanınması, Alleqan dağlarından Missisipi çayına qədər olan ərazinin yeni yaranmış dövlətin – ABŞ-nin sərhədlərinə daxil edilməsi, İngiltərənin Versal (Paris) sülh müqaviləsini imzalamağa məcbur olması və Avropada inqilabi hərəkata təsir göstərməsi

Doğru cavab:

1. İngiltərə Şimali Amerikadakı bəzi koloniyaların – ABŞ-nin müstəqilliyini tanıdı.
2. Alleqan dağlarından Missisipi çayına qədər olan ərazi yeni yaranmış dövlətin – ABŞ-nin sərhədlərinə daxil edildi.
3. İngiltərə Versal (Paris) sülh müqaviləsini imzalamağa məcbur oldu.
4. Avropada inqilabi hərəkata təsir göstərdi.
5. Kanada İngiltərənin hakimiyyəti altında qaldı.

Ədəbiyyat

A variantı 61 sayılı test tapşırığı

B variantı 61 sayılı test tapşırığı

C variantı 61 sayılı test tapşırığı

D variantı 61 sayılı test tapşırığı

S. Vurğunun “Vaqif” pyesində baş verən hadisələrin düzgün ardıcılığını müəyyənlədirin.

1. Əli bəy atasına Eldardan kömək istəməyi təklif edir.
  2. Gülnar Vaqifin məktubunu Eldara çatdırır.
  3. İlyas arxadan Eldarı vurmaq istəyir, Kürd Musa güllə ilə onu öldürür.
  4. Qızı Gülnara baş çəkməyə gələn Əminə Vaqifin evindəki mehribanlığa sevinir.
  5. Əli bəy Gülnardan tufəngi alıb Qacarın dəstəsinə qarşı döyüşə qoşulur.
- A) 4, 3, 2, 5, 1   B) 3, 4, 2, 1, 5   C) 3, 4, 5, 2, 1
D) 4, 3, 1, 2, 5   E) 2, 3, 4, 5, 1

Mövzu: Səməd Vurğun

Sinif: 11

İzah: S. Vurğunun “Vaqif” dramında baş verən hadisələrin ardıcılığı belədir: 4. *Qızı Gülnara baş çəkməyə gələn Əminə Vaqifin evindəki mehribanlığa sevinir* (1-ci baş verən hadisə); 3. *İlyas arxadan Eldarı vurmaq istəyir, Kürd Musa güllə ilə onu öldürür* (2-ci baş verən hadisə); 1. *Əli bəy atasına Eldardan kömək istəməyi təklif edir* (3-cü baş verən hadisə); 2. *Gülnar Vaqifin məktubunu Eldara çatdırır* (4-cü baş verən hadisə); 5. *Əli bəy Gülnardan tufəngi alıb Qacarın dəstəsinə qarşı döyüşə qoşulur* (5-ci baş verən hadisə).

Doğru cavab: 4, 3, 1, 2, 5

A variantı 62 sayılı test tapşırığı

B variantı 69 sayılı test tapşırığı

C variantı 73 sayılı test tapşırığı

D variantı 73 sayılı test tapşırığı

Nöqtələrin yerinə yazıla bilən fikri müəyyən edin.

“Çahargah əfsanəsi”ndə alimin . . . hökmdarın ona qarazlı münasibət bəsləməsinə səbəb olur.

- A) vəzirlik təklifindən imtina etməsi
- B) sarayda yaşamaq təklifini qəbul etməməsi
- C) vəzirin sualını düzgün cavablandırılmaması

- D) hökmdarın eyiblərini üzünə deməsi
E) vəzirlə ədavətinin olması

Mövzu: Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatı

Sinif: 6

İzah: “Çaharğah əfsanəsi” əsərinin məzmunundan məlum olur ki, nöqtələrin yerinə yazıla bilən uyğun cavab *sarayda yaşamaq təklifini qəbul etməməsi* fikridir. Çünki hökmdar alimə sarayda yaşamağı təklif etsə də, alim bundan imtina edir, hökmdar da bu rəftarı nankorluq hesab edərək alimə qarşı qərəzli münasibət bəsləməyə başlayır.

Təqdim olunmuş digər fikirlər əsərin məzmunu ilə səsleşmədiyi üçün doğru hesab edilə bilməz.

Doğru cavab: sarayda yaşamaq təklifini qəbul etməməsi

A variantı 63 saylı test tapşırığı

B variantı 74 saylı test tapşırığı

C variantı 64 saylı test tapşırığı

D variantı 79 saylı test tapşırığı

C. Cabbarlının “Oqtay Eloğlu” əsərində Oqtayla Səməd bəyin ilk dialoqunda nələr məlum olur?

Oqtayın:

- sənət yolunda böyük fədakarlığa hazır olması.
  - Firəngizi saf bir məhəbbətlə sevməsi.
  - rus teatrına yüksək maaşla dəvət olunması.
  - üzüyünü teatr binasının icarə haqqı yerinə girov qoyması.
  - ailəsinin maddi vəziyyətinin ağır olması.
  - əmisinin onun nişanlısını başqasına ərə verməsi.
- A) 1, 2, 5   B) 1, 3, 5, 6   C) 1, 3, 4, 5
D) 2, 4, 6   E) 2, 3, 6

Mövzu: Cəfər Cabbarlı

Sinif: 11

İzah: Test tapşırığının tələbinə əsasən C. Cabbarlının “Oqtay Eloğlu” əsərində Oqtayla Səməd bəyin ilk dialoqunda məlum olan məsələlər müəyyənləşdirilməlidir. Adı keçən obrazların ilk dialoqundan Oqtayın *sənət yolunda böyük fədakarlığa hazır olması* (1), *rus teatrına yüksək maaşla dəvət olunması* (3), *ailəsinin maddi vəziyyətinin ağır olması* (5) və *əmisinin onun nişanlısını başqasına ərə verməsi* (6) məlum olur.

Oqtayın *Firəngizi saf bir məhəbbətlə sevməsi* (2) və *üzüyünü teatr binasının icarə haqqı yerinə girov qoyması* (4) əsərin digər hissələrində məlum olan məsələlərdəndir.

Doğru cavab: 1, 3, 5, 6

A variantı 64 saylı test tapşırığı

B variantı 80 saylı test tapşırığı

C variantı 70 saylı test tapşırığı

D variantı 66 saylı test tapşırığı

H. Cavidin “Ana” əsəri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

- Səlma ana gördüyü qorxulu yuxuları pis xəbər alacağı ilə əlaqələndirir.
  - Orxan İsmətin varlı ailədən olduğunu əsas gətirərək onu yoxsul Qanpolada layiq görmür.
  - İsmət Qanpoladın tezliklə gələcəyi xəbərinə sevinə də, Orxanın intiqam alacağından narahat olur.
  - Səlma ana qərrib və köməksiz hesab etdiyi üçün ona pənah gətirmiş Murada yardım edir.
  - Qanpolad faciəsinin səbəbini öz taleyində görür və qatilindən intiqam alınmasını istəmir.
  - Qanpoladın ölümündən sonra İsmət canına qıymaq istəsə də, Səlim ona mane olur.
- A) 2, 4, 6   B) 1, 4, 5, 6   C) 2, 3, 5, 6

- D) 1, 2, 3   E) 1, 3, 4, 5

Mövzu: Hüseyn Cavid

Sinif: 8

İzah: Əsərin məzmunu ilə tanışlıqdan məlum olur ki, *Səlma ana gördüyü qorxulu yuxuları pis xəbər alacağı ilə əlaqələndirir* (1), *İsmət Qanpoladın tezliklə gələcəyi xəbərinə sevinə də, Orxanın intiqam alacağından narahat olur* (3), *Səlma ana qərrib və köməksiz hesab etdiyi üçün ona pənah gətirmiş Murada yardım edir* (4) və *Qanpolad faciəsinin səbəbini öz taleyində görür və qatilindən intiqam alınmasını istəmir* (5) fikirləri doğrudur.

Orxan İsmətin varlı ailədən olduğunu əsas gətirərək onu yoxsul Qanpolada layiq görmür (2) yanlışdır, Orxan İsmətin deyil, məhz özünün varlı ailəyə mənsub olduğunu vurğulayır. *Qanpoladın ölümündən sonra İsmət canına qıymaq istəsə də, Səlim ona mane olur* (6) yanlışdır, özünə qasd etməyə cəhd edən İsmətə Səlim deyil, Səlma ana mane olur.

Doğru cavab: 1, 3, 4, 5

A variantı 65 saylı test tapşırığı

B variantı 71 saylı test tapşırığı

C variantı 68 saylı test tapşırığı

D variantı 64 saylı test tapşırığı

S.S. Axundovun “Nurəddin” hekayəsindəki hadisələrin düzgün ardıcılığı ilə bağlı uyğunluğu müəyyən edin.

- Hacı Nəsir Gülpəri ilə evlənilir.
  - İmamverdi xəstələnir və dili tutulur.
  - Faytonçu atları saxlaya bilməyib Nurəddini vurur.
  - Rəhim Nurəddinin yaralarına baxmaq üçün şəhərin məşhur cərrahını çağırtdırır.
  - Gülpəri Nurəddini də götürüb kəndə köçür.
  - Hacı Nəsir oğlunu məktəbə qoyur.
  - Nurəddin başına gələn hadisələri dilənçiyə nağil edir.
  - Rəhimin evində ziyafət təşkil edilir.
- A) 1 – b; 2 – a   B) 1 – e; 2 – a   C) 1 – b; 2 – d
D) 1 – c; 2 – d   E) 1 – c; 2 – e

Mövzu: Azərbaycan ədəbiyyatında tənqidi realizm və romantizm dövrü. Süleyman Sani Axundov

Sinif: 7

İzah: S.S. Axundovun “Nurəddin” hekayəsindən təqdim olunmuş hadisələrin düzgün ardıcılığında uyğunluq belədir: *Hacı Nəsir Gülpəri ilə evlənilir; Gülpəri Nurəddini də götürüb kəndə köçür* (b); *İmamverdi xəstələnir və dili tutulur; Nurəddin başına gələn hadisələri dilənçiyə nağil edir* (d); *Faytonçu atları saxlaya bilməyib Nurəddini vurur.*

Hacı Nəsir oğlunu məktəbə qoyur (c) təqdim olunmuş birinci hadisədən əvvəl baş verir. *Rəhim Nurəddinin yaralarına baxmaq üçün şəhərin məşhur cərrahını çağırtdırır* (a), *Rəhimin evində ziyafət təşkil edilir* (e) hadisələri isə təqdim olunmuş axırıncı epizoddan sonra baş verir.

Doğru cavab: 1 – b; 2 – d

A variantı 66 saylı test tapşırığı

B variantı 66 saylı test tapşırığı

C variantı 72 saylı test tapşırığı

D variantı 63 saylı test tapşırığı

Ə. Cavadın “Səsli qız” əsəri ilə bağlı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

1. Məğlub xalqın heysiyyətinə toxunulması məsələsi də əks olunur.
2. Xalqa yadlaşmış ziyalıların məslək ayrılığı qaldırılan problemlərdəndir.
3. İnsanlığa qarşı törədilmiş vəhşi əməllər təsvir olunur.
4. Sara nişanlısının intiqam vəsiyyətini yerinə yetirir.
5. Müxtəlif din nümayəndələri qalib hökmdara yaltaqlanır.

A) 3, 4 B) 2, 5 C) 1, 3 D) 2, 4 E) 1, 5

Mövzu: Əhməd Cavad

Sinif: 11

İzah: Ə. Cavadın "Səsli qız" əsəri ilə bağlı təqdim olunmuş *Xalqa yadlaşmış ziyalıların məslək ayrılığı qaldırılan problemlərdəndir* (2) fikri yanlıştır. Bu məsələ poemada qaldırılmış problemlər sırasına daxil deyil. *Sara nişanlısının intiqam vəsiyyətini yerinə yetirir* (4) fikri yanlıştır. Çünki Saranın nişanlısı Arqun Saraya onun intiqamını almasına dair hər hansı bir vəsiyyət etməmişdir.

Təqdim olunmuş digər fikirlər əsərin məzmunu ilə səsleşir.

Doğru cavab: 2, 4

A variantı 67 sayılı test tapşırığı

B variantı 62 sayılı test tapşırığı

C variantı 66 sayılı test tapşırığı

D variantı 71 sayılı test tapşırığı

C. Məmmədquluzadənin "Anamın kitabı" əsərinə əsasən doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Qardaşların düşüncəsinə hakim kəsilən yad əqidə onlar üçün milli birlik və vətənpərvərlik anlayışlarının üstündən xətt çəkmişdir.
2. Bir çox milli-mənəvi dəyərlərə etinasız münasibət kəskin tənqid edilmişdir.
3. Sensor Mirzə Cəfərin dili ilə çar hakimiyyətinin müstəqil Azərbaycan ideyası ilə bağlı narahatlığı ifadə olunmuşdur.
4. Geriliyin, köhnə fikrin əsiri olmaq, yeniliyə qarşı çıxmaq cəmiyyəti-xeyriyyənin iclasında müzakirəyə çıxarılmış məsələlərdəndir.
5. Azərbaycan xalqının düşüüyü vəziyyət bir ailənin timsalında ümumiləşdirilmişdir.
6. Uşaqların ağırlaşdırılmış dərs proqramı ilə təhsil alması və onların işlədilərək əməyinin istismar olunması məsələsinə də toxunulmuşdur.

A) 1, 4, 5 B) 2, 3, 6 C) 1, 2, 3, 5

D) 2, 4, 5, 6 E) 1, 3, 4, 6

Mövzu: Cəlil Məmmədquluzadə

Sinif: 11

İzah: Əsərin məzmunu ilə tanışlıq göstərir ki, *Qardaşların düşüncəsinə hakim kəsilən yad əqidə onlar üçün milli birlik və vətənpərvərlik anlayışlarının üstündən xətt çəkmişdir* (1), *Bir çox milli-mənəvi dəyərlərə etinasız münasibət kəskin tənqid edilmişdir* (2), *Sensor Mirzə Cəfərin dili ilə çar hakimiyyətinin müstəqil Azərbaycan ideyası ilə bağlı narahatlığı ifadə olunmuşdur* (3) və *Azərbaycan xalqının düşüüyü vəziyyət bir ailənin timsalında ümumiləşdirilmişdir* (5) fikirləri doğrudur.

Geriliyin, köhnə fikrin əsiri olmaq, yeniliyə qarşı çıxmaq cəmiyyəti-xeyriyyənin iclasında müzakirəyə çıxarılmış məsələlərdəndir (4) yanlıştır, çünki xeyriyyə məclisinin iclasında qaldırılmış dörd məsələdən heç biri bu problemi əhatə etmir. *Uşaqların ağırlaşdırılmış dərs proqramı ilə təhsil alması və onların işlədilərək əməyinin istismar olunması məsələsinə də toxunulmuşdur* (6) yanlıştır, çünki

bu əsərdə uşaq əməyinin istismarı probleminə yer verilməmişdir.

Doğru cavab: 1, 2, 3, 5

A variantı 68 sayılı test tapşırığı

B variantı 75 sayılı test tapşırığı

C variantı 76 sayılı test tapşırığı

D variantı 65 sayılı test tapşırığı

Eyler-Venn diaqramındakı doğru fikirləri müəyyən edin.

A) 1, 2, 6 B) 1, 3, 6 C) 2, 3, 5

D) 1, 4, 5 E) 3, 4, 6

Mövzu: Mövzulararası əlaqə

Sinif: 7, 9

İzah: Eyler-Venn diaqramında təqdim olunmuş əsərlər əsasında düzgün fikirləri müəyyən etmək tələb olunur. *Milli azadlıq mübarizəsi əks olunmuşdur* (1) M. İbrahimovun "Azad" hekayəsinə aid doğru fikirdir. *Məqsəd birliyi olan obrazlar yaradılmışdır* (3) hər iki əsərə aid doğru fikirdir. *Təhsilini yarımçıq qoyaraq cəbhəyə yollanan obrazlar iştirak edir* (6) Nəsrəddin və təhkiyəçi əsgər obrazlarının timsalında "Vətən yaraları" (Mir Cəlal) hekayəsi haqqında doğru fikirdir. Fikirlərin hər biri uyğun xanalarda yerləşdirilmişdir.

Təqdim olunmuş digər fikirlər Eyler-Venn diaqramının tələblərinə uyğun gəlmədiyi üçün doğru cavab hesab edilə bilməz.

Doğru cavab: 1, 3, 6

A variantı 69 sayılı test tapşırığı

B variantı 67 sayılı test tapşırığı

C variantı 80 sayılı test tapşırığı

D variantı 77 sayılı test tapşırığı

"Kitabi-Dədə Qorqud" eposunda iştirak edən obrazlarla bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Qaragünə Qazan xanın yuxusunu yozaraq ona yurda dönməyi tövsiyə edir.
2. Burla xatun bəy qızı olsa da, saray həyatından köntüllü şəkildə imtina edərək Qazan xanın dəstəsinə qoşulur.
3. Qaraca çoban kafirlə qarşılaşarkən ilk olaraq Qazan xanın anasının geri qaytarılmasını istəyir ki, o, at ayağı altında qalıb əzilməsin.
4. Qabangücü və Dəmirgücü düşmənlə mübarizə zamanı şəhid olurlar.
5. Aruz Qoca ova gedən Qazan xanın yurdun başına hələ təcürbəsiz igid olan Uruz bəyi qoymasına etiraz edir.
6. Qazan xan oğlunun ad-san qazanmaması səbəbindən gələcəkdə taxt-tacın ona verilməyəcəyindən narahatlıq keçirir.

A) 1, 2, 5 B) 4, 6 C) 3, 4

D) 1, 5, 6 E) 2, 3, 5

Mövzu: "Kitabi-Dədə Qorqud" eposu

Sinif: 6, 8, 10

İzah: Test tapşırığında “Kitabi-Dədə Qorqud” eposunda iştirak edən obrazlarla bağlı verilənlər içərisində *Qabangücü və Dəmirgücü düşmənlə mübarizə zamanı şəhid olurlar* (4) və *Qazan xan oğlunun ad-san qazanmaması səbəbindən gələcəkdə taxt-tacın ona verilməyəcəyindən narahatlıq keçirir* (6) fikirləri doğrudur. Digər obrazlarla bağlı təqdim olunmuş fikirlər “Kitabi-Dədə Qorqud” eposunda öz əksini tapmamışdır.

Doğru cavab: 4, 6

A variantı 70 sayılı test tapşırığı

B variantı 72 sayılı test tapşırığı

C variantı 69 sayılı test tapşırığı

D variantı 76 sayılı test tapşırığı

Cədvələ əsasən uyğun fikirləri müəyyən edin.

- “Bomba” (Ə. Haqverdiyev)
- “Nurəddin” (S.S. Axundov)
- “Anabacı” (A. Şaiq)

Hər üç əsərə aid fikirdir	Əsərlərdən yalnız ikisinə aid fikirdir	Əsərlərdən yalnız birinə aid fikirdir
1. Əsas qəhrəman xeyirxah insanlardan dəstək görür.	3. Xəbərçiliyə, satqınlığa təhrik edilən obraz yaradılmışdır.	5. Hadisələrin gedişində müəllifin baş qəhrəmanla bağlı düşüncələri dəyişir.
2. Yaxşı və pis tərbiyə məsələsinə də yer verilir.	4. Hadisələr obraz təhkiyəsinə əsaslanmır.	6. Xeyir-şər qarşıdurması motivi önə çəkilir.

- A) 4, 5, 6   B) 1, 2, 3   C) 2, 4, 5
D) 3, 4, 6   E) 1, 5, 6

Mövzu: Mövuzlararası əlaqə

Sinif: 7-9

İzah: Cədvəlin tələblərinə əsasən *Əsas qəhrəman xeyirxah insanlardan dəstək görür* (1) təqdim olunmuş əsərlərdən ikisinə, *Yaxşı və pis tərbiyə məsələsinə də yer verilir* (2) fikri isə yalnız birinə aid olduğu üçün ilk sütunun tələbini ödəmir. *Xəbərçiliyə, satqınlığa təhrik edilən obraz yaradılmışdır* (3) yalnız “Bomba” (Ə. Haqverdiyev) əsərinə aid olduğu üçün cədvəlin ikinci xanasının tələbinə uyğun deyil. *Hadisələr obraz təhkiyəsinə əsaslanmır* (4) fikri “Bomba” (Ə. Haqverdiyev) və “Nurəddin” (S.S. Axundov) əsərləri üçün orta qədr və yerləşdiyi sütuna uyğun gəlir. *Hadisələrin gedişində müəllifin baş qəhrəmanla bağlı düşüncələri dəyişir* (5), *Xeyir-şər qarşıdurması motivi önə çəkilir* (6) fikirləri əsərlərdən yalnız birinə aid olduğu üçün yerləşdiyi xanaya uyğundur.

Doğru cavab: 4, 5, 6

A variantı 71 sayılı test tapşırığı

B variantı 64 sayılı test tapşırığı

C variantı 78 sayılı test tapşırığı

D variantı 78 sayılı test tapşırığı

Cümləni hansı fikirlərlə tamamlamaq mümkündür?

Xaqani Şirvaninin “Gənclərə nəsihət” əsərində ...

1. insan xarakterindəki mənfi və müsbət xüsusiyyətlər qarşı-qarşıya qoyulur.
2. gənclərə vəfasız olmamaq tövsiyə edilir.
3. doğma yurdun gözəllikləri və ona məhəbbət əsas motivlərdən biri kimi verilir.

4. gənclərə keçmiş hökmdarları özlərinə örnək seçməmək nəsihət edilir.
5. nadanların tərfinə aldanmamaq təbliğ olunur.
A) 2, 3, 4   B) 1, 2, 3   C) 3, 4, 5
D) 1, 4, 5   E) 1, 2, 5

Mövzu: İntibah dövrü Azərbaycan ədəbiyyatı. Xaqani Şirvani

Sinif: 9

İzah: X. Şirvaninin “Gənclərə nəsihət” əsərinə aid cümləni *insan xarakterindəki mənfi və müsbət xüsusiyyətlər qarşı-qarşıya qoyulur* (1), *gənclərə vəfasız olmamaq tövsiyə edilir* (2) və *nadanların tərfinə aldanmamaq təbliğ olunur* (5) fikirləri ilə tamamlamaq mümkündür.

Təqdim olunmuş *doğma yurdun gözəllikləri və ona məhəbbət əsas motivlərdən biri kimi verilir* (3) fikri əsərin məzmunu ilə əsləşmir, bu əsər təbiət və ya vətənpərvərlik mövzusunda yazılmamışdır. *Gənclərə keçmiş hökmdarları özlərinə örnək seçməmək nəsihət edilir* (4) fikri də cümləni tamamlaya bilməz, çünki sənətkarın gənclərə ünvanladığı nəsihətlər arasında hökmdarlardan örnək götürmək məsələsinə yer verilməmişdir.

Doğru cavab: 1, 2, 5

A variantı 72 sayılı test tapşırığı

B variantı 63 sayılı test tapşırığı

C variantı 82 sayılı test tapşırığı

D variantı 72 sayılı test tapşırığı

N. Vəzirovun “Müsiqəti-Fəxrəddin” əsərindəki obrazlarla bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Rüstəm bəyin daxili aləmi, əsasən, onun monoloqlarında açılır.
2. Fəxrəddin cismən məhv olsa da, köhnəliyin təmsilçisi olan qüvvələrin üzərində mənəvi qələbə qazanır.
3. Səadət xanım atasının qorxusundan Fəxrəddinə dəstək göstərə bilmir.
4. Gülbahar Mahmud bəyin ailəsində baş verən faciələrdə anasını müqəssir bilir.
5. Mahmud bəy atasının qisas planının ailəsinin başına müsibət gətirəcəyini dərk edir.
A) 2, 3, 4   B) 1, 2, 3   C) 1, 4, 5
D) 1, 2, 5   E) 3, 4, 5

Mövzu: Nəcəf bəy Vəzirov

Sinif: 10

İzah: Test tapşırığında N. Vəzirovun “Müsiqəti-Fəxrəddin” əsərindəki obrazlarla bağlı verilənlər içərisində *Rüstəm bəyin daxili aləmi, əsasən, onun monoloqlarında açılır* (1), *Fəxrəddin cismən məhv olsa da, köhnəliyin təmsilçisi olan qüvvələrin üzərində mənəvi qələbə qazanır* (2) və *Mahmud bəy atasının qisas planının ailəsinin başına müsibət gətirəcəyini dərk edir* (5) fikirləri doğrudur.

Obrazlar haqqında verilmiş digər fikirlər yanlışdır.

Doğru cavab: 1, 2, 5

A variantı 73 sayılı test tapşırığı

B variantı 70 sayılı test tapşırığı

C variantı 63 sayılı test tapşırığı

D variantı 69 sayılı test tapşırığı

İ. Şıxlının “Namərd gülləsi” hekayəsində hadisələrin səbəb-nəticə münasibətləri ilə bağlı **uyğunsuzluğu** müəyyən edin.

	Səbəb	Nəticə
--	-------	--------

1.	Mürşüd Niftalı koxanı namərdcəsinə vurur.	Kərəm Mürşüdü dəstəsindən qovur.
2.	Niftalının atası Mürşüdə sığınacaq və torpaq verir.	Mürşüd Niftalının köməyi ilə özünə ev tikir.
3.	Niftalı hökumət adamlarının buyruğunu yerinə yetirməli olur.	Uşaqıq dostu Kərəmlə münasibəti dəyişir.
4.	Mürşüd öz ata yurdundan didərgin düşür.	Kərəm ona dəstəsinə qoşulmağa icazə verir.
5.	Mürşüd ailəsinə pis baxır, arvadını incidir.	Niftalı koxa Mürşüdlə sərt danışır və onu cəzalandırır.

A) 2, 4 B) 1, 2, 3 C) 2, 5 D) 1, 4 E) 3, 4, 5

Mövzu: İsmayıl Şıxlı

Sinif: 9

İzah: İ. Şıxlının “Namərd gülləsi” hekayəsində hadisələr səbəb-nəticə münasibəti baxımından nəzərdən keçirildikdə aydın olur ki, *Niftalının atası Mürşüdə sığınacaq və torpaq verir* – *Mürşüd Niftalının köməyi ilə özünə ev tikir* (2), *Mürşüd öz ata yurdundan didərgin düşür* – *Kərəm ona dəstəsinə qoşulmağa icazə verir* (4) səbəb-nəticə münasibətləri uyğunsuzluq yaratmışdır. Çünki Mürşüdə torpağı Niftalının atası deyil, özü vermişdi və Mürşüdü Kərəmin dəstəsinə qoşulmağına səbəb Niftalı koxa ilə münasibətdən sonra öz evindən baş götürüb qaçması olur. Digər səbəb-nəticə əlaqələri doğrudur.

Doğru cavab: 2, 4

A variantı 74 sayılı test tapşırığı

B variantı 76 sayılı test tapşırığı

C variantı 74 sayılı test tapşırığı

D variantı 68 sayılı test tapşırığı

Cümləni hansı fikirlərlə tamamlamaq **olmaz**?

İ. Əfəndiyevin “Xurşidbanu Natəvan” dramında Xurşidbanunun Bəyimlə son dialoqundan məlum olur ki, o, ...

1. Daşdəmirə Bəyimi xidmətdən azad edir.
2. Seyid Hüseyinlə ailə qurur.
3. millətinin yazıq hesab edilməsinin əleyhinədir.
4. gizli görüşə gəlmiş Knyaz Xasayla Dağıstana getməkdən imtina edir.
5. kəndlilərdən daha vergi almayacaqdır.

A) 1, 3, 5 B) 2, 3, 4 C) 2, 3, 5

D) 1, 4, 5 E) 1, 2, 4

Mövzu: İlyas Əfəndiyev

Sinif: 11

İzah: *Seyid Hüseyinlə ailə qurur* (2), *millətinin yazıq hesab edilməsinin əleyhinədir* (3) və *gizli görüşə gəlmiş Knyaz Xasayla Dağıstana getməkdən imtina edir* (4) İ. Əfəndiyevin “Xurşidbanu Natəvan” əsərində Xurşidbanunun Bəyimlə son dialoqundan deyil, əsərin digər hissələrindən məlum olur. *Bəyimi xidmətdən azad edir* (1), *kəndlilərdən daha vergi almayacaqdır* (5) fikirləri Xurşidbanunun Bəyimlə son dialoqundan aydınlaşan məsələlərdəndir.

Doğru cavab: 2, 3, 4

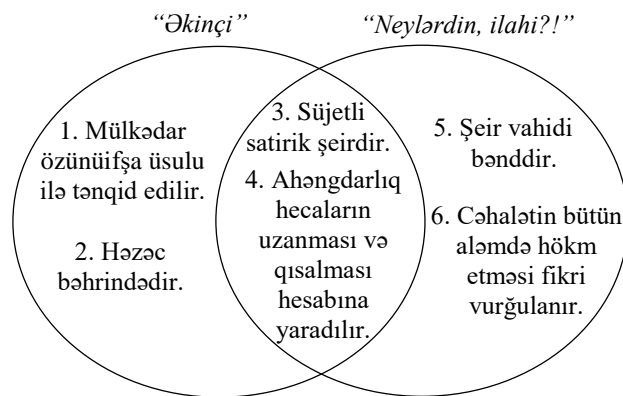
A variantı 75 sayılı test tapşırığı

B variantı 78 sayılı test tapşırığı

C variantı 81 sayılı test tapşırığı

D variantı 67 sayılı test tapşırığı

Eyler-Venn diaqramına əsasən M.Ə. Sabirin şeirləri ilə bağlı düzgün fikirləri müəyyən edin.

A) 1, 4, 5 B) 1, 5, 6 C) 2, 3, 4

D) 2, 3, 6 E) 1, 4, 6

Mövzu: Mirzə Ələkbər Sabir

Sinif: 8, 11

İzah: M.Ə. Sabirin əsərləri əsasında Eyler-Venn diaqramında düzgün fikirləri müəyyən etmək tələb olunur. *Mülkədar özünüifşa üsulu ilə tənqid edilir* (1) yalnız “Əkinçi” şeirinə aid doğru fikirdir. *Ahəngdarlıq hecaların uzanması və qısalması hesabına yaradılır* (4) əruz vəznində yazılmış bu iki əsər üçün doğru fikirdir. *Cəhalətin bütün aləmdə hökm etməsi fikri vurğulanır* (6) milli və bəşəri bələlərin qovuşmuş şəkildə təqdim olunduğu “Neylərdin, ilahi?!” əsərinə aiddir. Hər üç fikir uyğun xanalarda yerləşdirilmişdir.

Həzəc bəhrindədir (2) fikri hər iki əsərə aid olduğu halda uyğun xanada yerləşdirilməmişdir. *Süjetli satirik şeirdir* (3) heç bir əsərə aid doğru fikir deyil. *Şeir vahidi bənddir* (5) “Neylərdin, ilahi?!” əsəri üçün yanlış fikirdir.

Doğru cavab: 1, 4, 6

A variantı 76 sayılı test tapşırığı

B variantı 82 sayılı test tapşırığı

C variantı 62 sayılı test tapşırığı

D variantı 80 sayılı test tapşırığı

Cədvələ əsasən Anarın “Keçən ilin son gecəsi” əsəri ilə bağlı uyğun fikirləri müəyyən edin.

Məzmunla bağlı doğrudur	Forma ilə bağlı yanlışdır
1. Bayram günündə övladlarının hərəsinin bir yerə getməsi ananın onlardan inciməsinə səbəb olur.	4. Aid olduğu ədəbi növədə həyatı əksətdirmə üsulu təsvir və təhkiyəyə əsaslanır.
2. Həyat yoldaşının səss yazısını dinləyən Həmidənin qəlbinə bir sakitlik gəlir.	5. Müəllif hadisələrə müdaxilə edə bilmədiyi üçün dialoq və monoloqlar vasitəsilə obrazlar haqqında fikir formalaşdırır.
3. Həmidə qonşu qadınların qınağından çəkiniyi üçün bayram gecəsi çilçirağı səhərəcən söndürmür.	6. Nəsrə yazıldığı üçün lirik parçalara yer verilmir.

A) 1, 3, 6 B) 3, 4, 5 C) 2, 5, 6

D) 2, 4, 6 E) 1, 2, 5

Mövzu: Milli mənəvi özünüdərk və istiqlal mərhələsi. Anar

Sinif: 9

İzah: Test tapşırığında təqdim edilmiş cədvəlin tələblərinə əsasən *Bayram günündə övladlarının hərəsinin bir yerə getməsi ananın onlardan inciməsinə səbəb olur* (1) doğru

fikirlər sütununda verilsə də, yanlıştır, çünki Həmidə övladlarının bu hərəkətindən incimir. Deməli, doğru cavaba daxil edilə bilməz. *Həyat yoldaşının səs yazısını dinləyən Həmidənin qəlbinə bir sakitlik gəlir* (2) əsərin məzmunu ilə bağlı doğru fikirdir. *Həmidə qonşu qadınların qınağından çəkdiyini üçün bayram gecəsi çilçirəyi səhərəcən söndürür* (3) fikri də yanlıştır, deməli, doğru cavaba daxil edilə bilməz.

Aid olduğu ədəbi növə həyatı əksətdirmə üsulu təsvir və təhkiyəyə əsaslanır (4) və *Nəslə yazıldığı üçün lirik parçalara yer verilmir* (6) fikirləri bu əsərin forması ilə bağlı cədvəlin “Yanlıştır” sütununda verilmiş yanlış fikirlərdir, deməli, uyğun cavablardır. *Müəllif hadisələrə müdaxilə edə bilmədiyini üçün dialoq və monoloqlar vasitəsilə obrazlar haqqında fikir formalaşdırır* (5) əsərin forma xüsusiyyətlərinə aid doğru fikir olsa da, yanlış fikirlər sütununda verilmişdir. Deməli, testin doğru cavabına daxil edilə bilməz.

Doğru cavab: 2, 4, 6

A variantı 77 sayılı test tapşırığı

B variantı 68 sayılı test tapşırığı

C variantı 77 sayılı test tapşırığı

D variantı 74 sayılı test tapşırığı

Q. Zakirin “Badi-səba, mənim dərdi-dilimi...” əsəri ilə bağlı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

1. Aşiq sevgilisinin ayaqlarına düşərək öz çarəsizliyini bəyan edir.
  2. Aşiq dərini sevgilisində birbaşa çatdırmır.
  3. Sevgilisinin onları ayırmaq istəyənlərin sözlərinə inanması aşiqi dərdə salır.
  4. Badi-səba aşiqin sözlərini ünvana çatdırmaqda aciz olduğunu etiraf edir.
  5. Sevgilinin gözəlliyi səmimi bir dillə təqdim olunur.
- A) 2, 3, 4 B) 3, 5 C) 1, 5
D) 2, 4, 5 E) 1, 3, 4

Mövzu: Qasım bəy Zakir

Sinif: 10

İzah: Q. Zakirin “Badi-səba, mənim dərdi-dilimi...” əsəri ilə bağlı *Aşiq sevgilisinin ayaqlarına düşərək öz çarəsizliyini bəyan edir* (1) fikri yanlıştır, çünki Aşiq sevgilisinin ayağına düşür, o, sevgilisinin ayağına badi-səbanın düşüb-düşməməsini sorğulayır. *Sevgilisinin onları ayırmaq istəyənlərin sözlərinə inanması aşiqi dərdə salır* (3) fikri yanlıştır, çünki əsərdə başqalarının onları ayırmaq cəhdinə yer verilməmişdir. *Badi-səba aşiqin sözlərini ünvana çatdırmaqda aciz olduğunu etiraf edir* (4) fikri ona görə yanlıştır ki, əsərdə badi-səbanın fikir və düşüncələrinə yer verilməmişdir.

Digər fikirlər əsərin məzmunu ilə səsleşdiyini üçün doğru cavab hesab edilə bilməz.

Doğru cavab: 1, 3, 4

A variantı 78 sayılı test tapşırığı

B variantı 73 sayılı test tapşırığı

C variantı 75 sayılı test tapşırığı

D variantı 62 sayılı test tapşırığı

M. Füzulinin “Leyli və Məcnun” əsəri ilə bağlı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

1. Əsərdə mənəvi azadlığa, müstəqil düşüncəyə imkan verməyən adətlərdən də bəhs olunmuşdur.
2. “Anasının Leyliyə nəsihəti” hissəsində o dövr üçün səciyyəvi olan mənəvi, əxlaqi-etik dəyərlər də öz əksini tapmışdır.

3. Dövrün təzyiqlərindən dolayı Leyli ömrünün sonuna qədər öz eşqindən anasına belə söz açmır.

4. Təqiblərə, əzablara dözən, ağır işgəncələrə məruz qalan Məcnun bəzən eşqindən usanır, əqidəsindən dönmür.

5. Anası Məcnunun aşiq olduğunu eşidəndə onu bu yoldan çəkəndirməyə çalışır.

A) 1, 3, 5 B) 1, 5 C) 3, 4 D) 2, 4, 5 E) 2, 3

Mövzu: Məhəmməd Füzuli

Sinif: 10

İzah: M. Füzulinin “Leyli və Məcnun” əsərinin məzmununa əsasən *Dövrün təzyiqlərindən dolayı Leyli ömrünün sonuna qədər öz eşqindən anasına belə söz açmır* (3), *Təqiblərə, əzablara dözən, ağır işgəncələrə məruz qalan Məcnun bəzən eşqindən usanır, əqidəsindən dönmür* (4) fikirləri yanlıştır. Çünki əsərin sonuna doğru Leyli öz eşqini anasına etiraf edir, eyni zamanda Məcnun heç bir halda öz eşqindən və əqidəsindən dönmür.

Təqdim olunmuş digər fikirlər əsərin məzmunu ilə səsleşir.

Doğru cavab: 3, 4

A variantı 79 sayılı test tapşırığı

B variantı 79 sayılı test tapşırığı

C variantı 65 sayılı test tapşırığı

D variantı 82 sayılı test tapşırığı

R. Zananın “Qızılgül olmaydı” poeməsindən verilmiş nümunə ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyənləyiniz.

Evinizə getmədim.

Buna nə ehtiyac var?

Gecə yoxa çıxanları

Gündüz kim axtarırdı?

O gəlmədi!

Demək,

Gələ bilmədi.

A) Müəllifin Dilbər xanım ilə olan ilk söhbətindəndir.

B) Müəllifin özünə haqq qazandıran fikirləri əks olunmuşdur.

C) Repressiyaya uğrayanların taleyi barədə fikir formalaşdırılmışdır.

D) Cavab tələb etməyən sualdan istifadə edilmişdir.

E) Sərbəst şeir formasındadır.

Mövzu: Rəsul Rza

Sinif: 11

İzah: Test tapşırığının tələbinə əsasən təqdim olunmuş nümunə ilə bağlı yanlış fikri müəyyənləyiniz.

Verilənlər arasında *Müəllifin Dilbər xanım ilə olan ilk söhbətindəndir* fikri nümunəyə uyğun deyil. Çünki verilmiş parça əsərin fərqli hissəsində təqdim olunmuşdur. Digər fikirlər nümunə ilə bağlı doğrudur.

Doğru cavab: Müəllifin Dilbər xanım ilə olan ilk söhbətindəndir.

A variantı 80 sayılı test tapşırığı

B variantı 65 sayılı test tapşırığı

C variantı 79 sayılı test tapşırığı

D variantı 70 sayılı test tapşırığı

Həyatı əksətdirmə üsulu baxımından məntiqi ardıcılığı tamamlayan əsəri müəyyən edin.

1. “Vəfa” (R. Rza)

2. “Muğan” (S. Vurğun)

3. ...

A) “Şeyx Sənan” (H. Cavid)

B) “Azad” (M. İbrahimov)

C) “Körpüsəlanlar” (İ. Əfəndiyev)

- D) "Namərd gülləsi" (İ. Şıxlı)
E) "Vətəndaş" (B. Vahabzadə)

Mövzu: Ədəbi növ və janrlar

Sinif: 5-11

İzah: Həyatı əksətdirmə üsulu baxımından məntiqi ardıcılıq belədir: "Vəfa" (R. Rza) – göstərmə, "Muğan" (S. Vurğun) – təsvir və təhkiyə, "Vətəndaş" (B. Vahabzadə) – təənnüm.

Digər əsərlərdən "Şeyx Sənan" (H. Cavid) göstərməyə, "Azad" (M. İbrahimov), "Körpüsəlanlar" (İ. Əfəndiyev) və "Namərd gülləsi" (İ. Şıxlı) təsvir və təhkiyəyə əsaslandığı üçün məntiqi ardıcılığı tamamlaya bilməz.

Doğru cavab: "Vətəndaş" (B. Vahabzadə)

A variantı 81 saylı test tapşırığı

B variantı 81 saylı test tapşırığı

C variantı 67 saylı test tapşırığı

D variantı 75 saylı test tapşırığı

Mir Cəlalin "Açıq kitab" romanında Verdiyev obrazı ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Taxıl tədarükü idarəsində işləyərkən qanunsuzluğa yol verir.
2. Komissarlar sovetinin iclasında söylədiyi nitq uğurlu alınmışdır.
3. Xaraktercə zəif və qorxaq insandır, təsir altına düşür.
4. Vəzifəsini qorumaq üçün yanlış qərarlar qəbul edir və çarəsiz qalanda verdiyi əmri dəyişir.
5. Onun rəyasət düşkünlüyü institutda dərslərin tələbələrin mənafeyinə zidd olan tədris üsulu ilə keçirilməsinə səbəb olmuşdur.

A) 1, 2, 3 B) 2, 4, 5 C) 2, 3, 4

D) 1, 4, 5 E) 1, 3, 5

Mövzu: Mir Cəlal

Sinif: 11

İzah: Verilən fikirlər arasından *Komissarlar sovetinin iclasında söylədiyi nitq uğurlu alınmışdır* (2), *Xaraktercə zəif və qorxaq insandır, təsir altına düşür* (3), *Vəzifəsini qorumaq üçün yanlış qərarlar qəbul edir və çarəsiz qalanda verdiyi əmri dəyişir* (4) Verdiyev obrazı ilə bağlı doğrudur.

Taxıl tədarükü idarəsində işləyərkən qanunsuzluğa yol verir (1) fikri Gəldiyev obrazına aid olduğu üçün yanlışdır. *Onun rəyasət düşkünlüyü institutda dərslərin tələbələrin mənafeyinə zidd olan tədris üsulu ilə keçirilməsinə səbəb olmuşdur* (5) fikri də yanlışdır, çünki institutda tədris həmin dövrün tələbinə uyğun olaraq briqada üsulu ilə təşkil olunurdu və bu, Verdiyevin rəyasət düşkünlüyü səbəbindən tətbiq edilən üsul deyildir.

Doğru cavab: 2, 3, 4

A variantı 82 saylı test tapşırığı

B variantı 77 saylı test tapşırığı

C variantı 71 saylı test tapşırığı

D variantı 81 saylı test tapşırığı

"Həmzənin Qıratı qaçırməsi" qolunda ("Koroğlu" eposu)

Koroğlu kimdən nəyi öyrənir?

1. Həmzədən Qıratın Toqatda saxlandığı yeri.
2. Nigar xanımdan qaladan çıxış üçün beş yolun olduğunu.
3. Qarıdan Həmzənin toyunun keçirilməsini.
4. Hasan paşadan Qıratın mehtərləri şil-küt etdiyini.
5. Dəli Mehtərdən Həmzə və Düratın yoxa çıxmasını.
6. Qoca biçinçidən şahərə necə girməli olduğunu.

A) 1, 2, 3 B) 4, 5, 6 C) 3, 5

D) 1, 4, 5 E) 2, 6

Mövzu: "Koroğlu" eposu

Sinif: 10

İzah: "Həmzənin Qıratı qaçırməsi" qolunda ("Koroğlu" eposu) *Koroğlu Qarıdan Həmzənin toyunun keçirilməsini* (3) və *Dəli Mehtərdən Həmzə və Düratın yoxa çıxmasını* (5) xəbərlərini öyrənir.

Həmzədən Qıratın Toqatda saxlandığı yeri (1) öyrənməsi yanlışdır, çünki bu xəbəri Həmzədən deyil, qarıdan alır.

Nigar xanımdan qaladan çıxış üçün beş yolun olduğunu (2) öyrənməsi yanlışdır, çünki bu xəbəri Həmzədən alır. *Hasan paşadan Qıratın mehtərləri şil-küt etdiyini* (4) xəbərini alması yanlışdır, çünki bu xəbəri ona qarşı verir. *Qoca biçinçidən şahərə necə girməli olduğunu* (6) öyrənsə də, bu, dastanın digər qoluna ("Durna teli") aiddir.

Doğru cavab: 3, 5

A variantı 83 saylı test tapşırığı

B variantı 83 saylı test tapşırığı

C variantı 83 saylı test tapşırığı

D variantı 83 saylı test tapşırığı

İkinci nümunədə işlənsə də, birinci nümunədə *işlənməyən* bədii təsvir vasitələrini müəyyən edin.

**I – Gözlərini şehlə silib oyanan,
Ürkək-ürkək sağa, sola boylanan,
Dağ döşündə boynu bükük dayanan
Bənövşənin indi gülən vaxtıdır.** (M. Gülgün)

**II – Bir körpə uşağam, beşiyim sular,
Saçlarım gümüşə batar Xəzərdə.
Sinəmdə nə qədər şirin duyğular
Coşar, dalğalanar, artar Xəzərdə.** (M. Gülgün)

1. təşbeh
2. metafor
3. epitet
4. bədii təzad
5. metonimiya
6. inversiya

Mövzu: Bədii əsərin dili

Sinif: 5-11

İzah: Test tapşırığının tələbinə əsasən ikinci nümunədə işlənsə də, birinci nümunədə işlənməyən bədii təsvir vasitələri müəyyənləşdirilməlidir. *Təşbeh* (Bir körpə uşağam, beşiyim sular) və *epitet* (şirin duyğular) nümunəsi yalnız ikinci nümunədə işlənmiş bədii təsvir vasitələri olduğu üçün doğru cavabdır.

Metafor hər iki nümunədə işlənmişdir. Metonimiyaya heç bir nümunədə rast gəlinmir. Bədii təzad və inversiya bədii ifadə vasitələri olduğu üçün doğru cavaba daxil edilə bilməz.

Doğru cavab: 1, 3

A variantı 84 saylı test tapşırığı

B variantı 86 saylı test tapşırığı

C variantı 85 saylı test tapşırığı

D variantı 86 saylı test tapşırığı

Ç. Aytmatovun "Gün var əsrə bərabər" əsərindəki obrazlarla bağlı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

- Sabitcan* → 1. Ana-Beyit qəbiristanlığının taleyinə laqeyd yanaşır.
2. manqurtla bağlı əhvalatı təfəssilatı ilə dilə gətirir.
3. işini itirməkdən ehtiyat edir.
- Yedigey* → 4. sözünün yerə salınacağını bildiyi üçün Sabitcandan kömək istəmir.
5. qarşılaşdığı manqurtlar sayəsində həyata və insanlığa olan inamını itirir.
6. Qazanqapın vəsiyyətini yerinə yetirmək üçün əlindən gələni edir.

Mövzu: Çingiz Aytmatov

Sinif: 11

İzah: Ç. Aytmatovun "Gün var əsrə bərabər" əsərindən verilən obrazlarla bağlı yanlış fikirlərin müəyyən olunmasını tələb edən bu test tapşırığında *manqurtla bağlı əhvalatı təfəssilatı ilə dilə gətirir* (2) Sabitcan obrazına, *sözünün yerə salınacağını bildiyi üçün Sabitcandan kömək istəmir* (4) və *qarşılaşdığı manqurtlar sayəsində həyata və insanlığa olan inamını itirir* (5) Yedigey obrazına aid olmayan fikirlər olduğu üçün yanlışdır.

Digərləri isə adı çəkilən obrazlara aid doğru fikirlərdir.

Doğru cavab: 2, 4, 5

A variantı 85 sayılı test tapşırığı

B variantı 84 sayılı test tapşırığı

C variantı 84 sayılı test tapşırığı

D variantı 85 sayılı test tapşırığı

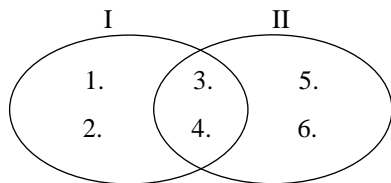
Eyler-Venn diaqramına əsasən düzgün fikirləri müəyyən edin.

I – Üz çevir Ağa Məhəmməd xandan, ey kəmtər gəda,
Ta həyatın var ikən nə şaha, nə xunxarə bax!

(M.P. Vaqif)

II – İxtilatın şirin, sözün məzəli,
Şəkər gülüşündən canlar təzəli,
Ellər yaraşığı, ölkə gözəli,
Nə gözəl doğubsan anadan, Pəri!

(M.P. Vaqif)

1. Qəzəl janrındadır.
2. Məsnəvi kimi qafiyələnilir.
3. Heca vəznindədir.
4. Lirik növdədir.
5. Qoşma janrındadır.
6. İctimai motivlidir.

Mövzu: Nəzm və nəsr. Ədəbi növ və janrlar

Sinif: 6-10

İzah: Eyler-Venn diaqramının tələblərinə əsasən I nümunə üçün *Qəzəl janrındadır* (1) fikri doğrudur. *Lirik növdədir* (4) fikri hər iki nümunə üçün doğrudur. *Qoşma janrındadır* (5) fikri II nümunə üçün doğrudur və uyğun xanalarda yerləşdirilmişdir.

Məsnəvi kimi qafiyələnilir (2) fikri yanlışdır, çünki məsnəvinin qafiyələnmə şəklində *aa, bb, cc* kimidir. Nümunə

isə *ab* şəklində qafiyələnib. *Heca vəznindədir* (3) fikri yalnız II nümunəyə aid olsa da, ortaq xanada verilməklə uyğunluğu pozmuşdur. *İctimai motivlidir* (6) fikri isə I nümunəyə aid doğru fikir olduğu halda, II nümunəyə aid edildiyi üçün doğru fikir hesab edilə bilməz.

Doğru cavab: 1, 4, 5

A variantı 86 sayılı test tapşırığı

B variantı 85 sayılı test tapşırığı

C variantı 86 sayılı test tapşırığı

D variantı 84 sayılı test tapşırığı

Cədvələ əsasən M.F. Axundzadənin "Aldanmış kəvakib" əsəri ilə bağlı uyğun fikirləri müəyyən edin.

<i>Doğrudur</i>	<i>Yanlışdır</i>
1. Yusif Sərrac məhkəmə işlərinin ruhanilərdən alınub ədalətli mənəb sahiblərinə verilməsini tapşırır.	4. Vəzir Mirzə Möhsün vergi məsələsində təcrübəsizlik etdiyinə görə özünü qınayır.
2. Şah Abbas əmr edir ki, ruhanilər şəhərdə onda bir, kəndlərdə iyirmidə bir hissə vergi versinlər.	5. Şah Abbas və yüksək rütbəli saray məmurları tənqid hədəfinə çevrilir.
3. Qoşunların say bərabərsizliyi Sərdar Zamanı Osmanlı ordusu ilə döyüşdən çəkindirir.	6. Vəzifədən azad edilmiş bəzi dövlət məmurları hakimiyyətə qarşı üsyan təşkil edirlər.

Mövzu: Mirzə Fətəli Axundzadə

Sinif: 10

İzah: Test tapşırığının tələbinə əsasən cədvəldən M.F. Axundzadənin "Aldanmış kəvakib" əsəri haqqında uyğun fikirlər seçilməlidir. *Yusif Sərrac məhkəmə işlərinin ruhanilərdən alınub ədalətli mənəb sahiblərinə verilməsini tapşırır* (1) fikri doğrudur, bu, Yusif şahın həyata keçirdiyi islahatlardan biri idi. *Şah Abbas əmr edir ki, ruhanilər şəhərdə onda bir, kəndlərdə iyirmidə bir hissə vergi versinlər* (2) yanlışdır, çünki bu göstərişi Şah Abbas deyil, Yusif şah vermişdir. *Qoşunların say bərabərsizliyi Sərdar Zamanı Osmanlı ordusu ilə döyüşdən çəkindirir* (3) fikri yanlışdır, çünki İran ordusu say baxımından Osmanlı ordusundan kəm deyildi, buna baxmayaraq, Sərdar Zaman "mömin və müqəddəs tayfanın qoşununu doğru yoldan azmışların qarşısında tələf verməmək" üçün onlarla döyüşə girməmişdir. *Vəzir Mirzə Möhsün vergi məsələsində təcrübəsizlik etdiyinə görə özünü qınayır* (4) fikri yanlışdır, o, vergi məsələlərində və vəzirlik işlərində özünü heç də təcrübəsiz hesab etmirdi. *Şah Abbas və yüksək rütbəli saray məmurları tənqid hədəfinə çevrilir* (5) və *Vəzifədən azad edilmiş bəzi dövlət məmurları hakimiyyətə qarşı üsyan təşkil edirlər* (6) əsərlə bağlı doğru fikirlər olsa da, cədvəlin uyğun sütununda yerləşdirilməmişdir.

Doğru cavab: 1, 4

A variantı 87 sayılı test tapşırığı

B variantı 87 sayılı test tapşırığı

C variantı 87 sayılı test tapşırığı

D variantı 87 sayılı test tapşırığı

M. İbrahimovun "Gələcək gün" əsərinə əsasən düzgün səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edin.

Səbəb	Nəticə
-------	--------

1. Musa kişi dəcin pozulması ilə bağlı Qurana əl basmaqdan imtina edir.	a. Hikmət İsfahaninin göstərişi ilə həbsə göndərilir. b. Döyülməyə məhkum edilir. c. Mal-mülkü ərbab tərəfindən müsadirə olunur.
a. Firidun ərbabın oğlunu döyür. b. Atasını Firidunu Tehrandə oxutmaq istəyir. c. Malikanənin köhnə sahibi ilə Firidunun atasının münasibəti pozulur.	2. Firidunun ailəsi doğma torpağı tərk etmək məcburiyyətində qalır.

Mövzu: Mirzə İbrahimov

Sinif: 9

İzah: M. İbrahimovun "Gələcək gün" əsərinə əsasən *Musa kişi dəcin pozulması ilə bağlı Qurana əl basmaqdan imtina edir* – Döyülməyə məhkum edilir (b); *Firidun ərbabın oğlunu döyür* (a) – *Firidunun ailəsi doğma torpağı tərk etməli olur* uyğunluqları doğrudur.

Musa kişi dəcin pozulması ilə bağlı Qurana əl basmaqdan imtina edir – Hikmət İsfahaninin göstərişi ilə həbsə göndərilir (a) səbəb-nəticə əlaqəsi yanlışdır, çünki Hikmət İsfahaninin göstərişi ilə Musa kişi həbs olunmur, iki yüz çubuq cəzası alır. *Musa kişi dəcin pozulması ilə bağlı Qurana əl basmaqdan imtina edir* – *Mal-mülkü ərbab tərəfindən müsadirə olunur* (c) səbəb-nəticə əlaqəsi yanlışdır, çünki əsərdə Musa kişinin mülkünün müsadirə olunması məqamına yer verilməmişdir.

Atası Firidunu Tehrandə oxutmaq istəyir (a) - *Firidunun ailəsi doğma torpağı tərk etmək məcburiyyətində qalır* səbəb-nəticə əlaqəsi yanlışdır, çünki Firidunun atasının oğlunu oxutmaq istəyinə yer verilsə də, onlar doğma yurdu buna görə tərk etmirlər. *Malikanənin köhnə sahibi ilə Firidunun atasının münasibəti pozulur* (c) - *Firidunun ailəsi doğma torpağı tərk etmək məcburiyyətində qalır* səbəb-nəticə əlaqəsi yanlışdır, çünki Firidunun atasının malikanənin köhnə sahibi ilə münasibətinin pozulması faktına yer verilməmişdir.

Doğru cavab: 1 – b; 2 – a

Sizə təqdim olunmuş mətni diqqətlə oxuyun və 88 – 90 sayılı tapşırıqları Cavab vərəqində yerinə yetirin.

Dədə palıd

(Əsərdən parça)

Bağır bir vaxt gözlərini açıb gördü ki, Kürün sahilində ensiz bir meşə zolağı qalıb, meşənin səsi azalıb, ağaclar daha əvvəlki kimi pıçıldaşmır. Daha Kür də dalğalı diliylə sahili yalamırdı. Kür də susmuşdu, küsmüşdü, daha bu yerlərdən oğrun-oğrun keçirdi.

Birdən meşədəki qurumuş ağaclar Bağırın diqqətini cəlb etdi. Onu ən çox təəccübləndirən isə uşaqlıq xatirələrinin gizləndiyi qoca palıdın düşdüyü vəziyyət idi.

"Bu nə vaxtdan başlayıb qurumağa?" – Bağır düşündü. Hiss etdi ki, ürəyi bərk-bərk çırpınır, içini yavaş-yavaş qorxu bürüyür.

– Bu nədir, Dədə palıd, yoxsa can verirsən? Yoxsa ölməyə hazırlanırsan?

Bağır ayaq səslərindən quş kimi diksindi, dönüb arxaya baxdı. Gələn Nurcabbar idi.

– Dədə palıd quruyur, Nurcabbar.
– Səndədir günah. Sən burada dirrik əkməsəydin, camaat bu meşəyə dadanmasaydı, ağac da qurumazdı.
Nurcabbarın bu tənbehindən Bağır çaşbaş qaldı. Məgər o bilmir ki, Bağır bu dirriyi öz xoşu ilə salmayıb? Məgər Nurcabbar bilmir ki, bu meşənin böyüyü, dirriyin yiyəsi var? Bağır kimdir ki, onun sözündən çıxsın? Bağırın borcu İdrisovun dediyinə əməl etməkdir, çünki bu meşənin hər şeyinə cavabdeh İdrisovdur. Əgər İdrisov istəsə, Bağır da, Nurcabbarı da bir günün içində işdən çıxardar. Ona görə də yaxşısı budur ki, hər ikisi sussun.

(İ. Məlikzadə)

A variantı 88 sayılı test tapşırığı

B variantı 88 sayılı test tapşırığı

C variantı 88 sayılı test tapşırığı

D variantı 88 sayılı test tapşırığı

İ. Məlikzadənin "Dədə palıd" parçası və İ. Hüseynovun "Zəhər" əsəri əsasında cədvəli doldurun.

Məzmun oxşarlığı	Obrazların fərqli xüsusiyyətləri
1.	Bağır (İ. Məlikzadə "Dədə palıd") 1.
2.	Mirqasım (İ. Hüseynov "Zəhər") 2.

Mövzu: Mətn

Sinif: 6-11

Ehtimal edilən doğru cavab variantları:

Məzmun oxşarlığı	Obrazların fərqli xüsusiyyətləri
1. Meşədəki ağaclara laqəyd münasibət; 2. Meşələrin yox olması problemi; Yaşılıqların məhv edilməsinin narahatlığa səbəb olması və s.	Bağır ("Dədə palıd"): 1. Qorxaqdır, İdrisova etiraz edə bilmir; (Diqqətsizdir, meşədə yaranmış problemləri vaxtında müəyyən edə bilmir və s.) Mirqasım ("Zəhər"): 2. Məsuliyyətlidir, vəzifə borcunu ləyaqətlə yerinə yetirməyə çalışır. (Nikbindir, yeni meşələrin salınacağına inanır və s.)

A variantı 89 sayılı test tapşırığı

B variantı 89 sayılı test tapşırığı

C variantı 89 sayılı test tapşırığı

D variantı 89 sayılı test tapşırığı

Müqayisə cədvəlini əsərlərin növ və janr xüsusiyyətləri əsasında doldurun.

İ. Məlikzadə "Dədə palıd"	C. Məmmədquluzadə "Anamın kitabı"
1. Povestdən parçadır.	3.
2.	4.
5.	

Mövzu: Mətn

Sinif: 5-11

Ehtimal edilən doğru cavab variantları:

İ. Məlikzadə "Dədə palıd"	C. Məmmədquluzadə "Anamın kitabı"
1. Povestdən parçadır.	3. Dramatik növdədir. Tragikomedyadır və s.
2. Epik növdədir və s.	4. Hadisələr obrazların danışığı və hərəkətləri vasitəsilə çatdırılır və s.
5. Süjet xəttinə malikdir. Nəsrəldir və s.	

A variantı 90 sayılı test tapşırığı

B variantı 90 sayılı test tapşırığı

C variantı 90 sayılı test tapşırığı

D variantı 90 sayılı test tapşırığı

İ. Məlikzadənin əsərindən verilmiş parçaya əsasən cədvəli doldurun.

Müxtəlif bədii təsvir və ifadə vasitələri	Parçadan nümunə
Bədii təsvir vasitələri:	
1.	
2.	
Bədii ifadə vasitələri:	
1.	
2.	

Mövzu: Mətn

Sinif: 5-11

Ehtimal edilən doğru cavab variantları:

Müxtəlif bədii təsvir vasitələri	Parçadan nümunə
1. metafor	<ul style="list-style-type: none"> • Meşənin səsi azalıb, ağaclar daha əvvəlki kimi pıçıldamır; • Daha Kür də dalğalı diliylə sahili yalamırdı və s.
2. epitet	<ul style="list-style-type: none"> • qoca palıd; • dalğalı dil və s.
Müxtəlif bədii ifadə vasitələri	Parçadan nümunə
1. bədii sual	<ul style="list-style-type: none"> • Bu nədir, Dədə palıd, yoxsa can verirən? • Məgər o bilmir ki, Bağır bu dirriyi öz xoşu ilə salmayıb? və s.
2. inversiya	<ul style="list-style-type: none"> • Bu nə vaxtdan başlayıb qurumağa?; • Səndədir günah.

Coğrafiya

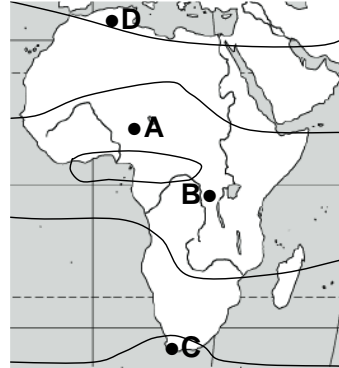
A variantı 61 sayılı test tapşırığı

B variantı 63 sayılı test tapşırığı

C variantı 81 sayılı test tapşırığı

D variantı 65 sayılı test tapşırığı

Xəritə-sxemdə hərflərlə işarələnmiş məntəqələrin yerləşdiyi iqlim qurşaqlarında qışda üstünlük təşkil edən hava kütlələri:

A) B, C – ekvatorial; A, D – subekvatorial

B) A, B – tropik; C, D – mülayim

C) A, D – mülayim; B, C – tropik

D) A, C – tropik; B, D – subtropik

E) C, D – ekvatorial; A, B – tropik

Mövzu: İqlim və onun təsərrüfata təsiri

Sinif: 9

İzah: Xəritə-sxemdə verilən A və B məntəqələri subekvatorial iqlimdə yerləşir bu səbəbdən qış fəslində tropik hava kütlələrinin təsirinə məruz qalır. C və D məntəqələri isə subtropik iqlimdə yerləşir və bu məntəqələrdə qışda mülayim hava kütlələri üstünlük təşkil edir.

Doğru cavab: A, B – tropik; C, D – mülayim

A variantı 62 sayılı test tapşırığı**B variantı 62 sayılı test tapşırığı****C variantı 77 sayılı test tapşırığı****D variantı 76 sayılı test tapşırığı**

Uyğunluğu müəyyən edin.

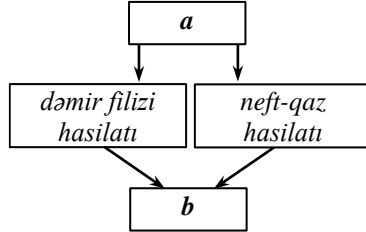
1. Litosfer tavalarının ayrılma sərhədi
  2. Litosfer tavalarının toqquşma sərhədi
- a. orta okean silsilələri
  - b. sipərlər və faylı dağlar
  - c. qırıxıq dağlar
  - d. rift dərələri
  - e. dərinsulu okean novları
- A) 1 – a, d; 2 – c, e
B) 1 – b, c; 2 – d, e
C) 1 – a, c; 2 – b, e
D) 1 – c, e; 2 – a, d
E) 1 – b, d; 2 – a, c

Mövzu: Litosfer**Sınıf:** 8

İzah: Litosfer tavalarının ayrılma sərhədində orta okean silsilələri və rift dərələri formalaşır. Litosfer tavalarının toqquşma sərhədində isə qırıxıq dağlar və dərinsulu okean novları yerləşir. Faylı dağlar və sipərlər litosfer tavalarının sərhədlərinə deyil, mərkəzi hissələrinə uyğun gəlir.

Doğru cavab: 1 – a, d; 2 – c, e**A variantı 63 sayılı test tapşırığı****B variantı 67 sayılı test tapşırığı****C variantı 65 sayılı test tapşırığı****D variantı 74 sayılı test tapşırığı**

Sxemi tamamlayın.

- I. a – Asiya; b – Çin
  - II. a – Afrika; b – Liviya
  - III. a – Avropa; b – Niderland
  - IV. a – Latın Amerikasını; b – Uruqvay
  - V. a – Şimali Amerika; b – ABŞ
- A) I, V B) II, V C) II, III D) I, IV E) III, IV

Mövzu: Dünya iqtisadiyyatının ümumi coğrafi səciyyəsi**Sınıf:** 10

İzah: Verilmiş sxemə əsasən Asiyada Çin, Şimali Amerikada isə ABŞ həm dəmir filizi hasilatı, həm də neft-qaz hasilatına görə fərqlənən ölkələrdir. Liviya, Niderland və Uruqvay isə müvafiq olaraq Afrika, Avropa və Latın Amerikasında yerləşsələr də həm dəmir filizi hasilatı, həm də neft-qaz hasilatına görə fərqlənən ölkələr deyildirlər.

Doğru cavab: I, V**A variantı 64 sayılı test tapşırığı****B variantı 81 sayılı test tapşırığı****C variantı 68 sayılı test tapşırığı****D variantı 77 sayılı test tapşırığı**

Yüksək atmosfer təzyiqli sahəsində baş verir:

- A) havanın qalxan hərəkəti
- B) daimi küləklərin istiqamətinin dəyişməsi
- C) atmosfer yağıntılarının miqdarının artması

D) siklonların yaranması

E) havanın enən hərəkəti

Mövzu: Atmosfer. Yer in hava təbəqəsi**Sınıf:** 7, 8

İzah: Yüksək atmosfer təzyiqli sahəsində onun yaranmasına səbəb olan havanın enən hərəkəti müşahidə edilir. Yüksək atmosfer təzyiqli sahəsində daimi küləklər istiqamətini dəyişmir. Yüksək deyil, alçaq təzyiqli sahələrdə, atmosfer yağıntılarının miqdarının artması, siklonların yaranması, havanın qalxan hərəkəti müşahidə edilir.

Doğru cavab: havanın enən hərəkəti**A variantı 65 sayılı test tapşırığı****B variantı 66 sayılı test tapşırığı****C variantı 67 sayılı test tapşırığı****D variantı 61 sayılı test tapşırığı**

Verilən xüsusiyyətlərin aid olduğu fiziki-coğrafi vilayəti müəyyən edin.

- Ərazisində orta illik temperatur $+14,5^{\circ}\text{C}$ -dir.
- IV dövr çöküntüləri geniş yayılmışdır.
- Fiziki-coğrafi rayonların sayı digər vilayətlərlə müqayisədə daha çoxdur.

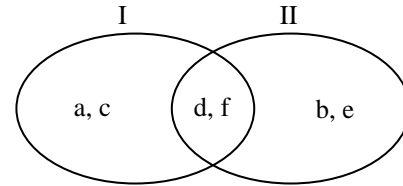
- A) Orta Araz B) Lənkəran
C) Böyük Qafqaz D) Kür dağarası çökəkliyi
E) Kiçik Qafqaz

Mövzu: Azərbaycanın fiziki-coğrafi rayonları**Sınıf:** 10

İzah: Kür dağarası çökəkliyi təbii vilayətinin ərazinin böyük hissəsi yarımşəhra quru çöl iqlimində yerləşir. Ona görə də burada orta illik temperatur $+14,5^{\circ}\text{C}$ -dir. Bu vilayətdə IV dövr çöküntüləri geniş yayılmışdır. Fiziki-coğrafi rayonların sayı 6 olmaqla, digər vilayətlərlə müqayisədə daha çoxdur.

Doğru cavab: Kür dağarası çökəkliyi**A variantı 66 sayılı test tapşırığı****B variantı 76 sayılı test tapşırığı****C variantı 73 sayılı test tapşırığı****D variantı 69 sayılı test tapşırığı**

Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğun dağları müəyyən edin.

- a. Paleozoy yaşlı dağlardır.
- b. Kaynozoyda yaranmışdır.
- c. Aid olduğu materikin şərqində yerləşir.
- d. İnkişaf etmiş ölkənin ərazisində yerləşir.
- e. Daimi qar xəttinə malikdir.
- f. Şimal yarımkürəsində yerləşir.

- A) I – Appalaç; II – Alp
B) I – Kordilyer; II – Alp
C) I – Skandinaviya; II – And
D) I – Atlas; II – And
E) I – Ural; II – Kap

Mövzu: Yer səthinin relyefi və ondan istifadə yolları**Sınıf:** 7, 8, 9, 10

İzah: Paleozoy yaşlı olub, aid olduğu materikin şərqində yerləşən dağlar I tərəfdə yalnız Appalaç dağlarına uyğun

gəlir. Kaynozoy erasında yaranan daimi qar xəttinə malik olan dağlar isə Alp və And dağlarıdır. Lakin And dağları inkişaf etmiş ölkələrin ərazisində yerləşmir. Appalaç və Alp dağları həm inkişaf etmiş ölkələrin ərazisində yerləşir, həm də Şimal yarımkürəsində yerləşən dağlara aiddir.

Doğru cavab: I – Appalaç; II – Alp

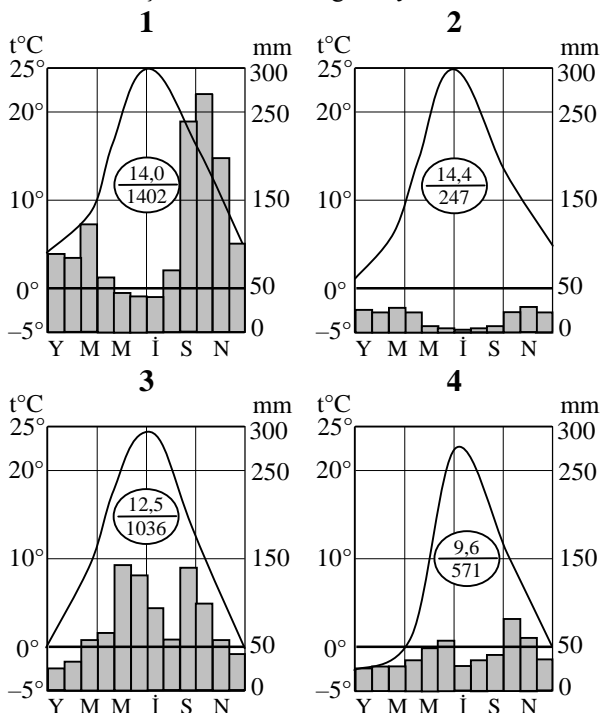
A variantı 67 sayılı test tapşırığı

B variantı 61 sayılı test tapşırığı

C variantı 64 sayılı test tapşırığı

D variantı 62 sayılı test tapşırığı

İqlim diaqramlarının aid olduğu məntəqələrin yerləşdiyi inzibati ərazilər üçün hansı fikir doğru *deyil*?

- A) 1, 3 – Mülayim-isti iqlim tipi yayılıb.
B) 1, 2 – Xəzər dənizinə çıxışı var.
C) 3, 4 – Qafqaz dil ailəsinə aid olan xalqlar yaşayır.
D) 1, 4 – Meşə landşaftı formalaşmışdır.
E) 2, 4 – Filiz faydalı qazıntı yataqları vardır.

Mövzu: Azərbaycan Respublikasının iqlimi

Sınıf: 7, 9, 10

İzah: Verilən diaqramlar müvafiq olaraq, Lənkəran (1), Bakı (2), Zaqatala (3) və Qubaya (4) aiddir.

Bakı və Qubada filiz faydalı qazıntı yataqları yoxdur. Lənkəran və Zaqatalada mülayim-isti iqlim mövcuddur. Lənkəran və Qubada meşə landşaftı formalaşmışdır. Zaqatala və Qubada Qafqaz dil ailəsinə mənsub olan xalqlar məskunlaşmışdır.

Bakı və Lənkəran Xəzərsahili mövqeyə malikdir.

Doğru cavab: 2, 4 – Filiz faydalı qazıntı yataqları vardır.

A variantı 68 sayılı test tapşırığı

B variantı 73 sayılı test tapşırığı

C variantı 61 sayılı test tapşırığı

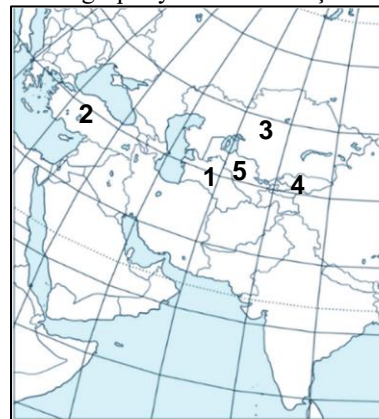
D variantı 82 sayılı test tapşırığı

Verilən xüsusiyyətlərin xəritə-sxemdə rəqəmlərlə qeyd edilmiş hansı Türk dövlətlərinə aid olduğunu müəyyən edin.

- I. Materikdaxili ölkə olsa da, çay və kanallarla Dünya okeanına çıxıb.
II. Çayları iki okean hövzəsinə aiddir.

III. Əhalinin əsas hissəsi uyğur qoluna daxildir.

IV. Dağlıq relyef üstünlük təşkil edir.

A) I – 2; II – 4; III – 1, 3; IV – 5

B) I – 3; II – 1; III – 5; IV – 2, 4

C) I – 4; II – 5; III – 2; IV – 1, 3

D) I – 1, 2; II – 3; III – 4; IV – 5

E) I – 1, 3; II – 2; III – 5; IV – 4

Mövzu: Türk dünyasının ümum coğrafi səciyyəsi

Sınıf: 9, 11

İzah: Xəritə-sxemdə 1- Türkmənistan, 2- Türkiyə, 3- Qazaxıstan, 4- Qırğızıstan, 5- Özbəkistan dövlətləri göstərilmişdir. Türkmənistan və Qazaxıstan materikdaxili mövqeyə malik olsa da, Xəzər dənizi və Volqa çayı, habelə kanallar vasitəsi ilə Dünya okeanına çıxıb.

Türkiyənin çayları iki okean hövzəsinə- Atlantik və Hind okeanı hövzəsinə aiddir.

Özbəkistanın əhalisi Türk dil qrupunun uyğur qoluna aiddir.

Qırğızıstanın ərazisində dağlıq relyef üstünlük təşkil edir.

Doğru cavab: I – 1, 3; II – 2; III – 5; IV – 4

A variantı 69 sayılı test tapşırığı

B variantı 68 sayılı test tapşırığı

C variantı 66 sayılı test tapşırığı

D variantı 63 sayılı test tapşırığı

Uyğunluğu müəyyən edin.

Nəqliyyat növləri:

- Dəniz
- Hava
- Dəmir yolu

Xüsusiyyətləri:

- Beynəlxalq yüklərin çox hissəsini daşıyır.
- Qitələrarası sərnişin daşınmalarında birincidir.
- Qərbi Avropa və Şimali Amerika ölkələri arasında yükdaşımalarda rolu böyükdür.
- Ən sürətli və dinamik nəqliyyat növüdür.
- Hava şəraitindən asılılığı nisbətən azdır.

- A) 1 – a, d; 2 – b; 3 – c, e   B) 1 – b, d; 2 – e; 3 – a, c
C) 1 – a, c; 2 – b, d; 3 – e   D) 1 – c; 2 – a, d; 3 – b, e
E) 1 – a, e; 2 – b, d; 3 – c

Mövzu: Dünya nəqliyyatı və beynəlxalq iqtisadi əlaqələr

Sınıf: 10

İzah: 1. Dəniz nəqliyyatı ilə beynəlxalq yüklərin əsas hissəsi daşınır. Həmçinin onun Qərbi Avropa və Şimali Amerika ölkələri arasında yükdaşımalarda rolu böyükdür.

2. Hava nəqliyyatı qitələrarası sərnəşin daşınmalarında birincidir. O, ən sürətli və dinamik nəqliyyat növü hesab edilir.
3. Dəmir yolu nəqliyyatının hava şəraitindən asılılığı daha azdır.

Doğru cavab: 1 – a, c; 2 – b, d; 3 – e

A variantı 70 sayılı test tapşırığı

B variantı 78 sayılı test tapşırığı

C variantı 71 sayılı test tapşırığı

D variantı 79 sayılı test tapşırığı

Dağ kserofit bitkilərinin geniş yayıldığı ərazilər:

- A) 1, 4 B) 3, 5 C) 1, 3 D) 2, 4 E) 2, 5

Mövzu: Azərbaycanın torpaq, bitki və landşaft örtüyü

Sinif: 8, 9

İzah: 3 və 5 məntəqələrinin yerləşdiyi ərazilərdə iqlim şəraiti dağ kserofit bitkilərinin inkişafına imkan verir. 1 və 2 məntəqələri yüksəkdağlıq sahələrə uyğun gəlidiyi üçün 2-də subnival, 1-də isə subnival və nival landşaft xarakterikdir. 4-cü məntəqədə isə düzən-meşə landşaftı formalaşır.

Doğru cavab: 3, 5

A variantı 71 sayılı test tapşırığı

B variantı 75 sayılı test tapşırığı

C variantı 80 sayılı test tapşırığı

D variantı 71 sayılı test tapşırığı

Azərbaycanda abraziyon relyef formalarının yayıldığı ərazilər:

- A) Qobustan alçaqdağlığı, Lənkəran ovalığı, Gəncə-Qazax düzü
- B) Samur-Dəvəçi ovalığı, Qarayazı düzü, Qanıx-Əyriçay çökəkliyi
- C) Lənkəran ovalığı, Qusar maili düzənliyi, Abşeron yarımadası
- D) Samur-Dəvəçi və Lənkəran ovalıqları, Cənub-Şərqi Şirvan düzü
- E) Kür-Araz ovalığı, Böyük Qafqazın şimal-şərq yamacı, Qanıx-Əyriçay çökəkliyi

Mövzu: Azərbaycan Respublikasının relyefi

Sinif: 10

İzah: Xəzərsahili mövqeyə malik olan Samur-Dəvəçi və Lənkəran ovalıqları, Cənub-Şərqi Şirvan düzündə abraziyon relyef formaları yayılmışdır. Gəncə-Qazax düzü, Qarayazı düz, Qanıx-Əyriçay çökəkliyi, Qusar maili düzənliyi, Böyük Qafqazın şimal-şərq yamacı Xəzərsahili mövqeyə malik olmadığı üçün bu ərazilərdə abraziyon relyef formaları yaranmır.

Doğru cavab: Samur-Dəvəçi və Lənkəran ovalıqları, Cənub-Şərqi Şirvan düzü

A variantı 72 sayılı test tapşırığı

B variantı 69 sayılı test tapşırığı

C variantı 79 sayılı test tapşırığı

D variantı 72 sayılı test tapşırığı

Afrika və Avstraliya materiklərində yaranan iqlim qurşaqları:

- A) subtropik, tropik, mülayim
- B) ekvatorial, tropik, mülayim
- C) subekvatorial, tropik, subtropik
- D) mülayim, subekvatorial, tropik
- E) tropik, subtropik, ekvatorial

Mövzu: Materiklərin coğrafiyası

Sinif: 9

İzah: Afrika və Avstraliya materiklərində subekvatorial, tropik, subtropik iqlim qurşaqları yaranır. Afrikada ekvatorial iqlim qurşağı yaransa da, Avstraliya materikində yaranmır. Mülayim iqlim qurşağı isə bu materiklərin heç birində yaranmır.

Doğru cavab: subekvatorial, tropik, subtropik

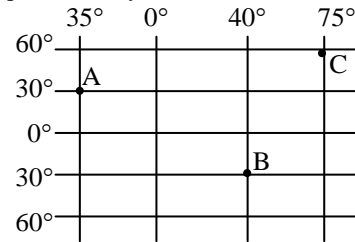
A variantı 73 sayılı test tapşırığı

B variantı 64 sayılı test tapşırığı

C variantı 72 sayılı test tapşırığı

D variantı 80 sayılı test tapşırığı

Sxemə əsasən A, B, C məntəqələrinin yerləşdiyi müvafiq saat qurşaqlarını və A məntəqəsi ilə C arasında qurşaq vaxt fərqi hesablayın.

- A) XXII, V, VIII – 8 saat
- B) XXIII, IV, VI – 7 saat
- C) XX, III, VI – 6 saat
- D) XIX, IV, VIII – 8 saat
- E) XXII, III, V – 7 saat

Mövzu: Yer Günəş sistemində

Sinif: 7, 8, 9

İzah: Sxemə əsasən A məntəqəsi 35° q.u., B məntəqəsi 40° ş.u., C isə 75° ş.u.-da yerləşir. Onların hansı saat qurşaqlarında yerləşdiyini aşağıdakı kimi müəyyən etmək olar:

1) $35^\circ:15^\circ=2$ (qalıq $5<7,5$)

$24-2=22$ (A məntəqəsi XXII saat qurşağında yerləşir.)

2) $40^\circ:15^\circ=2$ (qalıq $10>7,5$)

$2+1=3$ (B məntəqəsi III saat qurşağında yerləşir.)

3) $75^\circ:15^\circ=5$ (C məntəqəsi V saat qurşağında yerləşir.)

A məntəqəsi XXII saat qurşağında, C məntəqəsi isə V saat qurşağında yerləşir. Bu halda onlar arasında 7 saat qurşaq vaxt fərqi yaranır.

Doğru cavab: XXII, III, V – 7 saat

A variantı 74 sayılı test tapşırığı

B variantı 77 sayılı test tapşırığı

C variantı 78 sayılı test tapşırığı

D variantı 68 sayılı test tapşırığı

Ölkə əhalisinin 25%-ni az saylı xalqlar, 4,5 mln. nəfərini isə əsas xalq təşkil edir. Ölkənin ümumi sahəsinin

120 min km² olduğunu bilərək əhalinin orta sıxlığını hesablayın (nəfər/km²).

- A) 20 B) 50 C) 30 D) 60 E) 40

Mövzu: Dünya əhalisi

Sinif: 9, 10

İzah: Ölkə əhalisinin 25%-i azsaylı xalqlar olduğunu nəzərə alaraq, ölkədə əsas xalqın xüsusi çəkisinin 75% olduğunu müəyyən edirik.

$$x \text{ nəfər} \quad \frac{\quad}{\quad} \quad 100\%$$

$$4,5 \text{ mln. nəfər} \quad \frac{\quad}{\quad} \quad 75\%$$

$$x = 6 \text{ mln. nəfər (ölkə əhalisinin ümumi sayı)}$$

Əhalinin orta sıxlığını müəyyən etmək üçün, əhalinin ümumi sayını ölkənin ərazisinin sahəsinə bölmək lazımdır.

$$6 \text{ mln. nəfər} : 120 \text{ min km}^2 = 50 \text{ nəfər/km}^2 \text{ (əhalinin orta sıxlığı)}$$

Doğru cavab: 50 nəfər/km²

A variantı 75 saylı test tapşırığı

B variantı 82 saylı test tapşırığı

C variantı 63 saylı test tapşırığı

D variantı 67 saylı test tapşırığı

Uyğunluğu müəyyən edin.

Təbii zonalar:

1. Savanna və seyrək meşələr
2. Tayqa
3. Codyarpaqlı həmişəyaşıl meşə və kolluqlar

Xüsusiyyətlər:

- a. Ancaq Şimal yarımkürəsində rast gəlinir.
  - b. Subekvatorial iqlim qurşaqlarında yayılmışdır.
  - c. Mövsümi dəyişkənlik müşahidə olunmur.
  - d. İlboyu quraq olur.
  - e. Aralıq dənizi sahillərində geniş yayılmışdır.
- A) 1 – a; 2 – b; 3 – e
B) 1 – d; 2 – a, e; 3 – b
C) 1 – b; 2 – c; 3 – a
D) 1 – b; 2 – a; 3 – e
E) 1 – c, d; 2 – a; 3 – b

Mövzu: Biosfer, coğrafi təbəqə, təbii zonalar

Sinif: 8, 9

İzah: Savanna və seyrək meşələr təbii zonası, əsasən, subekvatorial iqlim qurşağında formalaşır. Tayqa təbii zonasına isə yalnız Şimal yarımkürəsində rast gəlinir. Codyarpaqlı həmişəyaşıl meşə və kolluqlar təbii zonası Aralıq dənizi sahillərində eyni adlı iqlim tipində geniş yayılmışdır. Tapşırıqda verilmiş bütün təbii zonalarda mövsümi (fəsil) dəyişkənlik müşahidə edilir. Savannaların yerləşdiyi iqlim qurşağında yayda, codyarpaqlı meşələrin yayıldığı iqlimdə qışda, tayqanın yerləşdiyi iqlim qurşağı isə ilboyu rütubətlidir, yəni heç biri ilboyu quraq deyil.

Doğru cavab: 1 – b; 2 – a; 3 – e

A variantı 76 saylı test tapşırığı

B variantı 72 saylı test tapşırığı

C variantı 75 saylı test tapşırığı

D variantı 66 saylı test tapşırığı

Laçın, Şərur və Qəbələ inzibati rayonları üçün ümumi xüsusiyyətləri müəyyən edin.

1. Ərazilərindən yeraltı sularla qidalanan çay axır.
2. Filiz faydalı qazıntı yataqlarına rast gəlinir.
3. İki ölkə ilə həmsərhəddirlər.
4. Ərazilərində soyuq iqlim tipi yayılmışdır.

5. Yerləşdikləri iqtisadi rayonlarda yay otlaqları mövcuddur.

6. Kiçik Qafqaz tektonik qalxma zonasında yerləşirlər.

- A) 1, 2, 5 B) 1, 3, 6 C) 1, 4, 5
D) 2, 3, 5 E) 2, 4, 6

Mövzu: Azərbaycan Respublikasının iqtisadi coğrafi mövqeyi

Sinif: 9, 10, 11

İzah: Hər üç inzibati rayonun ərazisindən yeraltı sularla qidalanan çaylar axır (məs: Həkəri, Araz, Türyançay və s.). Bu rayonların dağlıq sahələrində soyuq iqlim tipi hakimdir. Onların yerləşdiyi iqtisadi rayonlarda alp çəmənləri yay otlaqları kimi istifadə edilir. Şərur və Laçından fərqli olaraq, Qəbələ Böyük Qafqazda yerləşir və bu rayonda filiz yataqları yoxdur. Laçın və Qəbələ yalnız bir xarici ölkə ilə həmsərhəddir.

Doğru cavab: 1, 4, 5

A variantı 77 saylı test tapşırığı

B variantı 79 saylı test tapşırığı

C variantı 82 saylı test tapşırığı

D variantı 78 saylı test tapşırığı

Azərbaycanın xarici iqtisadi əlaqələrində mühüm rol oynayan su nəqliyyatı yolları:

1. Bakı – Ceyhan
  2. Bakı – Poti
  3. Bakı – Bektaş
  4. Bakı – Aktau
  5. Bakı – Astarə
  6. Bakı – Həştərxan
- A) 1, 3, 5 B) 3, 5, 6 C) 1, 2, 4
D) 2, 5, 6 E) 3, 4, 6

Mövzu: Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyatı

Sinif: 11

İzah: Bakı–Bektaş, Bakı–Aktau, Bakı–Həştərxan Xəzər dənizində olan gəmiçilik yollarıdır. Bakı–Ceyhan, Bakı–Poti (Supsa) boru kəməri xətti, Bakı–Astarə isə avtomobil və dəmir yoludur.

Doğru cavab: 3, 4, 6

A variantı 78 saylı test tapşırığı

B variantı 71 saylı test tapşırığı

C variantı 62 saylı test tapşırığı

D variantı 75 saylı test tapşırığı

Şərti işarələrə əsasən, Azərbaycanın faydalı qazıntı yataqlarını müvafiq olaraq müəyyən edin.

- A) Kasdağ, Qaradağ, Narzanlı
B) Mazımçay, Hamañçay, Ağcakənd
C) Katexçay, Nehrəm, İpək
D) Daş Salahlı, Mehmana, Vejnəli
E) Dəmiroğlu, Şahtaxtı, Ağyataq

Mövzu: Azərbaycanın geoloji quruluşu və faydalı qazıntıları

Sinif: 10

İzah: Verilən şərti işarələr müvafiq olaraq polimetal, mis və civə filizlərinə aiddir. Kasdağ polimetal, Qaradağ mis, Narzanlı isə civə yatağıdır. Digərlərindən Hamañçay, Dəmiroğlu dəmir filizi, Daş Salahlı bentonit gili, Şahtaxtı travertin, Vejnəli qızıl, Ağcakənd gips, Nehrəm daşduz, İpək isə xromit yatağıdır.

Doğru cavab: Kasdağ, Qaradağ, Narzanlı

A variantı 79 sayılı test tapşırığı

B variantı 70 sayılı test tapşırığı

C variantı 70 sayılı test tapşırığı

D variantı 70 sayılı test tapşırığı

Elektrik enerjisi istehsalında SES-lərin rolunun çox olduğu ölkələr:

1. Türkmənistan
2. Norveç
3. Küveyt
4. Braziliya
5. Kanada
6. Liviya
7. Fransa

- A) 3, 6, 7   B) 1, 5, 7   C) 2, 4, 5
D) 2, 3, 4   E) 1, 3, 6

Mövzu: Dünya iqtisadiyyatının ümumi coğrafi səciyyəsi

Sınıf: 9, 10

İzah: Norveç, Braziliya və Kanadanın relyef və hidroloji xüsusiyyətləri hidroenerji potensialından geniş istifadə etməyə imkan verir. Buna görə də bu ölkələrin enerji istehsalında SES-lərin rolu böyükdür. Türkmənistan, Küveyt və Liviyanın hidroloji xüsusiyyətləri SES-lərin geniş tətbiqinə imkan vermir. Fransanın enerji istehsalında isə AES-lərin payı daha çoxdur.

Doğru cavab: 2, 4, 5 (Norveç, Braziliya, Kanada)

A variantı 80 sayılı test tapşırığı

B variantı 80 sayılı test tapşırığı

C variantı 76 sayılı test tapşırığı

D variantı 64 sayılı test tapşırığı

Doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Atlas dağlarında yerləşən bütün ölkələr respublika idarəetmə formasına malikdir.
2. İndoneziya və Türkiyə "G-20"-yə daxil olan ölkələrdir.
3. Verxoyansk və Ural dağları ölkələr arasında təbii sərhəd rolunu oynayır.
4. Braziliya dövləti Peru və Venesuela dövləti ilə həmsərhəddir.
5. Vyetnam Benqal körfəzi sahillərində yerləşir.
6. KXDR və Laos sosialist ölkələridir.

- A) 1, 2, 4   B) 2, 4, 6   C) 1, 3, 5
D) 2, 3, 6   E) 3, 4, 5

Mövzu: Dünyanın siyasi xəritəsi

Sınıf: 9, 10

İzah: İndoneziya və Türkiyə "G-20" ölkələri qrupuna daxildir. Braziliya dövlətinin həm Peru, həm də Venesuela ilə sərhədi mövcuddur. KXDR və Laos müasir dünyada sosialist quruluşa malik olan ölkələrdəndir. Atlas dağlarında yerləşən Məraş respublika idarəetmə formasına deyil, monarxiya idarəetmə formasına malikdir. Verxoyansk və Ural dağları Rusiyanın daxilində yerləşir və ölkələr arasında təbii sərhəd mövqeyi daşımır. Vyetnamın sahilləri Benqal körfəzi deyil, Sakit okean suları ilə yuyulur.

Doğru cavab: 2, 4, 6

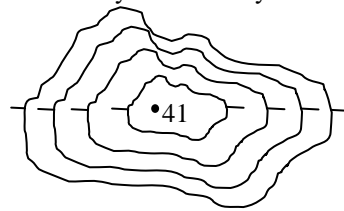
A variantı 81 sayılı test tapşırığı

B variantı 74 sayılı test tapşırığı

C variantı 69 sayılı test tapşırığı

D variantı 73 sayılı test tapşırığı

Kəsmə hündürlüyün 10 m-ə bərabər olduğunu nəzərə alaraq, təpənin nisbi hündürlüyünü hesablayın.

- A) 18 m   B) 54 m   C) 21 m   D) 43 m   E) 31 m

Mövzu: Kartoqrafik təsvirlər

Sınıf: 7

İzah: Kəsmə hündürlüyün 10 m olduğunu nəzərə alaraq, daxili horizontalın hündürlüyünün 40 m olduğu müəyyən edilir. Bu qayda ilə dağın ətəyini göstərən kənar horizontalın mütləq hündürlüyünün 10 m olduğu tapılır. Nisbi hündürlüyü tapmaq üçün dağın zirvəsinin hündürlüyündən ətəyinin hündürlüyü çıxılır: $41 - 10 = 31$ metr (dağın nisbi hündürlüyü)

Doğru cavab: 31 m

A variantı 82 sayılı test tapşırığı

B variantı 65 sayılı test tapşırığı

C variantı 74 sayılı test tapşırığı

D variantı 81 sayılı test tapşırığı

Doğru sıraları müəyyən edin.

Nö	Cərəyanlar	Suyunun temperaturu	Təsir etdiyi ərazi
1.	Alyaska	isti	Aleut adaları
2.	Mozambik	soyuq	Əjdaha (Draçon) dağları
3.	Peru	soyuq	Atakama səhrası
4.	Şimali Atlantik	isti	İrlandiya adası
5.	Qolfstrim	isti	Braziliya yaylası
6.	Somali	soyuq	Şri-Lanka adası

- A) 1, 3, 6   B) 1, 3, 4   C) 2, 3, 5
D) 2, 4, 6   E) 2, 5, 6

Mövzu: Hidrosfer

Sınıf: 8, 9

İzah: 1. Alyaska isti okean cərəyanıdır. O, Sakit okeanın şimalında yerləşən Aleut adalarının iqliminə təsir edir.
2. Mozambik Əjdaha (Draçon) dağlarının iqliminə təsir etsə də soyuq deyil, isti okean cərəyanlarına aiddir.
3. Peru soyuq okean cərəyanıdır. O, Cənubi Amerikanın qərbində yerləşən Atakama səhrasının iqliminə təsir edir.
4. Şimali Atlantik cərəyanı isti okean cərəyanıdır. Bu cərəyan İrlandiya adasının iqliminə təsir edir.
5. Qolfstrim cərəyanı Atlantik okeanda, Şimal yarımkürəsində yerləşir və Braziliya yaylasının iqliminə təsir etmir.
6. Somali soyuq okean cərəyanıdır. Lakin Şri-Lanka adasına təsir etmir.

Doğru cavab: 1, 3, 4

A variantı 83 sayılı test tapşırığı

B variantı 84 sayılı test tapşırığı

C variantı 85 sayılı test tapşırığı

D variantı 85 sayılı test tapşırığı

Xəritə-sxemədə ştrixlənmiş iqtisadi rayonlar üçün ümumi xüsusiyyətləri müəyyən edin.

1. Modul tipli İES-lər fəaliyyət göstərir.
2. Tərkibində olan inzibati rayonların sayı eynidir.
3. Subalp və alp çəmənliklərindən yay otlaqları kimi istifadə olunur.
4. Dağ-sarı torpaqlar yayılmışdır.
5. Paleogen yaşlı süxurlara rast gəlinir.
6. Meyvəçilik üzrə ixtisaslaşmışdır.

Mövzu: Azərbaycan respublikasının iqtisadi coğrafi rayonları

Sınıf: 11

İzah: Xəritə-sxemdə Lənkəran-Astara və Naxçıvan iqtisadi rayonları ştrixlənmişdir. Bu iqtisadi rayonlarda modul tipli İES-lər fəaliyyət göstərir. Hər iki iqtisadi rayonun dağlıq sahələrində Paleogen yaşlı süxurlar yayılmışdır. Naxçıvan iqtisadi rayonu çəyirdəkli, Lənkəran-Astara iqtisadi rayonu isə sitrus meyvəçiliyi üzrə ixtisaslaşmışdır.

Tərkibində olan inzibati rayonların sayı eyni olmayıb, Lənkəran-Astara iqtisadi rayonunun tərkibinə 6, Naxçıvan iqtisadi rayonunun tərkibinə isə 7 inzibati rayon daxildir.

Naxçıvanda subalp və alp çəmənliklərindən yay otlaqları kimi istifadə olsa da, Lənkəran-Astara iqtisadi rayonunda alp və subalp çəmənləri formalaşmışdır.

Dağ-sarı torpaqlara Lənkəran-Astarada rast gəlinərsə də, Naxçıvanda rast gəlinmir.

Doğru cavab: 1, 5, 6

A variantı 84 sayılı test tapşırığı

B variantı 83 sayılı test tapşırığı

C variantı 86 sayılı test tapşırığı

D variantı 84 sayılı test tapşırığı

Doğru sıraları müəyyən edin.

Nö	Göl	Yerləşdiyi iqlim tipi	Yerləşdiyi inzibati rayon	Yerləşdiyi fiziki-coğrafi rayon
1.	Candargöl	Yarımsəhra və quru çöl	Daşkəsən	Gəncə
2.	Batabat	Yayı quraq keçən soyuq	Şahbuz	Günnüt-Qapıcıq
3.	Maralgöl	Yarımsəhra və quru çöl	Göygöl	Gəncə
4.	Ağzıbirçala	Yarımsəhra və quru çöl	Şabran	Samur-Dəvəçi
5.	Acınohur	Qışı quraq keçən mülayim-isti	İsmayıllı	Qanıx-Əyriçay
6.	Sarısu	Yarımsəhra və quru çöl	İmişli	Kür-Araz

Mövzu: Azərbaycanın daxili suları

Sınıf: 7, 10

İzah: Batabat gölü Naxçıvan ərazisində, Günnüt-Qapıcıq fiziki-coğrafi rayonu və Şahbuz inzibati rayonu ərazisində, yayı quraq keçən soyuq iqlimdə yerləşir. Ağzıbirçala gölü yarımsəhra və quru çöl iqlimində, Şabran inzibati rayonu və Samur-Dəvəçi fiziki-coğrafi rayonunda yerləşir. Sarısu gölü Kür-Araz fiziki-coğrafi, İmişli inzibati rayonunda və yarımsəhra və quru çöl iqlimində yerləşir.

Candargöl yarımsəhra və quru çöl iqlimində yerləşsə də, Daşkəsən inzibati rayonunda və Gəncə fiziki-coğrafi rayonunda deyil, Ceyrançöl-Acınohur fiziki-coğrafi rayonunda, Ağstafa ərazisində yerləşir.

Maralgöl Göygöl inzibati rayonunda və Gəncə fiziki-coğrafi rayonunda yerləşsə də, yarımsəhra və quru çöl iqlimində yerləşmir.

Acınohur gölü qışı quraq keçən mülayim-isti deyil, yarımsəhra və quru çöl iqlimində, İsmayıllı deyil, Şəki və Qax inzibati rayonları ərazisində, Qanıx-Əyriçay deyil, Ceyrançöl Acınohur fiziki-rayonunda yerləşir.

Doğru cavab: 2, 4, 6

A variantı 85 sayılı test tapşırığı

B variantı 86 sayılı test tapşırığı

C variantı 84 sayılı test tapşırığı

D variantı 83 sayılı test tapşırığı

Miqyası 1:5 000 000 olan xəritədə əsas çay və qollarının uzunluğu 4 sm-dir. Çay şəbəkəsinin sıxlığı 0,4 km/km² olarsa, sutoplayıcı hövzənin sahəsini hesablayın (km²-lə).

Mövzu: Quru suları

Sınıf: 10

İzah: Verilən çayın və onun qollarının həqiqi uzunluqları cəmini tapmaq üçün ilk olaraq ədədi miqyası izahlı miqyasa çevirmək lazımdır:

$$1:5\,000\,000 = 1\text{ sm-də }50\text{ km}$$

$$50\text{ km} \times 4\text{ sm} = 200\text{ km (əsas çayın qolları ilə birgə uzunluğu)}$$

Çayın sutoplayıcı hövzəsinin sahəsini tapmaq üçün əsas çayın qolları ilə birgə uzunluğunu çay şəbəkəsinin sıxlığına bölmək lazımdır:

200 km : 0,4 km/km² = 500 km² (sutoplayıcı hövzənin sahəsi)

Doğru cavab: 500

A variantı 86 sayılı test tapşırığı

B variantı 85 sayılı test tapşırığı

C variantı 83 sayılı test tapşırığı

D variantı 86 sayılı test tapşırığı

Dünyanın kənd təsərrüfatı ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Çin, Polşa və Rusiyada kartofçuluq inkişaf etmişdir.
2. Qazaxıstan, Argentina və Fransa iri buğda idxalçılarıdır.
3. Dəmyə əkinçiliyinin inkişaf etdiyi ərazilərdə yağıntılar fəsilələr üzrə bərabər paylana bilər.
4. Buğdanın əkin sahələri çay plantasiyalarına nisbətən daha genişdir.
5. Şəkər çuğundurunun əsas istehsalçıları Braziliya, Kuba və Venesueladır.
6. Qaragül qoyunçuluğu mülayim-dəniz iqlimi şəraitində inkişaf etmişdir.

Mövzu: Dünyanın kənd təsərrüfatı

Sınıf: 9, 10

İzah: Çin, Polşa və Rusiyada kartofçuluq inkişaf etmişdir. Dəmyə əkinçiliyi mülayim-dəniz, subtropik iqlimin bərabər rütubətlənən tipi və s. ərazilərdə inkişaf etdirilir. Odur ki, dəmyə əkinçiliyinin inkişaf etdiyi ərazilərdə yağıntılar fəsilələr üzrə bərabər paylana bilər. Buğdaya çaydan fərqli olaraq tələbatın çox olması və aqroiqlimə çox tələbkar olmaması onun əkin sahələrinin çay plantasiyalarına nisbətən daha geniş olmasına səbəb olur.

Qazaxıstan, Argentina və Fransa iri buğda idxalçıları deyil, ixracatçılarıdır.

Şəkər çuğunduru əsasən mülayim iqlim şəraitində inkişaf etdirilir. Ona görə də, Braziliya, Kuba və Venesuela şəkər çuğundurunun əsas istehsalçıları hesab edilmir.

Qaragül qoyunçuluğu mülayim-dəniz iqlimi şəraitində deyil, Mərkəzi Asiyada isti və quraq iqlim şəraitində inkişaf etmişdir.

Doğru cavab: 1, 3, 4

A variantı 87 sayılı test tapşırığı

B variantı 87 sayılı test tapşırığı

C variantı 87 sayılı test tapşırığı

D variantı 87 sayılı test tapşırığı

Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Niger və Mali
2. BƏƏ və Səudiyyə Ərəbistanı
3. Çili və Argentina
- a. Monarxiya idarəetmə forması səciyyəvidir.
- b. Dünya okeanına birbaşa çıxışları yoxdur.
- c. Emaleddici sənayenin nisbətən yüksək inkişafı ilə fərqlənirlər.
- d. İqtisadi inkişafı zəngin yanacaq ehtiyatlarına əsaslanır.
- e. Zəif inkişaf etmiş iqtisadiyyata malikdirlər.

Mövzu Dünya ölkələrinin inkişaf xüsusiyyətləri

Sınıf: 7, 8, 9, 10

İzah: 1. Afrikada yerləşən Niger və Mali dövlətlərinin dünya okeanına birbaşa çıxışı mövcud deyil və bu ölkələr zəif inkişaf etmiş iqtisadiyyata malikdirlər.

2. Monarxiya idarəetmə quruluşuna malik olan BƏƏ və Səudiyyə Ərəbistanının iqtisadi inkişafı zəngin yanacaq ehtiyatlarına əsaslanır.

3. Yeni Sənaye ölkələri qrupuna daxil olan Çili və Argentina dövlətlərində emaleddici sənaye nisbətən yüksək inkişafı ilə fərqlənir.

Doğru cavab: 1-b,e; 2-a,d; 3-c

Sizə təqdim olunmuş situasiyanı diqqətlə oxuyun və burada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 88 – 90 sayılı tapşırıqları Cavab vərəqində yerinə yetirin. Nəzərə alın ki, hər tapşırıqda alınan nəticə həmin situasiya ilə bağlı növbəti tapşırıqlarda istifadə oluna bilər.

A, B və C ölkələri Baltik dənizi və bu dənizə aid olan körfəzlərin sahillərində yerləşir. Bu ölkələr unitar respublikalardır. A, B və C ölkələrində eyni iqlim qurşağı formalaşmışdır. Onların relyef formaları da oxşar olub, mütləq hündürlüklərinə görə bir-birindən çox az fərqlənirlər. Təbii şərait burada əkinçiliyin və südlük-ətlik istiqamətli heyvandarlığın inkişafına imkan yaradır. Bu ölkələr əvvəllər keçmiş SSRİ-nin tərkibində olmuşlar. B ölkəsi həm A, həm də C ölkəsi ilə quru sərhədinə malikdir. A ölkəsinin əhalisinin əksəriyyəti B və C-dən fərqli olaraq Ural dil ailəsinə mənsubdur.

A variantı 88 sayılı test tapşırığı

B variantı 88 sayılı test tapşırığı

C variantı 88 sayılı test tapşırığı

D variantı 88 sayılı test tapşırığı

A, B və C ölkələrin adını cədvəldə yazın və bu ölkələri hərflərə (A, B, C) müvafiq olaraq xəritə-sxemdə qeyd edin.

Mövzu: Dünyanın siyasi xəritəsi

Sınıf: 10

İzah: Keçmiş SSRİ-nin tərkibinə daxil olan və Baltik dənizi sahillərində yerləşən ölkələr Rusiya, Estoniya, Latviya və Litvadır. Lakin Rusiya unitar inzibati ərazi quruluşuna malik deyil. Aydın ki, B ölkəsi Latviyadır. Çünki o həm A ölkəsi Estoniya, həm də C ölkəsi Litva ilə sərhəddir.

A variantı 89 sayılı test tapşırığı**B variantı 89 sayılı test tapşırığı****C variantı 89 sayılı test tapşırığı****D variantı 89 sayılı test tapşırığı**

A ölkəsində əhalinin aid olduğu dil qrupunu və bu ölkə ilə eyni dil ailəsinə mənsub olan digər Avropa ölkələrinin adını müəyyən edib cədvəldə yazın.

Mövzu: Dünya əhalisi

Sinif: 11

İzah: Estoniya əhalisinin əksəriyyəti Latviya və Litvadan fərqli olaraq Ural dil ailəsinin Fin-Uqor dil qrupuna mənsubdur. Bu dil ailəsinə Avropadan estonlarla yanaşı macarlar və finlər daxildir.

A variantı 90 sayılı test tapşırığı**B variantı 90 sayılı test tapşırığı****C variantı 90 sayılı test tapşırığı****D variantı 90 sayılı test tapşırığı**

A, B, C ölkələrinin sahillərini yuyan dənizin körfəzlərini, bu ölkələrdə yayılmış relyef formalarının və iqlim qurşağının adını müəyyən edib cədvəldə yazın.

Mövzu Hidrosfer. İqlim. Yer səthinin relyefi

Sinif: 7, 9, 10

İzah: Baltik dənizinin körfəzlərinə Fin, Riqa, həmçinin Botnik körfəzi daxildir. Baltikyanı ölkələr mülayim iqlim qurşağında yerləşir. Burada əsas relyef forması düzənliklərdir. Bu düzənliklərə buzlaq mənşəli düzənliklər, təpəli-tirəli düzənliklər, allüvial düzənliklər də demək olar.

Körfəz (2 nümunə)	Relyef forması (1 nümunə)	İqlim qurşağı
Botnik Fin Riqa	Düzənlik Buzlaq mənşəli relyef formaları Təpəli-tirəli düzənliklər Allüvial düzənliklər Akkumuliyativ düzənliklər	Mülayim

Ölkələr	Ölkələrin xəritədəki yeri
A – Estoniya	
B – Latviya	
C – Litva	

A ölkəsində əhalinin əksəriyyətinin mənsub olduğu dil qrupu	A ölkəsinin əhalisi ilə eyni dil ailəsinə mənsub olan Avropa ölkələri
Fin-Uqor	Macarıstan Finlandiya

РУССКИЙ ЯЗЫК

Вариант А тестовое задание № 1

Вариант В тестовое задание № 19

Вариант С тестовое задание № 21

Вариант D тестовое задание № 17

Неверным относительно слов *второй, повторный* является:

1. это прилагательные
  2. изменяются по родам, числам и падежам
  3. имеют краткую форму
  4. образуют степени сравнения
  5. относятся к именным частям речи
- A) 1, 3, 4 B) 1, 2, 3 C) 3, 5 D) 2, 4 E) 4, 5

Тема: Имя прилагательное

Класс: 5, 6, 10

Объяснение: Слово *второй* – порядковое числительное, *повторный* – прилагательное. Они изменяются по родам, числам и падежам и относятся к именным частям речи. Краткую форму и степеней сравнения не имеют.

Верный ответ: 1, 3, 4

Вариант А тестовое задание № 2

Вариант В тестовое задание № 17

Вариант С тестовое задание № 16

Вариант D тестовое задание № 22

Укажите предложения, в которых *ни* пишется слитно.

1. Уж на меня дети (ни) сколько не похожи.
2. Серёжа (ни) разу не опоздал на урок.
3. В лице (ни) тени беспокойства.
4. (Ни) чьими похвалами не возносись.

5. (Ни) с кем он не делился подозрениями.

A) 2, 5 B) 1, 4 C) 2, 3 D) 4, 5 E) 1, 3

Тема: Орфография *не/ни*

Класс: 7, 10

Объяснение: *НИ* пишется слитно, если является приставкой в отрицательных местоимениях и наречиях:

«Уж на меня дети **нисколько** не похожи.»

«**Ничьими** похвалами не возносись.»

В остальных случаях *НИ* пишется раздельно: «В **лице** (ни) тени **беспокойства**», «Серёжа **ни разу** не опоздал на урок.», а также, когда *ни* употребляется с предлогом в отрицательных местоимениях: «**Ни с кем** он не делился подозрениями.»

Верный ответ: 1, 4.

Вариант А тестовое задание № 3

Вариант В тестовое задание № 10

Вариант С тестовое задание № 8

Вариант D тестовое задание № 8

Укажите предложение с синонимами.

- A) Со стороны брат казался чёрствым, бездушным.
 B) День был жаркий, безветренный.
 C) Ласточка день начинает, а соловей кончает.
 D) Вот вам длинный ответ на ваше короткое письмо.
 E) Отец медленно пошёл по широкой тенистой аллее.

Тема: Лексикология

Класс: 5, 6, 10

Объяснение: Синонимы – это слова одной и той же части речи с одинаковым или близким лексическим значением. В данном тестовом задании синонимами являются прилагательные в предложении *Со стороны брат казался чёрствым, бездушным.* Слова: *начинает* – *кончает*, *длинный* – *короткий* являются антонимами; *жаркий, безветренный, широкий, тенистый* – слова с разным лексическим значением.

Верный ответ: Со стороны брат казался чёрствым, бездушным.

Вариант А тестовое задание № 4

Вариант В тестовое задание № 3

Вариант С тестовое задание № 11

Вариант D тестовое задание № 11

То(же), так(же) пишутся слитно и раздельно соответственно в предложениях:

1. В его словах чувствовалось **то(же)** упрямство, что и всегда.
 2. Он говорил начистоту, я **то(же)** его не обманывал.
 3. Свистел ветер в деревьях **так(же)**, как и час назад.
 4. Все торопились, я **так(же)** ускорил шаг.
 A) 1, 4; 2, 3 B) 2, 3; 1, 4 C) 2, 4; 1, 3
 D) 1, 2; 3, 4 E) 3, 4; 1, 2

Тема: Союзы

Класс: 7, 10

Объяснение: *Тожe, такжe* пишутся слитно, если являются соединительными союзами и их можно заменить союзом *и*:

*Он говорил начистоту, я **тоже** его не обманывал.* (Он говорил начистоту, **и** я его не обманывал.)

*Все торопились, я **также** ускорил шаг.* (Все торопились, **и** я ускорил шаг.)

Так же, то же пишутся раздельно, если частицу *же* можно опустить. *В его словах чувствовалось **то** упрямство, что и всегда.*

*Свистел ветер в деревьях **так**, как и час назад.*

Верный ответ: 2, 4; 1, 3

Вариант А тестовое задание № 5

Вариант В тестовое задание № 15

Вариант С тестовое задание № 13

Вариант D тестовое задание № 15

Укажите верное.

ь пишется	1. л...ётся
	2. с...ездить
	3. весел...е
	4. об...явить
	5. вороб...инный

A) 1, 4 B) 2, 3 C) 1, 2, 5 D) 2, 4 E) 1, 3, 5

Тема: Орфография. Правописание *ь/ъ*

Класс: 10

Объяснение: Ъ знак пишется после приставок на согласный перед буквами *е, ё, ю, я*. В данном задании это слова *съездить, объявить*. В остальных словах пишется разделительный *ь*.

Верный ответ: 2, 4

Вариант А тестовое задание № 6

Вариант В тестовое задание № 22

Вариант С тестовое задание № 3

Вариант D тестовое задание № 16

Укажите *ошибку* в употреблении собирательных числительных.

- A) восьмеро туристов, семеро лисят
 B) двое друзей, шестеро волчат
 C) оба окна, четверо суток
 D) пятеро девочек, трое лыжниц
 E) обе подруги, девятеро студентов

Тема: Имя числительное

Класс: 6, 10

Объяснение: Собирательные числительные обозначают количество предметов как одно целое. Они могут сочетаться с существительными, обозначающими лиц мужского пола (*восьмеро туристов, двое друзей, девятеро студентов*), детей и детёнышей животных (*семеро лисят, шестеро волчат*), имеющими форму только множественного числа (*четверо суток*). К собирательным относится также числительное *оба*, которое имеет форму женского рода *обе* (*обе подруги*). Собирательные числительные не могут сочетаться с существительными женского рода: *пятеро девочек, трое лыжниц*.

Верный ответ: пятеро девочек, трое лыжниц

Вариант А тестовое задание № 7

Вариант В тестовое задание № 18

Вариант С тестовое задание № 10

Вариант D тестовое задание № 21

Союзы *если, так что, как будто* являются подчинительными, потому что

1. соединяют части сложносочинённых предложений
 2. связывают части сложноподчинённых предложений
 3. связывают однородные члены предложения
 4. являются членами предложения
 5. их можно опустить в предложении

A) 1, 4, 5 B) 1, 3, 4 C) 3, 5 D) 2, 4 E) 2, 5

Тема: Союзы

Класс: 7, 10

Объяснение: Подчинительные союзы связывают части СПП, их можно опустить, они не являются членами предложения и не связывают однородные члены.

Верный ответ: 2, 5

Вариант А тестовое задание № 8

Вариант В тестовое задание № 12

Вариант С тестовое задание № 18

Вариант D тестовое задание № 13

Укажите **ошибку** в определении вида предложения по цели высказывания (знаки препинания не расставлены).

- А) Я скоро вернусь домой (повествовательное)
- В) Возьми меня с собой в горы (побудительное)
- С) Не утешай меня обманом (побудительное)
- Д) Что в имени тебе моём (вопросительное)
- Е) Давно ли вы здесь служите (повествовательное)

Тема: Простое предложение

Класс: 5, 10

Объяснение: В предложении «Давно ли вы здесь служите?» есть вопросительная частица *ли*, значит это не повествовательное и не побудительное, а вопросительное предложение.

Верный ответ: Давно ли вы здесь служите?

Вариант А тестовое задание № 9

Вариант В тестовое задание № 16

Вариант С тестовое задание № 4

Вариант D тестовое задание № 19

Укажите разряды выделенных наречий в предложении «Вчера здесь **много** и **по-хорошему** говорили о нём, но он почему-то остался недоволен.».

- А) места, меры и степени
- В) времени, цели
- С) меры и степени, образа действия
- Д) образа действия, времени
- Е) меры и степени, причины

Тема: Наречие

Класс: 7, 10

Объяснение: Разряд наречий определяется по вопросам. В представленном предложении выделенные наречия **много** и **по-хорошему** относятся к наречиям *меры и степени, образа действия*, так как отвечают на вопросы *в какой мере? каким образом?* соответственно.

Верный ответ: меры и степени, образа действия

Вариант А тестовое задание № 10

Вариант В тестовое задание № 7

Вариант С тестовое задание № 20

Вариант D тестовое задание № 9

Установите соответствие.

Бессоюзные сложные предложения со смысловыми отношениями

1. дополнения
  2. условия
  3. следствия
- а. Хвастун даже правду скажет / ему никто не поверит.
  - б. Отец искренне полагал / шутка иногда помогает овладеть беседой.
  - с. Тёплый ветер за ночь смёл весь снег / под ногами было зелено и влажно.

д. Будешь упорно трудиться / всего в жизни добьёшься.

е. На деву молча смотрит он и мыслит / это чудный сон.

- А) 1 – а; 2 – б, д; 3 – с, е
- В) 1 – б, е; 2 – а, д; 3 – с
- С) 1 – а, е; 2 – б, д; 3 – с
- Д) 1 – д, е; 2 – а, с; 3 – б
- Е) 1 – с; 2 – б, е; 3 – а, д

Тема: Бессоюзное сложное предложение

Класс: 9, 11

Объяснение: В БСП с отношением дополнения вторая часть содержит дополнение или пояснение (между частями возможна вставка союза *что*): *Отец искренне полагал, что шутка иногда помогает овладеть беседой. На деву молча смотрит он и мыслит, что это чудный сон.*

В БСП с отношением условия первая часть содержит значение условия (возможна вставка союза *если*): *Если хвастун даже правду скажет, ему никто не поверит. Если будешь упорно трудиться, всего в жизни добьёшься.*

В БСП с отношением следствия во второй части указывается на результат, следствие (возможна вставка союза *так что*): *Тёплый ветер за ночь смёл весь снег, так что под ногами было зелено и влажно.*

Верный ответ: 1 – б, е; 2 – а, д; 3 – с

Вариант А тестовое задание № 11

Вариант В тестовое задание № 5

Вариант С тестовое задание № 19

Вариант D тестовое задание № 18

Укажите правильное объяснение постановки запятой или её отсутствия в предложении «На востоке ещё **толятся** сизые **тучки** и **напоминают** о только что ушедшей ночи.».

- А) Сложносочинённое предложение; перед союзом *и* запятая не нужна.
- В) Простое предложение с однородными членами; перед союзом *и* нужна запятая.
- С) Сложносочинённое предложение; перед союзом *и* нужна запятая.
- Д) Сложное предложение с различными видами связи; перед союзом *и* нужна запятая.
- Е) Простое предложение с однородными членами; перед союзом *и* запятая не нужна.

Тема: Простое осложнённое предложение

Класс: 8, 11

Объяснение: Данное предложение «На востоке ещё **толятся** сизые **тучки** и **напоминают** о только что ушедшей ночи.» имеет одну грамматическую основу, осложнено однородными сказуемыми: *толятся* и *напоминают*. Перед одиночным союзом *и* при однородных членах запятая не ставится.

Верный ответ: Простое предложение с однородными членами; перед союзом *и* запятая не нужна.

Вариант А тестовое задание № 12

Вариант В тестовое задание № 13

Вариант С тестовое задание № 5

Вариант D тестовое задание № 4

Верно выделен корень в слове

- А) сте́кло с крыши
- В) чисто́е сте́кло
- С) остра́я пи́ла
- Д) дали́ отве́т
- Е) воду́ пи́ла

Тема: Состав слова

Класс: 8, 11

Объяснение: Вводные слова не являются членами предложения. Предлоги же служат для связи слов в словосочетании и в предложении, поэтому 1, 4 неверно. Остальные утверждения являются верными: составное сказуемое бывает глагольным и именным; определение может быть выражено инфинитивом.

Верный ответ: 2, 3

Вариант А тестовое задание № 18

Вариант В тестовое задание № 1

Вариант С тестовое задание № 17

Вариант D тестовое задание № 2

Укажите словосочетание с главным словом прилагательным.

- А) с давнего времени   В) покрытый цветами
С) в нужном месте   D) удобный в дороге
Е) на южном берегу

Тема: Словосочетание

Класс: 8, 11

Объяснение: В словосочетаниях *с давнего времени*, *в нужном месте*, *на южном берегу* главными словами являются существительные, так как от них задаётся вопрос к прилагательным. В словосочетании *покрытый цветами* главным словом является причастие. В словосочетании *удобный в дороге* главное слово – прилагательное *удобный*, от которого задаётся вопрос (где?) *в дороге*.

Верный ответ: удобный в дороге

Вариант А тестовое задание № 19

Вариант В тестовое задание № 6

Вариант С тестовое задание № 22

Вариант D тестовое задание № 6

Укажите речевую *ошибку*.

- А) Он был равнодушен за судьбу своего брата.
В) Из дома доносились какие-то странные звуки.
С) Туман окутал дома, деревья, улицы.
D) Солнце постепенно клонилось к западу.
Е) Григорий шёл по улице, не смотря по сторонам.

Тема: Культура речи

Класс: 8, 11

Объяснение: В предложении «Он был равнодушен за судьбу своего брата.» допущена ошибка в употреблении существительного в нужном падеже. Слово *равнодушен* требует постановки существительного в дательном падеже (*равнодушен (к чему?) к судьбе*)

Верный ответ: Он был равнодушен за судьбу своего брата.

Вариант А тестовое задание № 20

Вариант В тестовое задание № 20

Вариант С тестовое задание № 2

Вариант D тестовое задание № 14

Сколько звуков [о] в предложении “В лес дров не возят, в колодец воды не льют.”?

- А) 4   В) 3   С) 2   D) 5   Е) 1

Тема: Фонетика

Класс: 5, 6, 10

Объяснение: В данном тестовом задании необходимо найти слова, в которых [о] слышится под ударением. Это наблюдается в словах: *дрóв*, *вóзит*, *колóдец*. В остальных словах [о] находится в безударном положении и обозначает другой звук.

Верный ответ: 3

Вариант А тестовое задание № 21

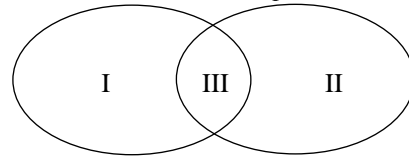
Вариант В тестовое задание № 9

Вариант С тестовое задание № 7

Вариант D тестовое задание № 20

Укажите верный вариант заполнения диаграммы Эйлера-Венна, сравнив слова.

укр...тить (хищника)   сокр...тить (вдвое)

- А) I – в корне пишется *а*; II – в корне пишется *о*; III – гласные, не проверяемые ударением
В) I – гласная, не проверяемая ударением; II – гласная, проверяемая ударением; III – в корнях пишется *а*
С) I – в корне пишется *а*; II – в корне пишется *о*; III – чередующиеся гласные в корнях
D) I – в корне пишется *о*; II – в корне пишется *а*; III – чередующиеся гласные в корнях
Е) I – в корне пишется *о*; II – в корне пишется *а*; III – гласные, проверяемые ударением

Тема: Орфография

Класс: 5, 6, 10

Объяснение: В диаграмме Эйлера-Венна представлены слова *укротить* и *сократить*. Оба слова с проверяемыми гласными в корне слова: *укротить* – *крóтко*; *сократить* – *крáтко*.

Верный ответ: I – в корне пишется *о*;
II – в корне пишется *а*;
III – гласные, проверяемые ударением

Вариант А тестовое задание № 22

Вариант В тестовое задание № 14

Вариант С тестовое задание № 15

Вариант D тестовое задание № 5

Три формы причастия можно образовать от глаголов:

- услышать
  - перевернуть
  - поднимать
  - изучать
  - изменять
  - прочитать
- А) 3, 6   В) 1, 2, 3   С) 2, 4, 6
D) 3, 4, 5   Е) 4, 6

Тема: Причастие

Класс: 7, 10

Объяснение: Три формы причастия можно образовать от переходных глаголов несовершенного вида: *поднимать*, *изучать*, *изменять*. Глаголы *услышать*, *перевернуть* и *прочитать* совершенного вида. От них можно образовать только две формы причастий.

Верный ответ: 3, 4, 5

Вариант А тестовое задание № 23

Вариант В тестовое задание № 24

Вариант С тестовое задание № 25

Вариант D тестовое задание № 25

Общим для данных предложений

“Несмотря на мороз, на улице было светло илюдно.”
“В это время года, несомненно, темнеет рано и быстро.”

является то, что

1. это безличные предложения
2. они осложнены обособленными определениями
3. это неопределённо-личные предложения
4. в них отсутствует подлежащее
5. они осложнены однородными членами предложения

Тема: Простое осложнённое предложение

Класс: 8, 11

Объяснение: Данные предложения являются простыми, осложнёнными однородными членами. Это безличные предложения, в которых отсутствует подлежащее.

Предложение *“Несмотря на мороз, на улице было светло и людно.”* осложнено обособленным обстоятельством и однородными сказуемыми *было светло и людно*.

Предложение *“В это время года, несомненно, темнеет рано и быстро.”* осложнено вводным словом *несомненно* и однородными обстоятельствами *рано и быстро*.

Обособленных определений в данных предложениях нет.

Верный ответ 1, 4, 5

Вариант А тестовое задание № 24

Вариант В тестовое задание № 26

Вариант С тестовое задание № 26

Вариант D тестовое задание № 26

Укажите словосочетания с личными местоимениями.

1. их книги
2. позвоните нам
3. проверил себя
4. говорил о тебе
5. тот солдат

Тема: Местоимение

Класс: 6, 10

Объяснение: Личные местоимения (*я, ты, он, она, оно, мы, вы, они*) отвечают на вопросы существительного и изменяются по падежам. Личные местоимения представлены в словосочетаниях *позвоните (кому?) нам, говорил (о ком?) о тебе*. В словосочетаниях *проверил себя* местоимение возвратное, *их книги* – притяжательное; *тот солдат* – указательное.

Верный ответ: 2, 4

Вариант А тестовое задание № 25

Вариант В тестовое задание № 23

Вариант С тестовое задание № 24

Вариант D тестовое задание № 23

Прилагательное *отцов* является притяжательным, потому что

1. образовано при помощи суффикса *-ов*
2. имеет в начальной форме нулевое окончание
3. обозначает принадлежность предмета лицу
4. имеет полную форму *отцовский*
5. образует наречие *по-отцовски*

Тема: Имя прилагательное

Класс: 6, 10

Объяснение: Прилагательное *отцов* является притяжательным, потому что

1. образовано при помощи суффикса *-ов*
2. имеет в начальной форме нулевое окончание
3. обозначает принадлежность предмета лицу

Верный ответ: 1, 2, 3

Вариант А тестовое задание № 26

Вариант В тестовое задание № 25

Вариант С тестовое задание № 23

Вариант D тестовое задание № 24

Укажите верное о сложносочинённом предложении (знаки препинания не расставлены).

Тема: ССП

Класс: 9, 11

Объяснение: В предложении *«Снег ночью выпадал снова, за день же он начисто исчезал.»* две грамматические основы, которые разделяются одной запятой, части связаны противительным союзом *же*. Общего второстепенного члена в предложении нет.

Верный ответ:

А) 1, 3, 4

Вариант А тестовое задание № 27

Вариант В тестовое задание № 27

Вариант С тестовое задание № 27

Вариант D тестовое задание № 27

Установите соответствие.

Сложноподчинённые предложения с придаточными

1. времени
  2. определительным
  3. изъяснительным
- a. Несколько дней начальник штаба запрашивал, когда же будет прислано пополнение.
  - b. Когда машины повернули к перевалу, море осталось позади.
  - c. В ту зиму, когда я вернулся из-за границы, по вечерам я сильно тосковал.
  - d. Она не любила, когда её тревожили утром без причины.
  - e. Вечером, когда стемнело, старик на прощание спел несколько песен.

Тема: СПП

Класс: 9, 11

Объяснение: СПП с придаточным времени отвечают на вопрос *когда?* и относятся ко всей главной части; *Когда машины повернули к перевалу, море осталось позади. Вечером, когда стемнело, старик на прощание спел несколько песен.*

СПП с придаточным определительным отвечают на вопрос *какой?* и относятся к существительному в главном предложении: *В ту зиму, когда я вернулся из-за границы, по вечерам я сильно тосковал.*

СПП с придаточным изъяснительным отвечают на вопросы косвенных падежей и относятся к глаголу в главной части: *Несколько дней начальник штаба запрашивал, когда же будет прислано пополнение. Она не любила, когда её тревожили утром без причины.*

Верный ответ: 1 – b, e; 2 – c; 3 – a, d.

Внимательно ознакомьтесь с представленным текстом и, воспользовавшись информацией, данной в нём, выполните на Листе ответов задания 28 – 30.

Маргарет Фримэнтл

Городок, раскинувшийся у подножия заснеженных вершин Тироля, сиял в белом полумраке весёлыми огоньками. На засыпанных снегом улицах нарядно одетые туристы и местные жители обменивались при встрече приветливыми улыбками.

Взбираясь на гору, Маргарет Фримэнтл прислушивалась к хрусту плотного снега под лыжными ботинками. И белые сумерки, и доносившееся снизу, из деревни, пение детей вызывали у неё невольную улыбку. Маргарет была высокая, стройная, изящная девушка с тонкими чертами лица и зелёными глазами. Сегодня утром, когда она уезжала из Вены, моросил дождь, и, как всегда бывает в больших городах в такие непогожие дни, все куда-то торопились; у прохожих был какой-то унылый, озабоченный вид. А здесь – величественные горы, ясное небо, ослепительный снег. Всё это казалось ей особенно милым, потому что она была молода, красива и дни отдыха *сулили* ей немало удовольствий.

Шагая по глубокому снегу, Маргарет чувствовала, как сладко ноют её уставшие ноги. В дверях гостиницы девушка остановилась и бросила прощальный взгляд на величественные вершины и россыпь мигающих огоньков. Потом она толкнула дверь и вошла в гостиницу, холл которой был наполнен приятным запахом праздничной еды. Девушка, тихонько напевая, стала подниматься по лестнице в свою комнату.

Вариант А тестовое задание № 28

Вариант В тестовое задание № 28

Вариант С тестовое задание № 28

Вариант D тестовое задание № 28

Исходя из данного контекста, раскройте значение выделенного слова *сулить*.

Предполагаемый ответ:

Сулили – обещали

Вариант А тестовое задание № 29

Вариант В тестовое задание № 29

Вариант С тестовое задание № 29

Вариант D тестовое задание № 29

Составьте 2 предложения, используя подчёркнутое в тексте слово в художественном и научном стилях.

Предполагаемый ответ:

Научный стиль

Озеро Байкал – самое глубокое озеро в мире.

Художественный стиль

Его глубокий ум и блестящие знания поражали окружающих.

Вариант А тестовое задание № 30

Вариант В тестовое задание № 30

Вариант С тестовое задание № 30

Вариант D тестовое задание № 30

Подумайте и ответьте своими словами на вопрос

“Почему маленький городок так нравился

Маргарет?”. Аргументируйте свой ответ двумя примерами.

Предполагаемый ответ:

Маргарет Фримэнтл нравился маленький городок, потому что он был ярко освещён многоцветными фонариками. Вокруг была красивая природа и много приветливых людей. В городе царила праздничная атмосфера.

Литература

Вариант А тестовое задание № 61

Вариант В тестовое задание № 74

Вариант С тестовое задание № 72

Вариант D тестовое задание № 78

Кто из героев собирается навестить мать и жениться, а вместо этого попадает в плен?

- A) Трофимов   B) Хлестаков   C) Исмаил
D) Жилин   E) Алмазов

Тема: Л.Н. Толстой

Класс: 5

Объяснение: В рассказе Л.Н. Толстого «Кавказский пленник» офицер Жилин, служащий на Кавказе, собирается домой, чтобы повидать мать и, возможно, жениться. По дороге он встретил своего сослуживца Костылина. Вместе они попали в плен к горцам.

Верный ответ: Жилин

Вариант А тестовое задание № 62

Вариант В тестовое задание № 80

Вариант С тестовое задание № 76

Вариант D тестовое задание № 67

Произведение, рассказывающее о силе и величии материнской любви, – это

- A) “Мастер и Маргарита” М.А. Булгакова
B) “Ледяная статуя” Э. Мамедханлы
C) “Лейли и Меджнун” М. Физули
D) “Дары волхвов” О. Генри
E) “Ионыч” А.П. Чехова

Тема: Э. Мамедханлы

Класс: 6

Объяснение: Действие рассказа “Ледяная статуя” Э. Мамедханлы происходит зимой во время Второй мировой войны. Фашисты захватили деревню, из которой бежит молодая мать, спасая своего младенца. Она пытается добраться до своих. Ребёнок постепенно замерзает. И мать снимает с себя одежду, укутывая малыша. Она понимает, что ей не выжить в схватке с морозом. Но самоотверженность её и любовь к ребёнку выше страха смерти. Мать погибает, но ребёнок остаётся живым. **Верный ответ:** “Ледяная статуя” Э. Мамедханлы

Вариант А тестовое задание № 63

Вариант В тестовое задание № 71

Вариант С тестовое задание № 70

Вариант D тестовое задание № 72

Герой, которого обокрал слепой мальчик, а девушка чуть не утопила, – это

- A) Чичиков   B) Печорин   C) Грушницкий
D) Гринёв   E) Онегин

Тема: М.Ю. Лермонтов

Класс: 9

Объяснение: В главе «Тамань» романа

М.Ю. Лермонтова «Герой нашего времени» Печорин хочет разгадать тайну происходящего вокруг него и «нарушает покой честных контрабандистов». Девушка (Ундина), пригласив Печорина на свидание, пытается скинуть его с лодки. А в доме, где он остановился, слепым мальчиком украдены его ценные вещи.

Верный ответ: Печорин

Вариант А тестовое задание № 64

Вариант В тестовое задание № 72

Вариант С тестовое задание № 66

Вариант D тестовое задание № 82

В произведении “Хосров и Ширин” Низами Гянджеви наделил Ширин лучшими качествами, чтобы

- А) противопоставить её Хосрову.
- В) заставить Хосрова жениться на девушке.
- С) создать образ восточной красавицы.
- Д) привлечь внимание отца Хосрова к воспитанию сына.
- Е) показать её любовь к Фархаду.

Тема: Н. Гянджеви

Класс: 9

Объяснение: Ширин отзывчива, ласкова и умна. Она всегда печётся о благе тех, кто ей служит. Став царицей Аррана, она восстанавливает в стране порядок, сделав справедливость и правосудие политикой своего правления. Хосров же разительно отличается от Ширин. Он не думает о государстве и народе. Однако Ширин силой своей любви направляет его на путь правды и истины.

Верный ответ: противопоставить её Хосрову

Вариант А тестовое задание № 65

Вариант В тестовое задание № 69

Вариант С тестовое задание № 64

Вариант D тестовое задание № 66

Укажите героев драматических произведений.

- А) Делла, Балтазар
- В) Полоний, Сейде
- С) Дервиль, Меркуцио
- Д) Матильда, Парис
- Е) Эскал, Озрик

Тема: В. Шекспир

Класс: 10

Объяснение: К драматическим произведениям относятся комедия, трагедия и драма. Эскал, князь Вероны, герой трагедии В. Шекспира «Ромео и Джульетта», а Озрик, приближённый Клавдия, – персонаж другой трагедии В. Шекспира «Гамлет». Делла и Матильда – героини новелл, Сейде и Дервиль – герои повестей.

Верный ответ: Эскал, Озрик

Вариант А тестовое задание № 66

Вариант В тестовое задание № 63

Вариант С тестовое задание № 75

Вариант D тестовое задание № 62

Укажите *лишнее* относительно произведения О.

- Бальзака “Гобсек”.
- А) по жанру является романом
- В) имеет посвящение
- С) раскрывается тема скупости
- Д) имеет композицию “рассказ в рассказе”
- Е) входит в цикл “Человеческая комедия”

Тема: О. Бальзак

Класс: 10

Объяснение: Произведение Оноре де Бальзака «Гобсек» входит в цикл «Человеческая комедия». Посвящение к произведению – обращение к приятелю по колледжу – барону Баршу де Пеноэн. Через образ парижского ростовщика Гобсека автор раскрывает тему скупости. Бальзак представляет читателю Дервиля, который рассказывает о Гобсеке. Поэтому произведение имеет композицию «рассказ в рассказе». По жанру произведение является повестью.

Верный ответ: по жанру является романом

Вариант А тестовое задание № 67

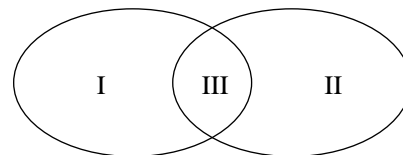
Вариант В тестовое задание № 77

Вариант С тестовое задание № 73

Вариант D тестовое задание № 71

Укажите верный вариант заполнения диаграммы Эйлера-Венна, сравнив произведения А. Шаика “Письмо не дошло” и М. Джалала “Правила приличия”.

“Письмо не дошло” “Правила приличия”

- А) I – тема труда; II – тема бесправия народа; III – драматические произведения
- В) I – критика мещанства; II – обличение религиозного фанатизма; III – лиро-эпические произведения
- С) I – критика отсталости; II – осознание героем своих ошибок; III – драматические произведения
- Д) I – тяжёлая жизнь рабочих; II – нормы поведения “солидных людей”; III – эпические произведения
- Е) I – наличие иронии; II – обличение пошлости; III – лирические произведения

Тема: А. Шаик, М. Джалал

Класс: 6, 9

Объяснение: Главный герой произведения А. Шаика «Письмо не дошло» Курбан приехал на заработки в Баку. Но работа у него тяжёлая и опасная: копать нефтяные колодцы. Герой трагически погибает от взрыва газа. В произведении М. Джалала «Правила приличия» автор выступает с критикой поведения представителей торговли, которые считаются «солидными людьми». Однако герой-рассказчик удивлён их поведению на свадьбе.

Оба произведения являются эпическими, так как по жанру относятся к рассказу.

Верный ответ: I – тяжёлая жизнь рабочих; II – нормы поведения “солидных людей”; III – эпические произведения

Вариант А тестовое задание № 68

Вариант В тестовое задание № 62

Вариант С тестовое задание № 61

Вариант D тестовое задание № 79

Кого просит Гасым бей Закир передать ему “*весть иль хоть что-нибудь*” с родины?

- А) возлюбленную
- В) друзей
- С) родителей
- Д) журавлей
- Е) джейранов

Тема: Гасым бей Закир

Класс: 9

Объяснение: Произведение Гасым бея Закира «Журавли» связано с темой родины. Автор тоскует по родным местам. Закир обращается к пролетающим мимо журавлям: «*может, вы мне хотите о ней рассказать...?/...Передайте мне весть иль хоть что-нибудь...*»

Верный ответ: журавлей

Вариант А тестовое задание № 69

Вариант В тестовое задание № 82

Вариант С тестовое задание № 80

Вариант D тестовое задание № 63

Дирсе-хан («Китаби-Деде Горгуд») после возвращения от Баяндур-хана рассказал своей жене о том, что

- A) его не послали на битву
- B) он сразился с огромным быком
- C) там было много его врагов
- D) его отвели в чёрный шатёр
- E) хан неуважительно отозвался о его джигитах

Тема: «Китаби-Деде Горгуд»)

Класс: 7

Объяснение: Баяндур-хан раз в год приглашал огузов на пир. Кто имел сына, того сажали в белый шатёр, у кого дочь – в красный шатёр, а кто был бездетным, того вели в чёрный шатёр. Дирсе-хан был бездетным. Поэтому его отвели в чёрный шатёр («*У кого ни сына, ни дочери, того Бог всемогущий проклял, и мы проклинаем...*»).

Верный ответ: его отвели в чёрный шатёр

Вариант А тестовое задание № 70

Вариант В тестовое задание № 81

Вариант С тестовое задание № 68

Вариант D тестовое задание № 81

Укажите **неверное** (С.Вургун. «Вагиф»).

1. Видади ценой своей жизни готов спасти Вагифа от смерти.
  2. Возлюбленная Али-бея, Гюльнар, готова выйти замуж за Ибрагим-хана.
  3. Ильяс – один из преданных гачагов Эльдара.
  4. Грузины оказывают поддержку отряду Эльдара.
  5. Гаджар сбрасывает со скалы Али-бея.
- A) 1, 5   B) 1, 4   C) 2, 3, 5
D) 2, 3, 4   E) 1, 2, 5

Тема: С.Вургун.

Класс: 11

Объяснение: Гюльнар, будучи верной Али-бею, вышла за него замуж. Ильяс, придворный хана, примыкает к гачагам, чтобы путём коварства, став правой рукой Эльдара, убить его. Вагифа и Али-бея спасает от казни отряд повстанцев.

Верный ответ: Возлюбленная Али-бея, Гюльнар, готова выйти замуж за Ибрагим-хана. Ильяс – один из преданных гачагов Эльдара. Гаджар сбрасывает со скалы Али-бея.

Вариант А тестовое задание № 71

Вариант В тестовое задание № 68

Вариант С тестовое задание № 69

Вариант D тестовое задание № 61

Назовите эпизоды, подталкивавшие Раскольникова к преступлению (Ф.М. Достоевский. «Преступление и наказание»).

- A) отчуждение от людей, влюблённость в Соню, публикация статьи
- B) сомнение в правильности своей теории, встреча с Порфирием Петровичем, ссора с Лужиным
- C) ссора с Разумихиным, разговор с матерью, сон об Африке
- D) знакомство с Мармеладовым, письмо матери, встреча с пьяной девочкой на бульваре
- E) сон о загнанной лошади, шантаж Свидригайлова, разочарование в себе

Тема: Ф.М. Достоевский.

Класс: 10

Объяснение: Раскольников колебался и мучался перед совершением преступления. В романе имеются события, которые подталкивали юношу к убийству старухи-процентщицы. Видя вокруг себя бедных, задавленных жизнью людей (Мармеладов), девушек, которые жертвуют собой ради близких (Соня, Дуня), девочку на бульваре, которую пытаются соблазнить, он всё больше убеждается в «правильности» своей античеловеческой теории и идёт на преступление.

Верный ответ: знакомство с Мармеладовым, письмо матери, встреча с пьяной девочкой на бульваре

Вариант А тестовое задание № 72

Вариант В тестовое задание № 79

Вариант С тестовое задание № 82

Вариант D тестовое задание № 69

Укажите героев произведения Дж. Мамедгулузаде «Пропажа осла».

- A) Велигулу, Зиба
- B) Джаби, Велихан
- C) Худаяр-бек, Новрузали
- D) Газанфар, Етар
- E) Зейд, Ибн-Салам

Тема: Дж. Мамедгулузаде

Класс: 11

Объяснение: Зейд, Ибн-Салам – герои поэмы «Лейли и Меджнун». Джаби и Етар – персонажи комедии «Из-под дождя да под ливень». Велихан и Новрузали являются героями рассказа «Почтовый ящик». Велигулу и Зиба – герои повести «Пропажа осла».

Верный ответ: Велигулу, Зиба

Вариант А тестовое задание № 73

Вариант В тестовое задание № 61

Вариант С тестовое задание № 71

Вариант D тестовое задание № 73

Выберите недостающих героев в таблице.

(М.А. Булгаков. «Мастер и Маргарита».)

1. Свита Воланда	Гелла, Азazelло, ...
2. Члены МАССОЛИТа	Берлиоз, Бездомный, ...
3. Герои Ершалаимских глав	Марк Крысобой, Каифа, ...

- A) 1 – Коровьев, 2 – Афраний, 3 – Иуда
- B) 1 – Коровьев, 2 – Рюхин, 3 – Афраний
- C) 1 – Афраний, 2 – Римский, 3 – Рюхин
- D) 1 – Фрида, 2 – Коровьев, 3 – Афраний
- E) 1 – Римский, 2 – Рюхин, 3 – Коровьев

Тема: М.А. Булгаков.

Класс: 11

Объяснение: В свиту Воланда входят Гелла, Азazelло, кот Бегемот и Фагот Коровьев. Поэт Рюхин является членом Московской ассоциации литераторов. Афраний

– начальник тайной службы прокуратора Иудеи Понтия Пилата.

Верный ответ: 1 – Коровьев, 2 – Рюхин, 3 – Афраний

Вариант А тестовое задание № 74

Вариант В тестовое задание № 70

Вариант С тестовое задание № 79

Вариант D тестовое задание № 68

Какой момент произведения А.П. Чехова “Толстый и тонкий” можно считать кульминационным?

- А) слова Толстого о своём звании
- В) представление Тонким своей семьи
- С) совместный обед на вокзале
- Д) знакомство с семьёй Толстого
- Е) воспоминания об учёбе в гимназии

Тема: А.П. Чехов

Класс: 10

Объяснение: Встреча Толстого и Тонкого на вокзале является завязкой рассказа. Воспоминания о детских годах и учёбе в гимназии – это развитие действия. А когда Тонкий услышал, что Толстый дослужился до тайного советника, он опешил и его поведение резко изменилось («...Мы с тобой друзья детства – и к чему тут это чиновничество!..»)

Верный ответ: слова Толстого о своём звании

Вариант А тестовое задание № 75

Вариант В тестовое задание № 67

Вариант С тестовое задание № 74

Вариант D тестовое задание № 80

Кто из героев произведения Ф.М. Достоевского “Преступление и наказание” руководствовался теорией “целого кафтана”?

- А) Лужин
- В) Раскольников
- С) Разумихин
- Д) Свидригайлов
- Е) Мармеладов

Тема: Ф.М. Достоевский

Класс: 10

Объяснение: Лужин в нравственном отношении руководствовался теорией «целого кафтана». По его мнению, христианская мораль ведёт к тому, что человек, исполняя заповедь о любви к ближнему, рвёт свой кафтан, делится с ближним и в результате оба остаются «наполовину голы». Согласно же его теории, «возлюбишь одного себя, то и дела свои обделаешь как следует и кафтан твой останется цел...»

Верный ответ: Лужин

Вариант А тестовое задание № 76

Вариант В тестовое задание № 73

Вариант С тестовое задание № 65

Вариант D тестовое задание № 65

Интерьер, подчёркивающий “красноречиво молчащую” бедность героев, показан в произведении

- А) “Письмо не дошло”
- В) “Ожерелье”
- С) “Дары волхвов”
- Д) “Куст сирени”
- Е) “Правила приличия”

Тема: О. Генри

Класс: 7

Объяснение: В новелле О. Генри «Дары волхвов» главные герои Джим и Делла снимают дешёвую

квартирку. Они живут очень бедно. Автор через интерьер их квартиры подчёркивает материальную нужду молодой семейной пары. Но несмотря на всё это, любовь героев является для них подлинным счастьем.
Верный ответ: “Дары волхвов”

Вариант А тестовое задание № 77

Вариант В тестовое задание № 66

Вариант С тестовое задание № 81

Вариант D тестовое задание № 74

В какой части произведения М.Ю. Лермонтова “Герой нашего времени” героиня трагически погибает?

- А) “Княжна Мери”
- В) “Максим Максимыч”
- С) “Тамань”
- Д) “Фаталист”
- Е) “Бэла”

Тема: М.Ю. Лермонтов

Класс: 9

Объяснение: В главе «Бэла» романа М.Ю. Лермонтова «Герой нашего времени» описана жизнь горцев. Казбич похищает Бэлу, когда девушка гуляла одна. Печорин пускается в погоню. Казбич, опасаясь быть пойманным, смертельно ранит Бэлу и убегает от преследования. Вскоре девушка умирает.

Верный ответ: “Бэла”

Вариант А тестовое задание № 78

Вариант В тестовое задание № 75

Вариант С тестовое задание № 63

Вариант D тестовое задание № 77

Какого помещика Чичиков (Н.В. Гоголь. “Мёртвые души”) принял вначале за ключницу?

- А) Ноздрёва
- В) Плюшкина
- С) Собакевича
- Д) Манилова
- Е) Коробочку

Тема: Н.В. Гоголь

Класс: 9

Объяснение: Чичиков едет в имение каждого из пяти помещиков. Последним он посещает Плюшкина. Внешний вид, одежда помещика из-за своей крайней скупости были в таком состоянии, что Чичикову вначале было трудно определить, «баба это или мужик». Поэтому он Плюшкина принял за ключницу.

Верный ответ: Плюшкина

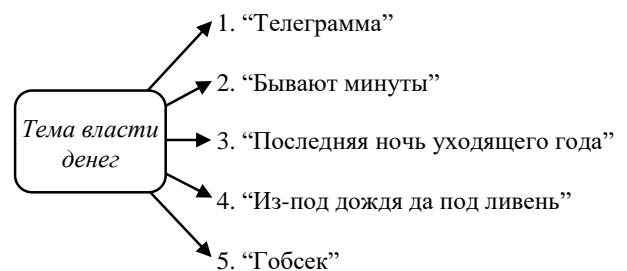
Вариант А тестовое задание № 79

Вариант В тестовое задание № 76

Вариант С тестовое задание № 62

Вариант D тестовое задание № 70

Укажите *лишнее* в кластере.

А) 4, 5

В) 3, 5

С) 1, 4, 5

Д) 2, 3, 4

Е) 1, 2, 3

Тема: Н. Везиров, О. Бальзак

Класс: 10

Объяснение: В комедии Н. Везирова «Из-под дождя да под ливень» через образ жадного купца Гаджи-Ганбара и в повести О. Бальзака «Гобсек» через образ ростовщика раскрывается тема власти денег. В рассказах «Телеграмма», «Бывают минуты» и «Последняя ночь уходящего года» данная тема не затрагивается.

Верный ответ: «Телеграмма», «Бывают минуты», «Последняя ночь уходящего года»

Вариант А тестовое задание № 80

Вариант В тестовое задание № 65

Вариант С тестовое задание № 78

Вариант D тестовое задание № 64

О том, что есть люди, которые “живут в сем мире, как впотьмах...”, говорится в произведении

- А) “Утро” (Н. Рафибейли)
- В) “О жизни” (Н. Хикмет)
- С) “Не то, что мните вы, природа ...” (Ф.И. Тютчев)
- Д) “Отговорила роща золотая ...” (С.А. Есенин)
- Е) “О доблестях, о подвигах, о славе ...” (А.А. Блок)

Тема: Ф.И. Тютчев

Класс: 9

Объяснение: Рассмотрим стихотворение Фёдора Ивановича Тютчева “Не то, что мните вы, природа ...”. Главные герои данного произведения – природа, природные явления и люди, которые не умеют слушать и слышать окружающий мир. Сначала лирический герой обращается к невидимой публике, которая отрицает одухотворённость природы. Он утверждает, что природа не безлична, что у неё есть душа, любовь, язык. Она развивается независимо от «внешних, чуждых сил». Затем лирический герой говорит о людях, которым природа чужда и безразлична. Жизнь таких людей он сравнивает с тьмой (“живут в сем мире, как впотьмах...”). Они не пускают в свою душу весну и лучи, не замечают жизни в морских волнах. Таким образом, лирический герой с сожалением утверждает, что есть люди, которые живут словно в темноте.

Верный ответ: “Не то, что мните вы, природа ...” (Ф.И. Тютчев)

Вариант А тестовое задание № 81

Вариант В тестовое задание № 78

Вариант С тестовое задание № 67

Вариант D тестовое задание № 76

Главный конфликт произведения Н.В. Гоголя “Ревизор” основан на

- А) вражде между чиновниками
- В) жалобах купцов
- С) страхе чиновников
- Д) любовной интриге
- Е) сплетнях помещиков

Тема: Н.В. Гоголь

Класс: 8

Объяснение: Рассмотрим содержание комедии Гоголя «Ревизор». Известие о приезде ревизора очень потрясло чиновников города N. Появление в маленьком провинциальном городе ревизора из Петербурга – событие само по себе чрезвычайное. Но в ещё большей степени это событие для чиновников представляется опасным потому, что ревизор едет «с секретным предписанием» и едет «инкогнито», представляет себя

частным лицом, скрывая свои полномочия. Страх, с каким принимают чиновники «*пренеприятное известие*», показывает, что у них есть, что скрывать, есть причины бояться проверки, что все они не чисты на руку. Таким образом, главный конфликт комедии Гоголя «Ревизор» основан на страхе чиновников перед наказанием.

Верный ответ: страхе чиновников

Вариант А тестовое задание № 82

Вариант В тестовое задание № 64

Вариант С тестовое задание № 77

Вариант D тестовое задание № 75

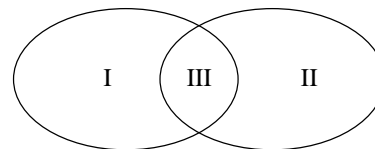
Укажите верный вариант заполнения диаграммы Эйлера-Венна, сравнив произведения.

С.А. Ширвани.

Н.А. Некрасов.

“Скупец”

“Нравственный человек”

- А) I – тема жадности; II – тема родины; III – использован приём иронии
- В) I – образ глупца; II – тип “лишнего человека”; III – сатирические произведения
- С) I – любовная лирика; II – философская лирика; III – наличие рефрена
- Д) I – герой погубил себя; II – герой дезертировал; III – обличение пороков
- Е) I – герой развёлся с женой; II – герой погубил жену; III – использован приём сатиры

Тема: С.А. Ширвани, Н.А. Некрасов

Класс: 10

Объяснение: Герой сатиры Ширвани «Скупец» развёлся со своей женой, потому что она не уберегла «чурек» в его доме (пускай даже во сне). Лирический герой стихотворения Некрасова «Нравственный человек», прикрываясь маской высокой «морали», погубил жизнь близких ему людей: жены, дочери, повара и друга. В обоих произведениях авторы через приём сатиры обличают своих героев.

Верный ответ: I – герой развёлся с женой; II – герой погубил жену; III – использован приём сатиры

Вариант А тестовое задание № 83

Вариант В тестовое задание № 85

Вариант С тестовое задание № 83

Вариант D тестовое задание № 84

Укажите героев произведений, участвовавших в боевых действиях.

1. Гиязаде
2. Ашраф-бек
3. Сергачёв
4. Берман
5. Зурин
6. Мцыри

Тема: Г. Аббасзаде, И.П. Третьяков, А.С. Пушкин

Класс: 6, 7

Объяснение: В рассказе Г. Аббасзаде «Чужие» («Той победной весной») лейтенант Гиязаде является советским офицером и по сюжету произведения во время войны участвовал в боевых действиях («...мы намеревались подлатать дыры, подлечить раны, подремонтировать оружие...»).

Сергачёв – герой произведения И.П. Третьякова «Бывают минуты». По званию он был лейтенантом и командиром взвода. Во время одной из атак фашистов он получил ранение. Но несмотря на это, продолжал отдавать команды своим бойцам, проявляя стойкость и мужество.

Персонаж повести Пушкина «Капитанская дочка» Зурин был офицером царской армии в звании ротмистра и командовал отрядом, который участвовал в подавлении восстания Пугачева.

Верный ответ: 1, 3, 5

Вариант А тестовое задание № 84

Вариант В тестовое задание № 86

Вариант С тестовое задание № 85

Вариант D тестовое задание № 85

Укажите произведения, которые относятся к лиро-эпическим жанрам.

1. “Герой нашего времени”
2. “Капитанская дочка”
3. “Ревизор”
4. “Евгений Онегин”
5. “Мцыри”

Тема: А.С. Пушкин

Класс: 8, 9

Объяснение: К лиро-эпическим жанрам относится поэма, роман в стихах. “Евгений Онегин” – это роман в стихах, а “Мцыри” – это поэма. “Герой нашего времени” – роман, “Капитанская дочка” – повесть, а “Ревизор” – комедия.

Верный ответ: 4, 5

Вариант А тестовое задание № 85

Вариант В тестовое задание № 83

Вариант С тестовое задание № 84

Вариант D тестовое задание № 83

Укажите *лишнее* по произведению В. Шекспира “Ромео и Джульетта”.

1. драматический род
2. жанр – трагедия
3. тема защиты родины
4. наличие пролога и эпилога
5. стихотворная форма

Тема: В. Шекспир

Класс: 8

Объяснение: Произведение В. Шекспира «Ромео и Джульетта» по жанру является трагедией. А трагедия относится к драматическому роду. Произведение написано в стихотворной форме. Содержит пролог, но отсутствует эпилог. Тема защиты родины не раскрывается.

Верный ответ: 3, 4

Вариант А тестовое задание № 86

Вариант В тестовое задание № 84

Вариант С тестовое задание № 86

Вариант D тестовое задание № 86

Решите кластер, указав *лишнее* (М.Ф. Ахундзаде. “Обманутые звёзды”).

Тема: М.Ф. Ахундзаде

Класс: 10

Объяснение: После того как Юсиф стал шахом, он сразу приказал арестовать приближённых шаха Аббаса: везира, военачальника, казначея, главного моллу и главного звездочёта. После этого он приказал открыть шахские сундуки с украшениями и нарядами. Выбрав для своих дочерей и жены различные платья и драгоценности, он приказал отнести эти подарки им. Должность же главного звездочёта по его приказу была упразднена как вредная народу и государству.

Верный ответ: 1, 3

Вариант А тестовое задание № 87

Вариант В тестовое задание № 87

Вариант С тестовое задание № 87

Вариант D тестовое задание № 87

Установите соответствие.

1. Онегин
2. Гринёв
3. Ленский
  - a. становится наследником своего дяди
  - b. полюбил дочь коменданта
  - c. служил в отдалённой крепости
  - d. вернулся в деревню из Германии
  - e. заменил барщину лёгким оброком

Тема: А.С. Пушкин

Класс: 8, 9

Объяснение: После смерти родного дяди Евгений Онегин стал наследником его имени и состояния. Будучи в деревне, он решает провести некоторые реформы, заменив барщину небольшим оброком. За это соседи прозвали его опасным чудаком. Другой герой этого же произведения Ленский после учёбы в Германии возвращается к себе в имение (в деревню). Пётр Гринёв – герой повести «Капитанская дочка» был направлен на службу в Белогорскую крепость, где и полюбил дочь коменданта крепости Машу Миронову.

Верный ответ: Онегин - становится наследником своего дяди, заменил барщину лёгким оброком;

Гринёв - полюбил дочь коменданта, служил в отдалённой крепости; Ленский - вернулся в деревню из Германии 1 – a, e ; 2 – b, c ; 3 – d

Внимательно ознакомьтесь с представленным текстом и, воспользовавшись информацией, данной в нём, выполните на Листе ответов задания 88 – 90.

...Прежде всего, кто такой Мамед-Гасан? Всякий, кто знает селение Данабаш, безусловно, знает и дядю Мамед-Гасана, так как дядя Мамед-Гасан – один из почитаемых жителей села. Мамед-Гасану будет лет этак пятьдесят четыре-пятьдесят

пять – не больше. Хотя борода у него и поседела, но сам он уверяет, что, не угнетай его бедность, никто бы ему не дал более сорока лет. И он не врёт: несмотря на возраст, на щеках его пылающий румянец.

Много пережил на своём веку дядя Мамед-Гасан. Если рассказывать обо всём подробно, слишком долго придётся рассказывать. Чего только ни приключалось с дядей Мамед-Гасаном... Одним словом, судьба ни разу не улыбнулась этому человеку.

Дядя Мамед-Гасан был двенадцатилетним мальчиком, когда умер его отец Гаджи-Рза. Не прошло после того и двух лет, как он лишился матери. Немало добра оставил покойный родитель своему наследнику: несколько пашен, табуны коней, ковры, деньги. Но что пользы? Когда умер Гаджи-Рза, а затем его жена, Мамед-Гасан остался без покровительства, без поддержки. Его дядя за год промотали всё богатство, а отчёт дали на пальцах.

Вариант А тестовое задание № 88

Вариант В тестовое задание № 88

Вариант С тестовое задание № 88

Вариант D тестовое задание № 88

Определите, к какому жанру относится произведение, из которого взят отрывок. Указав 2 признака данного жанра, обоснуйте свой ответ.

Предполагаемый ответ:

Это повесть Дж. Мамедгулузаде “Пропажа осла”.

Повесть – это средний по объёму жанр эпического рода. В ней больше событий и действующих лиц, чем в рассказе. В повести “Пропажа осла” события разворачиваются вокруг нескольких семей: Мамед-Гасана, Зейнаб и Худаяр-бека.

Также имеется эпилог.

Вариант А тестовое задание № 89

Вариант В тестовое задание № 89

Вариант С тестовое задание № 89

Вариант D тестовое задание № 89

Определите изобразительно-выразительные средства и подберите соответствующие примеры (не более одного к каждому тропу) из первого и второго абзацев соответственно.

Верный ответ:

	Определения	Тропы	Примеры из текста
1	Художественное определение	эпитет	пылающий (румянец)
2	наделение неживых предметов или явлений свойствами человека	олицетворение	(судьба) не улыбнулась

невежественного и бесправного крестьянина?

Сравните героев обоих произведений.

Аргументируйте свой ответ, приведя по 1-му примеру из каждого произведения.

Предполагаемый ответ:

Это Новрузали из произведения «Почтовый ящик»

Дж. Мамедгулузаде. Оба героя невежественные и необразованные, но исполнительные люди.

Новрузали готов пойти на всё ради своего хана, даже покалечить человека, а Мамед-Гасан готов пожертвовать ослом, который был так нужен ему для исполнения главной мечты – паломничества в святые места. Из-за своей заботности и бесправия они оба безропотно принимают несправедливость жизни.

Вариант А тестовое задание № 90

Вариант В тестовое задание № 90

Вариант С тестовое задание № 90

Вариант D тестовое задание № 90

Вспомните автора и содержание произведения, из которого взят данный отрывок. В каком ещё произведении этого автора представлен образ